

B I L T E N

UDRUGE ĐAKA FRANJEVAČKE KLASIČNE GIMNAZIJE - VISOKO

Broj 13/2011.

ISSN 1332-3830

**UDRUGA ĐAKA
FRANJEVAČKE KLASIČNE GIMNAZIJE
VISOKO - ZAGREB**

BILTEN 13/2011.

ISSN 1332-3830

Zagreb, srpanj 2011.

Bilten Udruge đaka Franjevačke klasične gimnazije Visoko - Zagreb
Bogovićeva 1/III (HKD Napredak), 10000 Zagreb

Broj žiro-računa:
Privredna banka Zagreb d.d. u Zagrebu
2340009-1110152376

Uredništvo: Vine Mihaljević, Mato Pelivan, Mile Marinčić

Lektura: Ivo Pranjković

Ilustracija: Anto Lešić (1939-1995), povjesnik umjetnosti, arheolog

Tehnički uredili: Vlatko Blažanović i Ivo Mađor

Tisak: PRINTERA GRUPA, Sveta Nedelja

Riječ uredništva	5
Izvješće o radu Udruge (<i>Mato Pelivan</i>)	7
Finansijsko izvješće za 2010/2011. (<i>Anto Franjičević</i>)	9
Izvješće Nadzornog odbora (<i>Nikola Žilić, Ferdo Širić, Petar Andelović</i>)	11

TRINAESTI SABOR UDRUGE

Pozivnica XIII. sabora Udruge	12
Zapisnik o radu XIII. sabora Udruge (<i>Mato Pelivan</i>)	13
Prigodna homilija (<i>fra Lovro Gavran</i>)	19
Pozdravni govor na XIII. saboru Udruge (<i>Vine Mihaljević</i>)	22
Pozdravna riječ (<i>dr. sc. fra Marko Semren</i>)	25
Fra Ignacije Gavran (<i>prof. dr. sc. fra Velimir Blažević</i>)	26
Na spomen dr. sc. fra Ignaciјu Gavranu (<i>dr. sc. Andelko Mijatović</i>)	33
Povodom godišnje skupštine Udruge u Livnu, 7. kolovoza 2010. (<i>Tomo Barbić</i>)	42

PODRUŽNICA U NJEMAČKOJ

Izvješće s godišnje skupštine njemačke podružnice (<i>Josip Andrić</i>)	43
Visočani u Oberkirchu (<i>Anto Jeličić</i>)	45
Moj sveti Franjo, moja Bosna Srebrena (I) (<i>Vladislav B. Lekić</i>)	47
Dvije mise brevis Rajka Radišića, Misa za došašće i Misa za Božić (<i>Jasna Lovrinčević</i>)	56
Četiri desetljeća neumornog pomaganja (<i>Hrvoje Salopek</i>)	58
Svi Franjini susreti (<i>Tomo Barbić</i>)	60

OBLJETNICE I SPOMENI

Divkovićev <i>Nauk karstianski</i> (Mnetcie 1611) – u povodu 400. obljetnice objavlјivanja (<i>Vine Mihaljević</i>)	62
Dičan jubilej: 50. godišnjica Nobelove nagrade za književnost dodijeljene 1961. „našijencu“ Ivi Andriću (<i>Krunoslav Pranjić</i>)	73
Fra Šimo Šimić – bard klasičnog pripovijedanja (<i>Anto Dugonjić</i>)	76
S profesorom, na putu (<i>Stipo Križanac</i>)	82

VIJESTI IZ UDRUGE

Fra Marko Semren, pomoćni banjalučki biskup	85
Dopis provincialata Bosne Srebrene	86
Dopis Franjevačke klasične gimnazije Visoko	87
Dopis općine Tomislavgrad	88
Drugi „Duhovski susret“ simpatizera, prijatelja i članova Udruge	89

KNJIGE

Božo Lukić, <i>Božja vladavina kao svijet novoga čovjeka (Stjepan Lice)</i>	90
Božo Lukić, <i>Starozavjetni proroci (Siniša Zrinščak)</i>	93

IN MEMORIAM

In memoriam Slavko Burić (<i>Mirko Vidačković</i>)	95
Zemljaci i cimeri - in memoriam Slavku Buriću (<i>Jozo Džambo</i>)	97
In memoriam Anto Lovrić (<i>Uredništvo</i>)	100

ČLANOVI UDRUGE

Popis članova Udruge	102
----------------------------	-----

Riječ uredništva

Poštovani čitatelji! Ove godine objavljujemo trinaesti broj Biltena, glasila Udruge đaka Franjevačke klasične gimnazije – Visoko iz Zagreba, koje svim članovima i priateljima Udruge, njenim simpatizerima i dobročiniteljima predstavlja redovita događanja i rad Udruge.

Prema uobičajenoj strukturi dosadašnjih biltena ponajprije predstavljamo rad Udruge u dijelu koji sadrži izvješća o radu i financijama Udruge te izvješće Nadzornog odbora Udruge. Potom predstavljamo rad XIII. sabora Udruge u franjevačkom samostanu Gorca Livno koji je održan 7. kolovoza 2010. godine. Ovom prigodom zahvaljujemo provincijalu franjevačke provincije Bosne Srebrenu fra Lovri Gavranu na zajedničkom slavljenju euharistije i prigodnom razmišljanju o usmjerenjima Udruge. Zahvaljujemo na gostoprimgstvu domaćinu gvardijanu fra Marku Semrenu i njegovom franjevačkom bratstvu, ravnatelju Franjevačke galerije i muzeja Gorica Livno Josipu Geli, predsjedniku Livanjske podružnice Udruge Juri Semrenu, koji je zajedno s drugim članovima Udruge veoma uspješno priredio i organizirao održavanje sabora Udruge i na kraju zahvaljujemo svim priateljima i članovima Udruge koji su aktivno sudjelovali u radu sabora. Zahvaljujemo prof. dr. sc. Velimiru Blaževiću i dr. sc. Anđelku Mijatoviću koji su se vrlo rado odazvali pozivu Udruge da održe prigodna izlaganja o našem pokojnom profesoru dr. sc. fra Ignaciju Gavranu. Predstavljanje rada sabora završava se pismenim pozdravom Tome Barbića sudio-nicima prošlog sabora u Livnu.

Zatim slijedi rubrika u kojoj donosimo događanja iz njemačke podružnice Udruge đaka i prijatelja Franjevačke klasične gimnazije – Visoko i to: izvješće o radu redovite godišnje skupštine u Oberkirchu, novinski članak o održavanju skupštine, prvi dio naracije svoga života i viđenja franjevaštva i franjevačke provincije Bosne Srebrenu nestora njemačke podružnice Vladislava B. Lekića, dvije mise brevis Rajka Radošića o kojima piše Jasna Lovrinčević, promišljanje o svim Franjinim susretima Tome Barbića te zabilježba o bogatom i neumornom radu socijalnog radnika Mirka Vidačkovića prigodom njegova odlaska u mirovinu – skraćeni članak Hrvoja Salopeka koji je objavljen u *Matici* ožujak 2011.

U ovom broju biltena posvećujemo jednu rubriku dičnim obljetnicama fra Mati (Matiji) Divkoviću u povodu 400. obljetnice objavljivanja njegova *Nauka karstianskoga* (Venecija 1611) i dičan jubilej 50. obljetnice Nobelove nagrade Ive Andrića te spomen na pokojnog profesora fra Šimu Šimića kao i spomen na posljednji razgovor s prof. fra Alojzijem Ištukom. U rubrici pak vijesti iz Udruge govori se o posvećenju člana naše Udruge fra Marka Semrena za pomoćnog banjalučkog biskupa te o dopisima iz provincijalata Bosne Srebrenе o svrsi projekta nosača zvuka franjevačke duhovne glazbe, iz Franjevačke klasične gimnazije Visoko o potpori đacima trećeg i četvrtog razreza za studijsko putovanje u Grčku i iz općine Tomislavgrad o potpori izgradnji Centra za djecu i mladež s posebnim potrebama te o drugom Duhovskom susretu članova Udruge i njihovih obitelji 11. lipnja 2011. godine u Zagrebu.

Nakon vijesti iz Udruge riječ je o dvjema knjigama prof. dr. sc. fra Bože Lujića i to: *Božja vladavina kao svijet novog čovjeka* koju predstavlja gosp. Stjepan Lice i

Starozavjetni proroci koju predstavlja prof. dr. sc. Siniša Zrinšćak. "In memoriam" je posvećen pokojnom Slavku Buriću, predsjedniku Njemačke podružnice Udruge đaka i prijatelja Franjevačke klasične gimnazije Visoko o kojemu pišu Mirko Vidačković i Jozo Džambo, koji se prisjeća obiteljskih korijena i visočkog iskustva te pokojnom Anti Lovriću koji je umro neposredno prije tiskanja ovog broja Biltena.

Na kraju zahvaljujemo svim autorima tekstova, lektoru, svima onima koji novčano potpomažu izdavanje biltena te Ani Lešić, kćeri pokojnog Ante Lešića, koja nam je ustupila crteže za likovno opremanje ovoga broja biltena. Zahvala ide i svima onima koji su na bilo koji način sudjelovali u pripremi i objavljivanju biltena te koji sudjeluju u radu Udruge i ostvarivanju njenih ciljeva. Ovom prigodom pozivamo članove Udruge na suradnju te molimo članove koji promijene adresu ili e-mail da nas o tome obavijeste kako bismo mogli na vrijeme objaviti novu adresu. Unaprijed svima zahvaljujemo na suradnji.

Uredništvo

Izvješće o radu Udruge

Poštovani članovi i prijatelji Udruge!

Kako je uobičajeno, izvješće o radu naše Udruge objavljujemo u godišnjem biltenu koji će biti dostupan svim sudionicima četrnaestog sabora Udruge, što će se održati 13. kolovoza 2011. godine u franjevačkom samostanu Tolisa. Trinaesti sabor Udruge đaka franjevačke klasične gimnazije – Visoko iz Zagreba održan je 7. kolovoza 2010. godine u franjevačkom samostanu Gorica-Livno, a iscrpan zapisnik možete pročitati u ovom broju biltena. Saboru je nazočilo 85 (osamdesetpet) članova Udruge. Prema predviđenom dnevnom redu radnom dijelu sabora prethodilo je u 10 sati misno slavlje u samostanskoj crkvi koje je predvodio fra Lovro Gavran, provincijal Franjevačke provincije Bosne Srebrenе, uz asistenciju fra Marka Semrena, gvardijana franjevačkog samostana Gorica-Livno i nedavno imenovanog pomoćnog banjalučkog biskupa. U radnom dijelu Sabora, koji se održavao u dvorani hotela „Park“ u Livnu, izvješće o radu Udruge od 12. izbornog sabora održanog 7. lipnja 2009. godine u Zagrebu do 13. sabora s detaljnim prikazom podnio je predsjednik Udruge Vine Mihaljević (izvješće je također tiskano u ovom biltenu). Rizničar Udruge gosp. Ante Franjičević podnio je također iscrpno izvješće o finansijskom poslovanju Udruge u proteklom razdoblju (detaljno izvješće o finansijskom poslovanju također se nalazi u zapisniku), a član Nadzornog odbora gosp. Ferdo Širić podnio je izvješće nadzora o radu Udruge prema kojima su tijela Udruge u izvještajnom razdoblju radila sukladno odredbama Statuta Udruge. Sabor je završio s radom u 13,30 sati, a sudionici sabora nastavili su zajedničko druženje u „visočkom duhu“ za vrijeme ručka u restoranu hotela „Park“.

Sukladno odlukama ranijih sabora Udruge predsjedništvo je zajedno s pojedinim odborima Udruge najviše aktivnosti u 2010. i 2011. godini usmjerilo na ostvarenje pokrenutih projekata i objave CD s franjevačkom duhovnom glazbom „Vis Jukić“ kao i izdavanje CD-a s izborima tekstova iz starih franjevačkih kronika.

U ostvarenju projekta objave CD s franjevačkom duhovnom glazbom surađuje se s glazbenikom *Antom Gelom*, s agencijom *Cepelin d.o.o.* koja se brine o promidžbi i marketingu te sa studijem *Morris* gdje se snimaju pjesme za navedeni CD. Provincija „Bosna Srebrenă“ svojim dopisom broj 242/2010 od 18. svibnja 2010. godine ustupila je korištenje autorskih prava, a svojim dopisom 140/11 od 12. travnja 2011. godine suglasila se s nazivom i ciljevima navedenih projekta. Udruga je, u dogовору s Provincijom, kako je naznačeno, projekt nazvala *Pjevajmo zajedno s Crkvom i narodom u Bosni i Hercegovini*, a ciljevi su projekta: potpora za izobrazbu siromašne djece na franjevačkim učilištima Bosne Srebrenе, potpora za izgradnju vrhbosanskog katoličkog sveučilišta u Sarajevu i potpora za izgradnju i dovršenju ustanove Centra za odgoj i obrazovanje djece i mlađeži s poteškoćama u razvoju u Kovačima pokraj Tomislavgrada. Potkraj prošle godine na Udrugu je poštom stigla s popratnom dokumentacijom zamolba broj 02-23-1859 / 10 od 16. studenoga 2010. godine od Općine Tomislavgrad za potporu izgradnje i dovršenja Centra za odgoj i obrazovanje djece i mlađeži s poteškoćama u razvoju *Naša nada*.

*Mato Pelivan,
tajnik Udruge*

Tijekom ovog izvještajnog razdoblja napominjem da je član naše Udruge prof. dr. fra Marko Semren 18. rujna 2010. godine imao u Banjoj Luci svečano posvećenje za pomoćnog banjolučkog biskupa te da je uime Udruge navedenoj svečanosti nazočio predsjednik Udruge i predao mu prigodni poklon od Udruge.

U organizaciji Udruge đaka Franjevačke klasične gimnazije Visoko, HKD Napredak i Kršćanske sadašnjosti iz Zagreba, predstavljena su dva sveučilišna udžbenika *Božja vladavina kao svijet novoga čovjeka* i *Starozavjetni proroci* prof. dr. sc. fra Bože Luića, 14. travnja 2011. godine u 19 sati, Bogovićeva 1/1, Zagreb. U prepunom Napretkovu kulturnom centru Zagreb, u nazočnosti brojnih gostiju, dekana Katoličkog bogoslovnog fakulteta prof. dr. Josipa Oslića, prodekanu za nastavu doc. dr. sc. Nenada Malovića, saborskog zastupnika gosp. Ive Jelušića, profesorica i profesora s Katoličkog bogoslovnog fakulteta, s Filozofskog fakulteta Družbe Isusove, znanstvenika s Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar, članova sveučilišne zajednice, Napretka i Udruge, uime izdavača goste je pozdravio prof. dr. sc. Željko Tanjić, direktor Kršćanske sadašnjost, a uime organizatora prof. dr. sc. Vine Mihaljević, predsjednik Udruge đaka Franjevačke klasične gimnazije Visoko. Sveučilišni udžbenik *Božja vladavina kao svijet novoga čovjeka* predstavili su gosp. Stjepan Lice s Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, doc. dr. sc. Mario Cifrak, OFM s Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, a sveučilišni udžbenik *Starozavjetni proroci* predstavili su doc. dr. sc. Renato Matić s Hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, prof. dr. sc. Nikola Hohnjec s Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i prof. dr. sc. Siniša Zrinščak s Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Predstavljanje fra Božinih knjiga uveličala je klapa studenata Katoličkog bogoslovnog fakulteta *Slavić* otpjevavši dvije pjesme. Na kraju predstavljanja gostima se obratio i svima zahvalio dojmljivim govorom sam autor, član naše Udruge, prof. dr. sc. fra Božo Luić, član franjevačke provincije Bosne Srebrene, znanstveni savjetnik i izvanredni profesor na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.

Udruga je organizirala dana 11. lipnja 2011. godine u Zagrebu drugi *Duhovski susret članovâ*, prijateljâ i simpatizerâ Udruge u svrhu zajedničkog druženja s obiteljima i boljeg međusobnog upoznavanja. Navedenom susretu nazočilo je oko 50 osoba (prijatelji i članovi udruge i članovi njihovih obitelji).

Finansijsko izvješće za 2010/2011. godinu

Poštovani članovi Udruge, kao i ranijih godina finansijsko izvješće sadrži «input» i «output» novčanih sredstava od održavanja Trinaestoga sabora Udruge đaka Franjevačke klasične gimnazije – Visoko u Livnu koji je održan 7. kolovoza 2010. godine u franjevačkom samostanu Livno pa do sredine lipnja 2011. godine. Sukladno dosadašnjim izvještajima očito je da su osnovni izvori financiranja članarina i donacije pojedinih članova i prijateljâ Udruge. Kao što vam je poznato, novčana sredstva od članarine ne mogu pratiti rad Udruge i objavljuvanje njenih publikacija, pa su nam i u prošlom razdoblju najviše pripomogli pojedini članovi i gospodarstvenici članovi naše Udruge te Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa za tisak zbornika o prof. dr. Ivi Pranjkoviću, a Ministarstvo kulture Republike Hrvatske otkupljivanjem određenog broja tog zbornika. U navedenom razdoblju posebne donacije za rad i djelovanje Udruga je primila od članova – donatora Udruge bilo da je riječ o članu ili pak o članu gospodarstveniku: *Tehnomont d.d. Ferde Širića, Wiens grupa d.o.o. Ante Franjičevića, Bit obrt za prevodilaštvo Marinka Tomića, Idiwiac obrt za građevinske poslove Stipe Beškera.*

*Anto Franjičević,
rizničar Udruge*

Prihodi i rashodi

Prihodi i rashodi obuhvaćaju razdoblje od 15. lipnja 2010. do 15. lipnja 2011. godine, odnosno do sastavljanja ovoga finansijskog izvješća. Na Trinaestom saboru Udruge sakupljeno je 6.340,00 kuna, 583,00 eura i 1.020,00. KM (konvertibilnih maraka), što je na dan 20. kolovoza 2010. godine u kunama iznosilo 14.675,00. kuna. Prema tome ukupno je sakupljeno 14.675,00 kuna, a za zajednički domjenak plaćeno je 10.275,00 kuna. Ostatak prikupljenih sredstava položen je na žiro račun Udruge. Kako je vidljivo iz predstavljene tablice, prihodi u obračunskom razdoblju iznose 34.444,38 kuna od čega su članarine i donacije članova Udruge 23.000,00 kn i druge donacije 5.897,00 kuna.

Prihodi (15. lipnja 2010 – 15. lipnja 2011)						
članarina članova Udruge	donacije članova Udruge	donacije drugih ustanova	sabor	Duhovski susreti	kamate	ukupno
600,00	22.400,00	5.897,00	5.427,00	1.100,00	20,38	35.444,38

Rashodi (15. lipnja 2010. – 15. lipnja 2011)				
prostor	hladni pogon	predstavljanje knjiga	izdavaštvo	usluge za vođenje računa
10.000,00	900,00	1.363,44	22.386,25	699,15

prihodi	rashodi	saldo na dan 15. lipnja 2011.
35.444,38	35.348,84	17.559,40

U vrijeme velike ekonomске krize, zahvaljujući pojedinim članovima gospodarstvenicima iz Udruge i njihovim donacijama Udruga je preživjela krizno razdoblje što je vidljivo iz predstavljene tablice. Budući da usvojeni projekti Udruge zahtijevaju i dalje znatnija novčana sredstva, molimo sve članove, prijatelje i donatore Udruge da uplaćuju novčana sredstva, članarinu i donaciju na broj žiro-računa Udruge u Privrednoj banci Zagreb 2340009-1110152376. Na drugom *Duhovskom susretu* članova Udruge i njihovih obitelji koji je Odbor Udruge za sport i rekreaciju (Leonardo Jolić, Stipe Bešker, Nenad Marijan) organizirao 11. lipnja 2011. godine u Zagrebu sakupljeno je 1.100,00 kuna što je položeno na račun Udruge.

Na kraju želim zahvaliti svim članovima, prijateljima i dobročiniteljima na uplaćenim doniranim sredstvima te pozivam na daljnju suradnju kako bi Udruga mogla i dalje ostvarivati svoja statutarne ciljeve i predviđene projekte.

**Izvješće Nadzornog odbora
Udruge đaka Franjevačke klasične gimnazije – Visoko
iz Zagreba**

Nadzorni odbor Udruge đaka Franjevačke klasične gimnazije – Visoko sukladno obvezi utvrđenoj člankom 21. Statuta Udruge, 30. svibnja 2011. godine obavio je nadzor rada tijela Udruge.

Pregledom evidencijskih knjiga i finansijske dokumentacije odbor je utvrdio da su tijela Udruge časno i odgovorno, sukladno ovlastima i obvezama utvrđenim Statutom, izvršili svoje zadaće.

Novčana sredstva koja su prikupljena od članarine i sponzorstva utrošena su u ostvarivanju planiranih projekata i ciljeva Udruge.

Ovom prigodom odbor zahvaljuje tijelima Udruge na savjesnom i odgovornom radu.

*Nikola Žilić
Ferdo Širić
Petar Andđelović*

Zagreb, 30. svibnja 2011.

UDRUGA ĐAKA FRANJEVAČKE
KLASIČNE GIMNAZIJE – VISOKO
Bogovićega 1/III (HKD Napredak)
10000 Zagreb – Hrvatska

Pozivnica

TRINAESTI SABOR UDRUGE ĐAKA
FRANJEVAČKE KLASIČNE GIMNAZIJE VISOKO
Franjevački samostan
Gorica Livno
7. kolovoza 2010. godine u 10,00 sati

Dnevni red:

1. 10.00 sati: misno-molitveno zajedništvo koje predvodi fra Lovro Gavran, provincijal Franjevačke provincije Bosne Srebrenе
2. Otvaranje Sabora i pozdravna riječ gostiju
3. Uvodna pjesma: *Božje stvorenje*, izvode članovi grupe „Omega“
4. Izbor radnog predsjedništva
5. Izvješće predsjednika Udruge
6. Izvješće tajnika, rizničara i predstavnika Nadzornog odbora Udruge
7. Rasprava o izvješćima i njihovo usvajanje
8. Prof. dr. fra Velimir Blažević, *Fra Ignacije Gavran, zaslužni član Bosne Srebrenе. Značenje fra Ignacija u provinciji i za provinciju Bosnu Srebrenu*
9. *Fra Lovro Karaula*, Kulturno-umjetničko društvo Dinara – Ogranak Ljubunčić
10. Dr. sc. Andelko Mijatović, *Na spomen prof. dr. fra Ignaciju Gavranu*
11. Program rada Udruge u sljedećem razdoblju
12. Pjesma: *Sv. Petar*, izvode članovi grupe „Omega“
13. Završetak Sabora oko 13.00 sati – ručak i druženje

Informacije

O sudjelovanju u radu Sabora Udruge potrebno je obavijestiti tajnika Udruge gosp. Matu Pelivanu na mob. tel.: 00385 98 462 554, fra Marka Semrena, gvardijanu, na mob. tel.: 00387 63 371 566 i fiksni 00387 34 200 311 ili gosp. Juru Semrena na mob. tel.: 00387 63 332 573 predsjednika Livarske podružnice Udruge đaka Franjevačke klasične gimnazije Visoko zbog organizacijskih razloga.

Radujemo se susretu s Vama! Pozovite i druge goste koji nisu članovi Udruge, a cijene njen rad i program.

Zagreb, 25. svibnja 2010.

Predsjednik Udruge đaka
Franjevačke klasične gimnazije – Visoko

Vine Mihaljević

/dr. sc. Vine Mihaljević/

Z A P I S N I K

o radu s Trinaestog sabora Udruge đaka Franjevačke klasične gimnazije Visoko iz Zagreba, održanog 7. kolovoza 2010. u franjevačkom samostanu Gorica Livno

Trinaesti sabor Udruge đaka Franjevačke klasične gimnazije – Visoko iz Zagreba održan je 7. kolovoza 2010. u franjevačkom samostanu Gorica Livno, Gorička cesta bb, 80101 Livno.

Prema predviđenom dnevnom redu radnom dijelu sabora prethodilo je u franjevačkoj crkvi u 10 sati misno slavlje koje je predvodio fra Lovro Gavran, provincijal Franjevačke provincije Bosne Srebrenе. Provincijal je u prigodnoj propovijedi istaknuo da smo se okupili jer volimo Trojedinoga Boga, njegovu Crkvu i njegova slugu sv. Franju, s kojim smo se posebice zbližili i sprijateljili tijekom pohađanja Franjevačke klasične gimnazije u Visokom. Pored zdrave nostalгије za visočkim danima boravak u visočkoj Gimnaziji poziv je da učinimo nešto dobro kao pravi kršćani, kao štovatelji sv. Franje i kao prijatelji Franjevačke provincije Bosne Srebrenе, Franjevačke klasične gimnazije Visoko kojoj na različite načine članovi Udruge pomažu.

Članovi Udruge mogu se znatno uključiti u Franjevački svjetovni red i biti od velike pomoći Franjevačkoj mladeži. Provincijal je istaknuo da se od članova Udruga očekuje da u svom životu ostvaruju one *vrednote* koje su usvajane u Franjevačkoj klasičnoj gimnaziji u Visokom, a koje je naš prefekt pokojni fra Šimo Šimić često naglašavao franjevačkom izrekom: „*Non soli sibi vivere, sed et aliis proficere!* – (Ne živjeti samo za sebe, nego koristit i drugima!)“ To je praktična primjena Božje zapovijedi ljubavi prema bližnjemu, o kojoj ovisi sav zakon i proroci (usp. Mt 7, 12; 22, 36-40). A su vrednote Franjevačke klasične gimnazije Visoko *općeljudske* (poštovanje svakog ljudskog života, poštivanje osnovnih ljudskih prava i dostojanstva sva-ke ljudske osobe, naroda, rase, jezika i kulture), *kršćanske* (bogoslovne kreposti vjere, nade i ljubavi, bogoštovlje, molitva, štovanje Blažene Djevice Marije i svetaca, sakramentalni život, ispravno moralno ponašanje) i *franjevačke* (sveopće bratstvo, gostoljubivost, mir, dobrota, dobrohotnost, oprاشtanje, pomirenje, radosno služenje najpotrebnijima, učinkovita zaštita potlačenih i ugrozenih, poštovanje i očuvanje svega stvorenoga).

Na kraju je provincijal prigodni govor završio riječima: „Molimo Gospodina da danas na ovom Trinaestom saboru budete ojačani Duhom Božjim, kako biste mogli stvarati sve zdravije kršćansko ozrače prije svega u svojim domovima i svojim obiteljima, a onda preko svojih prijateljskih i poslovnih veza da to ozrače što uspješnije širite na sve slojeve društva, *koje je prezasićeno svim i svačim, ali mu nedostaju vjerodostojni svjedoci istinskih i neprolaznih vrednota*, koji te vrednote ne zastupaju tek riječu nego ih svakodnevno ostvaruju i svojim životom. Dao Bog, po zagovoru Bl. Dj. Marije, sv. Franje i svih svetih, da vam ovaj susret bude početak jedne nove, još sretnije i uspješnije faze u ostvarivanju kršćanskih vrednota oprاشtanja, pomirenja i služenja najpotrebnijima, te u približavanju onom idealu sveopćeg bratstva

Mato Pelivan,
zapisničar

i trajnog zajedništva s nebeskom Crkvom, koji nas je od početka privlačio svojom uzvišenom ljepotom.“

Nakon misnog slavlja nazočnim članovima Udruge gosp. Josip Gelo, ravnatelj Franjevačkog muzeja i galerije Gorica, pokazao je muzej i galeriju, a bogatu franjevačku knjižnicu pokazao je umirovljeni profesor teologije dr. sc. fra Miro Vrgoč, knjižničar. Za vrijeme razgledavanja muzeja, galerije i knjižnice tri Livanjke, obučene u bogatu livanjsku narodnu nošnju, posluživale su članove Udruge vodom, sokovima, kavom, fratarskom rakijom i prigodnom zakuskom.

U 11,30 sati započeo je radni dio sabora u dvorani hotela „Park“. Saboru je načilo 65 (šezdeset pet) članova Udruge koji su se potpisali na listu sudionika i petnaest članova koji su kasnije došli i sudjelovali u radu Sabora. Prikupljeno je finansijskih sredstava ukupno 1.020,00 KM (konvertibilnih maraka), 583,00 eura, 6.340,00 kuna za donacije, članarine te za ručak. Sveukupno je prema tome primljeno 14.675,00 kuna, a ukupan trošak iznosio je 10.275,00 kuna. Predsjednik Udruge predložio je sljedeći dnevni red rada Trinaestog sabora:

Dnevni red:

1. 10.00 sati: misno-molitveno zajedništvo koje je predvodio fra Lovro Gavran, provincijal franjevačke provincije Bosne Srebrenе
2. Otvaranje Sabora i pozdravna riječ gostiju
3. Uvodna pjesma: *Božje stvorenje*, izvode članovi grupe „Omega“
4. Izbor radnog predsjedništva
5. Izvješće predsjednika Udruge
6. Izvješće tajnika, rizničara i predstavnika Nadzornog odbora Udruge
7. Rasprava o izvješćima i njihovo usvajanje
8. Prof. dr. fra Velimir Blažević, *Fra Ignacije Gavran, zaslužni član Bosne Srebrenе. Značenje fra Ignacija u provinciji i za provinciju Bosnu Srebrenu*
9. *Fra Lovro Karaula*, Kulturno umjetničko društvo Dinara – Ogranak Ljubuncić
10. Dr. sc. Andelko Mijatović, *Na spomen prof. dr. fra Ignaciјu Gavranu*
11. Program rada Udruge u sljedećem razdoblju
12. Pjesma: *Sv. Petar*, izvode članovi grupe „Omega“
13. Završetak Sabora oko 13.00 sati – ručak i druženje

Predloženi dnevni red jednoglasno je usvojen.

Ad2) Sabor je otvorio predsjednik Udruge Vine Mihaljević koji je pozdravio nazočne sudionike te posebno goste, provincijala fra Lovru Gavrana i druge franjevce iz središnje uprave iz Sarajeva, domaćina franjevačkog samostana gvardijana fra Marka Semrena. Nazočnima su se obratili prigodnim riječima domaćin fra Marko Semren, gvardijan franjevačkog samostana Gorica Livno. U ime pak Franjevačke klasične gimnazije Visoko prisutne sudionike sabora Udruge pozdravio je sms-porukom direktor fra Zvonko Miličić i ispričao se zbog toga što nije mogao biti prisutan iz objektivnih razloga. Gosp. Ante Jeličić pozdravio je u ime njemačke podružnice, a na kraju je također prigodnim govorom nazočne članove Udruge pozdravio i gosp. Jure Semren, predsjednik Livanjske podružnice Udruge đaka Franjevačke klasične gimnazije Visoko iz Zagreba.

Ad3) Pjesmu *Božje stvorenje* izveli su Mile Marinčić i Matija Injić članovi sastava *Omega* iz Ivanić Grada. Ovom pjesmom navedeni su autori i promovirali svoj CD pod nazivom *Bože moj, probudi me* koji je *Omega* izdala 2010. godine kao znak poštovanja i zahvalnosti vlč. Josipu Čoriću, u povodu 40 godina dušobrižništva u Ivanić Gradu.

Ad4) Nakon pozdravnih i uvodnih govora započeo je radni dio Sabora izborom radnog predsjedništva u sastavu: fra Marijan Karaula, Anto Jeličić, Jure Semren, Vine Mihaljević, predsjednik radnog predsjedništva, a za zapisničara je izabran Mato Pelivan.

Ad5) Izvješće o radu Udruge od 12. izbornog sabora održanog 6. lipnja 2009. godine u hercegovačkom franjevačkom samostanu Dubrava (Zagreb) do danas, iscrpno je podnio predsjednik Udruge Vine Mihaljević.

Predsjednik Udruge Vine Mihaljević istaknuo je u svom izvješću o radu Udruge u proteklom razdoblju da su se ranijih godina na održavanju sabora Udruge isticale glavne smjernice djelovanja naše Udruge. Naime prema Statutu Udruge, pored drugih, glavne smjernice djelovanja Udruge jesu kolegijalnost i solidarnost među članovima Udruge, promicanje hrvatske kulture u Bosni i Hercegovini, suradnja s visočkom Gimnazijom kao i s franjevačkim provincijama u BiH, a na prošlom pak saboru nabrojanim sastavnicama posebice su pridodane i istaknute i promicanje temeljnih vrednota: obitelj, kršćanstvo i uljudba. Naglasio je da je ovaj sabor Udruge posebice posvećen pokojom fra Ignaciju Gavranu koji je bio profesor 68 generacija visočkih đaka. Fra Ignacije, istaknuo je dalje predsjednik, autentično je živio svoje franjevačko poslanje, razborito promicao kulturu hrvatskog naroda u BiH, štitio katolički puk kojemu je propovijedao evanđeosku svetost, povjerene mu đake kao i sve druge ljude dobre volje odgajao je i poučavao - dobromu, pravednomu, lijepomu te je svojom filozofijom života – znati, franjevački postojati, ljudski i kršćanski služiti, snažno ostao u memoriji svih visočkih đaka pored brojnih drugih visočkih profesora. Tako fra Ignacije i nama postaje smjerokazom, posebice danas kada je potrebno imati u vidu jedinstvo hrvatskog naroda u Bosni i Hercegovini te potpunu odgovornost prema svome narodu (duhovnu, nacionalnu, moralnu, kulturnu, gospodarsku i političku).

Ukratko rad Udruge u proteklom je razdoblju sljedeći: održano je jedanaest sjednica Predsjedništva Udruge, božićno, uskrsno i druženje članova Udruge na prvom Duhovskom susretu 22. svibnja 2010. u Zagrebu. Udruga je potom s Franjevačkom provincijom Bosnom Srebrenom te Inicijativnim odborom za snimanje filma *Vjeko bosanski fratar – mučenik*, suorganizirala predstavljanje praizvedbe filma o fra Viječki Čuriću 26. studenoga 2009. godine, u dvorani Vjenac Nadbiskupijskog pastoralnog instituta, Kaptol 29a u Zagrebu; potom je aktivno sudjelovala u predstavljanju Hrvatske božićne mape 2009. Doprinos kulturi slavljenja Božića koje su organizirali Franjevački institut za kulturu mira i Vijeće franjevačkih zajednica Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine 10. prosinca 2009. godine u muzeju Mimara. Na kraju Udruga je objavila redoviti godišnji broj biltena Udruge i zbornik *Jezična skladanja* u povodu šezdesetogodišnjice prof. dr. Ive Pranjkovića te je pripremila održavanje redovitog godišnjeg sabora.

Udruga ja također završila prvu fazu temeljnih projekata Udruge: objavljanje CD-a duhovne franjevačke glazbe kao i CD-a narativna povjesnica Bosne

Srebrenе. Oba navedena projekta idu prema predviđenoj dinamici realizacije. Nakon suglasnosti provincialata Bosne Srebrenе o navedenim projektima dogovorili smo se sa studijem MORIS u Zagrebu za snimanje oba CD-a, zatim se intenzivno pregovara s gitaristom Antonom Gelom, mladim hrvatskim glazbenikom koji je preuzeo sve glazbene materijale radi pripreme aranžmana, a u pregovorima smo sada s donatorima te s izvođačima. Članovi Predsjedništva Udruge koji su svojevremeno bili i članovi VIS-a Jukić (Leonardo Jolić, Marijan Petrović, Marinko Tomić, Mile Marinčić) posebice se brinu za odabir pjesama i realizaciju cjelokupnog projekta. Oni su izabrali određeni broj pjesama iz franjevačkih duhovnih pjesama VIS-a Jukić s albuma iz 80-tih godina *Tko me to nepoznatog voli*, albuma iz 90-tih godina *Uhapšen u svojoj magli*, albuma iz 90-tih godina *Povratak* i albuma iz 2000. *Ljubav koja mijenja svijet*. Na taj način završena je prva faza projekta, a svemu što se na projektu bude dalje radilo pravovremeno će se obavještavati svi oni koji su uključeni u sam projekt.

Što se pak tiče projekta CD-a, prvotno nazvanog izbor iz tekstova starih franjevačkih kronika, a nakon razgovora s Jozom Džambom krajem prošle godine, malo preoblikovanim kao mala narativna povjesnica Bosne Srebrenе, opet na temelju izabranih tekstova, predložio je i vodi Jozo Džambo, prihvatile Predsjedništvo i prošli sabor Udruge. Jozo je prije mjesec dana poslao izabrane tekstove od fra Grge Martića, fra Ivana Franje Jukića, fra Bone Ravlića s točnom prebrojanim slovnim znakovima kao pilot projekt u svrhu određivanja točnog trajanja, ritma čitanja i utvrđivanja koliko je uopće izabranih tekstova moguće snimiti na jedan ili pak na dva CD-a. U tom smislu najavili smo razgovore s dramskim umjetnikom Joškom Ševom i sa Zlatkom Crnkovićem.

Nadalje predsjednik je istaknuo da je otvorena web stranica Udruge u Zagrebu: www.udfkg.hr na kojoj će se objavljivati sve informacije koje su povezane s djelovanjem Udruge i događanja u vezi s njom. Potom je informirao nazočne o tome da je Udrudi pristupilo trinaest novih članova. Na kraju je zahvalio svim podupirateljima, prijateljima i članovima Udruge koji na bilo koji način pridonose djelovanju Udruge. Predsjednik je završio svoj osvrt na rad Udruge riječima: „Na kraju, dragi naši franjevci, prijatelji i članovi Udruge, fra Ignacije je napisao vodič franjevačke crkve Gorica Livno, bio je blizak s pokojnim fra Mladenom Brčićem, a, kako sam pročitao u zborniku o fra Andželu Kaiću, fra Ignacije je bio i posljednji živući đak fra Andžela Kaića koji je o fra Andželu i svjedočio. Poput fra Andžela, koji je bio dobar duh livanjskih ulica, možemo reći da je i fra Ignacije bio dobar duh visočke Gimnazije, knjižnice i svih ljudi jer je uistinu, ljudski i franjevački, VISOKO svjedočio i živio u Visokom.“

Ad6) Izvješće tajnika Udruge Mate Pelivana sadržava kronološki osvrt na rad Udruge od izbornog Dvanaestog sabora Udruge koji je održan 6. lipnja 2009. godine u hercegovačkom franjevačkom samostanu Dubrava/Zagreb. Istaknuo je značajnije sjednice i pojedine odluke koje su na njima donesene, projekte te službene razgovore s provincijom Bosnom Srebrenom.

Nakon što je predstavio projekte, kronološko djelovanje Udruge, predstavio je i promijenjene pojedine odbore Udruge. Tako su članovi *Odbora za članstvo i organizaciju* Marinko Tomić predsjednik, Mato Pelivan član, Nikola Perković član; članovi *Odbora za kulturno-izdavačku djelatnost*: Mile Marinčić predsjednik, Vine Mihaljević član i Vlatko Blažanović član; članovi *Odbora za vjerski i humanitarni rad*: Marijan

Petrović predsjednik, Stanko Mikulić član i Ivan Zeba član; članovi *Odbora za proračun i gospodarstvo*: Stipe Bešker predsjednik, Vinko Hrkać član i Anto Franjičević član te članovi *Odbora za sportsko-rekreacijski rad*: Leonardo Jolić predsjednik, Nenad Marijan član i Mirko Seser član. Izabranim predsjednicima pojedinih odbora i njihovim članovima predsjednik je zaželio aktivno zalaganje i plodonosne učinke na dobrobit čitave Udruge.

Na kraju tajnik je predstavio nazočnim članovima podatak da je pet članova Udruge umrlo, a Udruzi je pristupilo trinaest novih članova.

Rizničar Udruge Anto Franjičević podnio je također iscrpno izvješće o financijskom poslovanju Udruge u proteklom jednogodišnjem razdoblju. Od prošlog sabora do pisanja svog izvješća, naime od svibnja 2009. do svibnja 2010. godine, rizničar je istaknuo da je Udruga prihodovala od donacija i članarine članova i donacija 31.405,05 kuna, a u istom razdoblju rashodovala je: 7.500,00 troškovi održavanja sabora, 394,27 kuna za hladni pogon, 14.334,22 kuna za izdavaštvo i 688,79 kuna za vođenje računa u Privrednoj banci. Rizničar Udruge zahvalio je također svim podupirateljima i donatorima Udruge te je pozvao članove Udruge da i dalje sudjeluju u radu Udruge te finansijski, prema mogućnostima, podupiru njeno djelovanje.

Član Nadzornog odbora Udruge gosp. Ferdo Širić podnio je izvješće nadzora o radu Udruge prema kojima su tijela Udruge u izvještajnom razdoblju radila sukladno odredbama Statuta Udruge te je pohvalio rad aktualnog Predsjedništva.

Ad7) Nakon podnesenih izvješća predsjednik je otvorio diskusiju o izvješćima, a kako nije bilo nadopuna, pitanja, komentara, stavio je sva izvješća na glasovanje. Sva izvješća jednoglasno su usvojena.

Ad8) Prof. dr. sc. fra Velimir Blažević, umirovljeni profesor kanonskog prava s Franjevačke teologije Nedžarići / Sarajevo, koji živi u franjevačkom samostanu Petrićevac kod Banja Luke, održao je prigodno predavanje posvećeno pokojnom profesoru dr. sc. fra Ignaciju Gavranu. U svom predavanju istaknuo je službe koje je fra Ignacije vršio u Franjevačkoj provinciji Bosni Srebrenoj, zatim fra Ignacijev znanstveni i spisateljski rad te se na kraju osvrnuo na cjelokupan njegov život zaključujući da je „provincija Bosna Srebrena u dr. fra Ignaciju Gavranu imala jednog od svojih najvrednijih, najučenijih i najdičnijih članova prošlog i s početka ovoga stoljeća“.

Ad9) Kulturno-umjetničko društvo *Dinara* - Ogranak Ljubunčić, koje je predvodio Josip Gelo, vrlo dojmljivo je otpjevalo pjesmu o pokojnom livanjskom mučeniku, franjevcu fra Lovri Karauli. Pjesmom su nam naime ispriporijedali i prepjevali mučeničku smrt fra Lovre Karaule.

Ad10) Dr. sc. Andelko Mijatović, kao đak pokojnog fra Ignacija Gavrana, predstavio je nazočnima na saboru osvrt na iskustvo susreta s fra Ignacijem koji je isprepleten autobiografskim i povijesnim činjenicama.

Ad11) Članovi sastava *Omega* Mile Marinčić i Matija Injić otpjevali su na kraju i završnu franjevačku pjesmu.

Ad12) Predsjednik je nazočnim članovima sabora predstavio program rada Udruge u sljedećem razdoblju. Istaknuo je da će Udruga nastaviti dalje raditi na projektima oba CD-a franjevačke duhovne glazbe i male povjesnice franjevačke provincije Bosne Srebrenе, organiziranje predavanja o obilježavanju 400. obljetnice objavljivanja Divkovićeva Nauka karstianskog, Venecija 1611. godine. Zatim je naveo i suradnju s KUD Napredak i predstavljanje objavljenih knjiga naših članova.

Sabor je završio s radom u 14,30 sati, a sudionici sabora nastavili su zajedničko druženje u „visočkom duhu“ za vrijeme ručka u hotelu „Park“ u Livnu.

Zagreb, 21. kolovoza 2010.

Prigodna homilija na XIII. saboru Udruge

Livno, 7. kolovoza 2010.

Dragi prijatelji, na početku ovog misnog slavlja, okupljeni oko stola Gospodnjeg, u Kristovu Duhu i u duhu sv. Franje Asiškoga, kao njegova manja braća, pokajmo se za sve svoje grijehе, kako bi nam ovo slavlje urodilo istinskom radošćу bratskog susreta s kolegama i sinovskog susreta s nebeskim Ocem.

Draga braćo u Kristu i sv. Franji! Gospodin Isus Krist nam je rekao: „Gdje su dvojica ili trojica sabrana u moje ime, tu sam i ja među njima“ (Mt 18, 20). Mi smo se okupili ovdje, u ovoj kući Božjoj, u njegovo ime, pa možemo biti sigurni da je i on s nama. Zašto smo se okupili? Zato što volimo svoga Gospodina Trojedinoga Boga, što volimo njegovu Crkvu i njegova slugu sv. Franju, s kojim smo se zbližili i sprijateljili osobito u školskim klupama Franjevačke klasične gimnazije u Visokom. A sprijateljili smo se i jedni s drugima i nekako nam u životu nešto važno nedostaje ukoliko nismo u društvu sa svojim starim prijateljima.

Nekima se od vas s vremenom učinilo da nemaju zvanja i da su promašili put. Neki su bili uvjereni da zvanje imaju, ali su se kasnije pokolebali i otišli. Ali je ipak u duši ostala neka nostalgiја za onim što nam je svima godinama bio zajednički ideal i za onim zajedništвом Božje obitelji, kojoj je znak i predokus svećenički i redovnički život.

Ta je nostalgiја u sebi zdrava. Vuče nas i dalje višim idealima i uzvišenijim ciljevima od onih svagdanjih ciljeva naših suvremenika. Nije ona uzrok ni razočaranju, a pogotovo ne očajavanju, kao kad bismo izgubili smisao svoga života, nego je poziv na akciju, da učinimo nešto dobro kao pravi kršćani, kao štovatelji sv. Franje i kao prijatelji Franjevačke provincije Bosne Srebrenе. Vi ste u tom smislu napravili dosta lijepih akcija. Prije svega, okupili ste se u Udrugу, koja broji preko 350 članova svih generacija. Pomagali ste obnavljanje visočke gimnazije. Slavili značajne obljetnice stupova visočke gimnazije (fra Ignacija Gavrana), objavljivali knjige... A i ovaj vaš današnji sabor svjedočи о tome da u vama još uvijek djeluje taj isti duh franjevaštva, bratstva i prijateljstva. Hvala vam lijepa za sve te lijepе akcije! Zahvaljujem vam u ime sve braće naše Provincije.

Iako nam je često žao što nismo u potpunosti ostvarili svoj prvotni zajednički cilj – u svećeničkom i redovničkom staležu, ipak ne smijemo zaboraviti, odnosno smetnuti s uma onu poznatu činjenicu da smo svi mi kršćani „rod izabrani, kraljevsko svećenstvo, sveti puk, narod stečeni“, da naviještamo silna djela onoga koji nas „iz tame pozva k divnom svjetlu svojemу“ (usp. 1 Pt 2, 9). Ne smijemo zaboraviti da osim ministerijalnog svećeništva postoji i krsno svećeništvo, po kojemu smo svi mi kršćani privilegirani posrednici između Boga i ljudi, svjedoci koji svijetu svjedoče istinu o trojedinom Bogu: Ocu Stvoritelju, Sinu Spasitelju i Duhu Posvetitelju svih ljudi. Ako sebe zaista shvaćamo tako i tako živimo, naše svjedočanstvo može biti spasonosno za ljude s kojima živimo – čak i utjecajnije od svjedočanstava i propovijedi ministerijalnog svećenstva.

Ali na žalost, moglo bi biti i pogubno ako bismo se ponašali suprotno kršćanskim vjerskim i moralnim načelima. Jer stari su imali pravo kad su govorili:

*Fra Lovro Gavran,
provincijal Bosne Srebrenе*

„corruptio optimi pessima“. Naime, iako niste svećenici, svi ljudi oko vas znaju da ste vi bolje upućeni u vjerske istine nego ostali, pa očekuju od vas i ponašanje u skladu s tim. Inače bi ih sablažnjavao loš primjer onoga tko vjeru poznaje, ali ne živi po njoj.

Uz to, kao poznavaoci i prijatelji sv. Franje Asiškoga, vi biste mogli biti čvrsti stup Franjevačkog svjetovnog reda, koji se u posljednje vrijeme sve više i sve bolje razvija i u našim krajevima, a također biste mogli biti desna ruka i Franjevačkoj mlađezi, koja također danas ima sve zapaženiju ulogu u našem društvu.

Jednom riječu: vi kao Udruga želite, a od vas se i očekuje, da u svom životu ostvarujete one vrednote koje smo svi mi skupa razvijali u Franjevačkoj klasičnoj gimnaziji u Visokom, a koje je naš prefekt pokojni fra Simo Šimić često naglašavao, ponavljajući onu staru franjevačku izreku: „Non soli sibi vivere, sed et alii proficere! – (Ne živjeti samo za sebe, nego koristit i drugima!)“ To je praktična primjena Božje zapovijedi ljubavi prema bližnjemu, o kojoj ovisi sav zakon i proroci (usp. Mt 7, 12; 22, 36-40).

Vrednote koje smo gajili u FKG Visoko prije svega su one općeljudske, zatim kršćanske i konačno one specifično franjevačke.

- Među općeljudskim vrednotama možemo istaknuti prije svega poštovanje svakog ljudskog života od njegova prirodnog začeća pa do prirodne smrti, zatim osnovna ljudska prava i dostojanstvo svake ljudske osobe, a također i naroda, rase, jezika i kulture.
- Među kršćanskim vrednotama na prvom su mjestu svakako bogoslovne kreplosti vjere, nade i ljubavi, zatim bogoštovlje, molitva, štovanje Blažene Djevice Marije i svetaca, sakramentalni život te ispravno moralno ponašanje.
- Među specifično franjevačkim vrednotama istakli bismo: sveopće bratstvo, gostoljubivost, mir, dobrotu, dobrohotnost, oprاشtanje, pomirenje, radosno služenje najpotrebnijima, učinkovitu zaštitu potlačenih i ugroženih te poštovanje i očuvanje svega stvorenoga.

Sve su to općevažeće vrednote, koje vrijede uvijek i svugdje, bez obzira na životne okolnosti. Svatko ih cjeni, ali rijetko se tko može ponositi objedinjavanjem i gajenjem svih tih vrednota zajedno. Jer neuravnoteženi svijet prečesto jednu vrednotu prenglassi, a stotinu drugih zanemari, ako ne i pogazi.

Gajeći uravnoteženo sve ove vrline, bit ćeemo na liniji ne samo općekršćanskog nego i redovničkog idea - težnje prema savršenstvu, u skladu s Kristovim pozivom: „Budite dakle savršeni kao što je savršen Otac vaš nebeski!“ (Mt 5, 48).

Molimo Gospodina da danas na ovom svom XIII. saboru budete ojačani Duhom Božjim, kako biste mogli stvarati sve zdravije kršćansko ozrače prije svega u svojim domovima i svojim obiteljima, a onda preko svojih prijateljskih i poslovnih veza da tu atmosferu što uspješnije širite na sve slojeve društva, koje je prezasićeno svim i svačim, ali mu nedostaju vjerodostojni svjedoci istinskih i neprolaznih vrednota, koji te vrednote ne zastupaju tek riječu nego ih svakodnevno ostvaruju i svojim životom.

Dao Bog, po zagovoru Bl. Dj. Marije, sv. Franje i svih svetih, da vam ovaj susret bude početak jedne nove, još sretnije i uspješnije faze u ostvarivanju kršćanskih vrednota opraštanja, pomirenja i služenja najpotrebnijima, te u približavanju onom idealu sveopćeg bratstva i trajnog zajedništva s nebeskom Crkvom koji nas je od početka primamljivao svojom uzvišenom ljepotom.

Neka je čast i vječna slava onome koji nas je stvorio, pozvao i okupio, i koji nas trajno drži u bratskom zajedništvu! Amen.

**Pozdravni govor na Trinaestom saboru Udruge đaka
Franjevačke klasične gimnazije Visoko, Zagreb
Franjevački samostan Gorica Livno
Livno, 7. kolovoza 2010**

*Vine Mihaljević,
predsjednik Udruge*

Poštovani novoimenovani pomoći biskupe banjalučki, poštovani oče provincijale, poštovani profesore Blažević, poštovani franjevci, dame i gospodo, podupirateli, prijatelji i članovi Udruge, posebna mi je čast i zadovoljstvo da vas mogu pozdraviti uime svih članova Udruge i u osobno ime na Trinaestom saboru Udruge koji se održava ovdje u Livnu. Nakon duhovnog i kulturnog dijela koji su održani u crkvi franjevačkog samostana Gorica Livno koja je duhovna katedrala livanjskog kraja, a brojnima od nas i katedrala srca, te u Franjevačkoj galeriji i muzeju, nastavljamo sa sjednicom trinaestog sabora Udruge.

Prije rada sabora, prijatelje i članove Udruge pozdravio je domaćin sabora prof. dr. sc. fra Marko Semren, gvardijan franjevačkog samostana Gorica Livno i novoimenovani pomoći banjalučki biskup. U ime pak Franjevačke klasične gimnazije Visoko prisutne sudionike sabora Udruge pozdravio je sms-porukom direktor fra Zvonko Miličić i ispričao se zbog toga što nije mogao biti prisutan iz objektivnih razloga. Zatim je predstavnik njemačke podružnice Anto Jeličić pozdravio nazočne sudionike sabora i na kraju predsjednik livanjske podružnice Udruge Jure Semren također je pozdravi nazočne članove.

Nakon pozdravnih uvodnih govora, predloženi članovi radnog predsjedništva fra Marijan Karaula, Anto Jeličić, Jure Semren, Vine Mihaljević i za zapisničara Mato Pelivan zauzeli su svoja mjesta, a predsjednik Udruge je nastavio s uvodnim govorom.

Ranijih godina na održavanju sabora Udruge isticali smo glavne smjernice djelovanja naše Udruge. Naime prema Statutu Udruge, pored drugih glavne smjernice djelovanja Udruge su kolegjalnost i solidarnost među članovima Udruge, promicanje hrvatske kulture u Bosni i Hercegovini, suradnja s visočkom Gimnazijom kao i s franjevačkim provincijama u BiH, a na prošlom pak saboru nabrojanim sastvincama posebice su pridodane i istaknute i promicanje temeljnih vrednota: obitelj, kršćanstvo i uljudba.

A kako je na ovom saboru Udruge posebice riječ o pokojom fra Ignaciju Gavrani, profesoru 68 generacija đaka, koji je autentično živio svoje franjevačko poslanje, koji je razborito promicao kulturu hrvatskog naroda u BiH, štitio katolički puk kojemu je propovijedao evanđeosku svetost, koji je povjerene mu đake kao i sve druge ljude dobre volje odgajao i poučavao - dobromu, pravednomu, lijepomu te koji je svojom filozofijom života – *znati, franjevački postojati, ljudski i kršćanski služiti*, snažno ostao u našoj memoriji pored brojnih drugih visočkih profesora, fra Ignacije i nama na neki način postaje smjerokazom, danas kada je potrebno posebice imati u vidu jedinstvo hrvatskog naroda u Bosni i Hercegovini te potpunu odgovornost prema svome narodu (duhovnu, nacionalnu, moralnu, kulturnu, gospodarsku i političku). Stoga ću vrlo kratko predstaviti izvješće o radu Udruge. Pored 11 održanih sjednica Predsjedništva Udruge, božićnog, uskrsnog i duhovskog druženja članova Udruge,

suorganizacije predstavljanja praizvedbe filma o fra Vijeku Ćuriću, aktivnog sudjelovanju u predstavljanju Božićne mape, pored pripremanja ovoga sabora, objavljivanja redovitog godišnjeg broja biltena Udruge i objavljivanja zbornika *Jezična skladanja* u povodu šezdesetogodišnjice prof. dr. Pranjkovića, u ovom kratkom izvješću bit će riječi o temeljnim projektima Udruge: objavljanje CD-a duhovne franjevačke glazbe kao i CD-a narativna povjesnica Bosne Srebrenе. Oba navedena projekta idu prema predviđenoj dinamici realizacije.

Nakon suglasnosti provincialata Bosne Srebrenе o navedenim projektima, dogovorili smo studio MORIS u Zagrebu za snimanje oba CD-a čiji je vlasnik gosp. Miro Vidović, zatim u intenzivnim smo pregovorima s gosp. Antom Gelom, mladim hrvatskim glazbenikom koji je preuzeo sve glazbene materijale radi pripreme aranžmana, a u pregovorima smo sada s donatorima te s izvođačima. U razgovorima s direktorom i vlasnikom navedenog studija i aranžera, istaknuto je da oni redovito surađuju s poznatim hrvatskim pjevačima. U rujnu ove godine, poslat ćemo dopis aktualnom VIS Jukiću te dopis fra Janku Ćuri, koji je kontakt osoba za realizaciju projekta sa strane Provincije, o svemu dosada učinjenom s jedne strane, a s druge pak strane u dogовору s franjevačkom bosanskom provincijom odredit će se i kulturna ili odgojna svrha koja se želi ovim projektom pomoći odnosno donirati sredstva. Nekoliko članova Udruge koji su svojevremeno bili i članovi VIS Jukića (Marijan Petrović, Marinko Tomić, Mile Marinčić te Leonardo Jolić), posebice se brinu za odabir pjesama i realizaciju cjelokupnog projekta. Oni su izabrali određeni broj pjesama iz franjevačkih duhovnih pjesama VIS-a Jukića s albuma iz 80-tih godina *Tko me to nepoznatog voli*, albuma iz 90-tih godina *Uhapšen u svojoj magli*, albuma iz 93-tih godina *Povratak* i albuma iz 2000. *Ljubav koja mijenja svijet*. Na taj način je završena prva faza projekta, a svemu što se na projektu bude dalje radilo, pravovremeno će se obavještavati sve one koji su uključeni u sam projekt.

Što se pak tiče projekta CD-a prvotno nazvanim izbor iz tekstova starih franjevačkih kronika, a nakon razgovora s Jozom Džambom krajem prošle godine, malo preoblikovanim kao mala narativna povjesnica Bosne Srebrenе, opet na temelju izabranih tekstova, predložio je i vodi Jozo Džambo, prihvatio Predsjedništvo i prošli sabor Udruge. Jozo je prije mjesec dana poslao izabrane tekstove od fra Grge Marića, fra Ivana Franje Jukića, fra Bone Ravlića s točnom prebrojanim slovnim znakovima kao pilot projekt u svrhu određivanja točnog trajanja, ritma čitanja i koliko je uopće izabranih tekstova moguće snimiti na jedan ili pak dva CD-a. U tom smislu najavili smo razgovore s dramskim umjetnikom Joškom Ševom i sa Zlatkom Crnkovićem.

Prema tome projekt CD-a s izborom tekstova iz starih franjevačkih kronika nalazi se u pilot fazi, a uskoro ćemo poslati Jozi Džambi jedan primjerak snimljenog teksta pri čemu će se točno odrediti vrijeme čitanja, ritam čitanje jednog izabranog teksta s točnom određenim brojem znakova.

Zatim u rujnu ispred Udruge, uputit ćemo i pismo za suradnju za jednodnevnim simpozijem u povodom 400. obljetnice objavljivanja Divkovićeva katekizma (1611), koji ćemo održati u Zagrebu, najvjerojatnije u novim prostorijama Glavne podružnice Zagreb HKD Napredak.

Ovom prigodom želim istaknuti da je otvorena web stranica Udruge u Zagrebu: www.udfkg.hr na kojoj će se objavljivati sve informacije koje su povezane u djelovanje Udruge i njena događanja. Kao što je već rečeno održano je 11 sjednica Predsjedništva Udruge, imali smo božićno i uskrsno druženje članova Udruge u prostorijama

Udruge, Prvi duhovski susret 22. svibnja 2010. u Zagrebu na kojemu se okupilo preko osamdeset sudionika te su objavljeni redoviti godišnji broj *Biltena Udruge* 12/2010. te *Jezična skladanja*. Zbornik o šezdesetogodišnjici prof. dr. Ive Pranjkovića. Udrugi je pristupilo trinaest novih članova Udruge. Udruga je primila zahvalnicu za kulturnu suradnju od Hrvatskog kulturnog društva Austrija, Glavna podružnica Beč u povodu obilježavanja 15. obljetnice djelovanja Napretka u Austriji – Beč te je također primila pismo potpore za znanstvena izdanja od pomoćnog đakovačkog biskupa mons. dr. Đure Hranića zbog objavlјivanja zbornika radova „*Ivan fra Franjo Jukić*“ u povodu 150. obljetnice smrti.

Kao i ranijih godina, ovom prigodom uime Udruge zahvaljujem donatorima za djelovanje Udruge i to: *Tehnomont d.o.o.* Zagreb (Ferdo Širić), *Wiena d.o.o.* Zagreb (Anto Franjičević), *Bitno d.o.o.* Zagreb (Marinko Tomić), *Lerino d.o.o.* Zagreb (Leonardo Jolić), *Ividivac d.o.o.* Zagreb (Stipo Bešker), Vinko Hrkać, Zagreb, *Vodoskok d.d.* Zagreb (Davor Meštrović), *Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa RH*, zatim *Printer* d.o.o. Zagreb (gosp. Draženka Mamić) te donatorima za održavanje sabora u Livnu: Franjevački samostan Gorica Livno, *Mlječara Livno d.o.o.* (gosp. Željko Marijan, direktor darovao 5 livanjskih sireva za održavanje sabora), gosp. Stipo Bešker (darovao 5 litara "ramske rakije" i ramski pršut), gosp. Ivica Brkić (darovao 10 litara pelješkog crnog vina i nekoliko butelja) te zahvaljujemo gosp. Mirku Lukiću na gratis dvorana hotela "Park". Hvala Josipu Gelu ravnatelju Franjevačkog muzeja i galerije Gorica Livno na suradnji, na crtežima koje je darovao sudionicima sabora te na animiranju članova KUD-a Dinara, Ogranak Ljubunci koji su otpjevali pjesmu o fra Lovri Karauli. Hvala fra Miri Vrgoču, knjižničaru franjevačke knjižnice, na predstavljanju bogatog knjižnog opusa knjižnice u franjevačkom samostanu Gorica Livno. Hvala Mili Marinčiću i Matiji Injiću, članovima duhovne grupe *Omega* iz Ivanić Grada na izvedenim pjesmama kojima su obogatili program sabora. Hvala hostesama u narodnim livanjskim nošnjama koje su bile pri ruci i uljepšale održavanje sabora. Hvala članu Udruge Zoranu Semrenu na materijalima koje je darovala Županija, hvala radnom predsjedništvu te Juri Semrenu predsjedniku Livanjske podružnice Udruge đaka Franjevačke klasične gimnazije Visoko koji je s drugim članovima vrlo uspješno organizirao i pripremio održavanje sabora Udruge u Livnu.

Još jedanput zahvaljujem bosanskom provincijalu fra Lovri Gavranu, članovima franjevačke uprave iz Sarajevu vikaru provincije fra Marijanu Karauli, članu uprave definitoru fra Mati Topiću, za sudjelovanja u radu Sabora. U povodu održavanja sabora Udruge, uime Udruge provincijalu Bosne Srebrene fra Lovru Gavrani darujemo sliku fra *Igancije Gavran* koju je naslikao livanjski amaterski slikar Jure Semren, a u povodu imenovanja prof. dr. fra Marka Semrena pomoćnim banjalučkim biskupom, također uime Udruge darivamo reljef s urezanim kulturnim i nacionalnim simboli ma u obliku biskupske kape također rad Jure Semrena. Na kraju, dragi naši franjevići, prijatelji i članovi Udruge, fra Ignacije je napisao vodič franjevačke crkve Gorica Livno, bio je blizak s pokojnim fra Mladenom Brčićem, a, kako sam pročitao u zborniku o fra Andželu Kaiću, fra Ignacije je bio i posljednji živući đak fra Andžela Kaića koji je o fra Andželu i svjedočio. Poput fra Andžela, koji je bio dobri duh livanjskih ulica, možemo reći da je i fra Ignacije bio dobri duh visočke Gimnazije, knjižnice i svih ljudi jer je uistinu, ljudski i franjevački, VISOKO svjedočio i živio u Visokom.

Pozdravna riječ fra Marka Semrena na Trinaestom saboru Udruge đaka Franjevačke klasične gimnazije Visoko iz Zagreba

Gosp. predsjedniče dr. sc. Mihaljeviću, uvažene kolege s osobitom čašcu i poštovanjem pozdravljam vas svakog pojedinačno i sve zajedno želeći vam dobrodošlicu u drevno Livno (1118. godišnjica od prvog pisanih spominjanja Livna). Ovom prigodom želio bih istaknuti ono što ja u Udruzi đaka Franjevačke klasične gimnazije Visoko prepoznam.

Na francuskom jezičnom području postoji posebnost, riječ „*franciscain*“ franjevački, franjevac, franjevački je pridjev od franjevac, a franjevac je pripadnik reda sv. Franje. Tim pridjevom se osobama i stvarima pripisuje cijeli niz svojstava: pjesničke nijanse ljepote, naivnosti, jednostavnosti, veselja, mašte, svjetla, prirode, poštovanja stvorova i ljudske vrednote kao što su jednostavnost, pravednost, poštenje, sloboda, istinitost, dobrota, ljubav, svetost, milosrđe, suošćećanje (usp. T. Matura, Franjo Asiški i njegovo potomstvo danas, u: *Živjeti evanđelje s Franjom Asiškim*, Zagreb, 1984, 150-156). Možda kao sjemeništarci ove vrednote nismo odmah prepoznali, ali u njima smo odgajani i vođeni kroz sjemenični život. Svjesni smo da rad i red promiču osobni rast i rast zajednice u ostvarivanju ljudskih i kršćanskih vrijednosti. Nadam se da smo vrednote sjemeničnog života živjeli i živimo u različitim zvanjima i različitim sredinama i da je taj duh koji nas međusobno povezuje, okuplja i potiče na svagdašnje djelatnosti.

Franjin i franjevački poziv zov je na uvijek novu zauzetost, na novi početak, na novi život u pravoj vjeri. Franjevaštvo je evanđelje, življeno cjelovito, poosobljeno, konkretizirana ljubav i žrtva. Smisao franjevačkoga života jest vjernost evanđelju i vjernost konkretnom čovjeku s kojim se to evanđelje živi. Za franjevaštvo je važno skupljeno vjerničko i životno iskustvo generacija kojima je Duh govorio i još uvijek govori po Franji Asiškom.

Ovo je veza koja povezuje članove Udruge s braćom provincije Bosne Srebrenе.

*Dr. sc. fra
Marko Semren,
pomoćni banjalučki
biskup,
gvardijan samostana
Gorica Livno*

**Fra Ignacije Gavran,
zaslužni član Bosne Srebrenе**
**/Znamenitost fra Ignacija Gavrana u provinciji
i za provinciju Bosnu Srebrenu/**

*Prof. dr. sc. fra
Velimir Blažević*

Fra Ignacije Gavran spada u plejadu znamenitih franjevaca provincije Bosne Srebrenе, s pravom je ustvrdio fra Mile Babić, dekan Franjevačke teologije u Sarajevu, u svom govoru na fra Ignacijsku sprovodu.¹ Isto tako je sasvim utemeljena i tvrdnja koju je o fra Ignacijskom u svom posmrtnom govoru izrekao fra Zvonko Miličić, ravnatelj Franjevačke klasične gimnazije u Visokom: da iznimno vrijedan život i rad fra Ignacija svrstavaju u sam vrh uglednih franjevaca koje je Provincija iznjedrila te da je fra Ignacije Gavran jedan od najznačajnijih bosanskih franjevaca zadnjega stoljeća.² A bez ikakve sumnje točna je i prosudba provincijala fra Lovre Gavrana, iznesena u homiliji na pogrebnoj misi: da je fra Ignacije Gavran jedan od najznačajnijih bosanskih franjevaca zadnjega stoljeća i kulturnih radnika u Bosni i Hercegovini.³

Ako je doista to tako, ima se što reći o fra Ignacijskom koji je, uz ogroman rad na raznim područjima kulturnog pregalaštva, sav pripadao franjevačkoj provinciji Bosni Srebrenoj. Zato je posve opravdano što će u ovom svom (vremenski ograničenom pa zato i sumarnom) izlaganju govoriti isključivo o fra Ignacijskim službama, i posebno o znanstvenoj i spisateljskoj djelatnosti koja je vezana uz franjevačku provinciju Bosnu Srebrenu, uz događanja u njoj, uz njezine obrazovno-odgojne institucije i istaknute članove.

Službe koje je fra Ignacije obavljao u Provinciji

Fra Ignacije je postao franjevac i član provincije Bosne Srebrenе stupanjem u novicijat 29. lipnja 1931, odnosno polaganjem redovničkih zavjeta, prvo privremenih ili jednostavnih 30. lipnja 1932, a zatim doživotnih ili svečanih 1. kolovoza 1935.

U sedam godina svoga studija, od 1934. do 1941, fra Ignacije je završio dva fakulteta, teološki i filozofski te doktorirao iz filozofije u Ljubljani 1941. Iste je godine došao za profesora u gimnaziju u Visokom. U Franjevačkoj klasičnoj gimnaziji fra Ignacije je kao aktivni profesor djelovao od 1941. do 1943. i od 1947. pa sve do 1999, dakle skoro punih 55 godina, i predavao više gimnazijskih predmeta, kako sam fra Ignacije jednom zgodom reče: „kada je što trebalo i ono što je trebalo“.⁴ A predavao je: vjeronauk u nižim i u višim razredima, u početku svoje profesure njemački jezik, a potom i ruski, po potrebi latinski, te fakultativno engleski za bolje đake i one koji su to željeli. Uz to je predavao u nekoliko navrata također hrvatski jezik, te poučavao u crtanju. Kroz 9 godina bio je i ravnatelj gimnazije (1967-1976).

Uz službu profesora gimnazije obavljao je i službu odgojitelja, kao potprefekt dvije godine (1941-1943) i kao prefekt devet godina (1950-1959). Kroz 57 godina

1 *Bosna Srebrena*, LX/2009, 4, str. 51.

2 *Isto*, str. 50 i 51.

3 *Isto*, str. 51.

4 *Novi cvijet*, List učenika Franjevačke klasične gimnazije – Visoko, LXIV, 1995/96, str. 33.

(1942-1944; 1947-1992; 1996-2006) obavljao je i službu knjižničara, za čijeg je vremena na razne načine knjižni fond profesorske knjižnice povećan za preko 40.000 knjiga. Također je radio na formiraju etnografske i arheološke zbirke u samostanu u Visokom.

Vrlo brzo, već 1944/45. godine fra Ignacije je imenovan docentom na novoosnovanom Teološkom fakultetu hrvatskih franjevaca u Sarajevu, a kako je taj fakultet nakon godinu dana rada ukinut odlukom novouspostavljenе komunističke vlasti u FNRJ, nastavio je predavati na Franjevačkoj bogosloviji provincije Bosne Srebrenе u Sarajevu (na Bistriku) od 1945. do 1950, te u Sarajevu i u Visokom od 1958. do 1967. Na Teološkom fakultetu predavao je psihologiju i povijest sakralne umjetnosti, a na Franjevačkoj teologiji sve filozofske traktate: uvod u filozofiju, logiku s metodologijom, psihologiju racionalnu i eksperimentalnu, teodiceju, kozmologiju, metafiziku, etiku i povijest filozofije te povijest sakralne umjetnosti.

Obavljao je godinu dana (1945-1946) službu magistra, a potom dvije godine (1946-1948) službu pomoćnika magistra bogoslova u samostanu sv. Ante u Sarajevu. U svojstvu definitora bio je 6 godina (1961-1967) član uprave provincije Bosne Srebrenе, a 1976. bio je izabran za provincijalnog poglavara, ali izbor nije prihvatio, i to je, čini se, bila jedina služba, uz toliko ovdje nabrojenih, koju je, u svojoj skromnosti, odbio.

Fra Ignacijev znanstveni i spisateljski rad

Uz navedene službe, u kojima je bio veoma aktivan i angažiran, posebno u onoj profesorskoj i bibliotekarskoj, fra Ignacije se strastveno bavio znanstvenim radom i spisateljskom djelatnošću. U razgovoru s fra Ignacijem, vođenim u povodu njegovih pedeset i pet godina za katedrom, koji je objavljen u *Novom cvijetu*, on je otkrio: „Još kao đak gimnazije, nakon šestog razreda, otišao sam u novicijat i tamo sam odlučio baviti se znanstvenim radom“.⁵ Istina, kako je drugom zgodom, u razgovoru s Antom Jeličićem kazao, kroz prvih petnaest godina od završetka studija bio je toliko zauzet predavanjima na nastavi i odgojnim poslom da nije stigao baviti se znanstvenim radom, pa se u jednom trenutku zapitao: „Što se to dogodilo s mojim mlađenачkim snovima da sudjelujem u znanosti?!“⁶

Pisanjem se fra Ignacije počeo baviti još kao gimnazijalac, surađujući u đačkom listu *Cvijet* od 1930. do 1934. nastavio s objavljivanjem svojih priloga u vrijeme studija u *Glasniku sv. Ante Padovanskoga* od 1935. do 1943., te kao gimnazijalski profesor u *Kalendaru sv. Ante* od 1942. do 1945, u provincijskom glasilu *Bosna Srebrena* od 1943. do 1999. Međutim, po vlastitom kazivanju, u pravom smislu je počeo pisati (znanstvene radove) tek oko 1950. godine, i to članke u reviji „Dobri Pastir“,⁷ i u toj je reviji surađivao do 1974, a nastavio i u njezinoj nasljednici: *Nova et vetera*, od 1977. do 1982. te potom i u novopokrenutom časopisu Franjevačke teologije u Sarajevu: *Bosna Franciscana*, od 1984. do 2005.

5 *Isto*, str. 34.

6 Vidi: Anto Jeličić, „Razgovor s fra Ignacijem Gavrnom“, u: Spomen-spis. Povodom 90. obljetnice rođenja dr. fra Ignacija Gavrana, Izd. Udruga đaka Franjevačke klasične gimnazije – Visoko, Zagreb, 2004, str. 535.

7 *Novi cvijet*, LXIV, 1995/96, str. 34.

U navedenoj, a i u nekoj drugoj periodici, i u raznim publikacijama, kroz dugi niz godina, od 1930. pa sve do 2006, fra Ignacije je pisao i objavljivao članke popularne naravi i studije znanstvenog karaktera iz područja teologije, filozofije, nacionalne hrvatske povijesti i povijesti franjevačke provincije Bosne Srebrenе, povijesti umjetnosti, zatim prikaze knjiga, nekrologe, putopisne bilješke i dr. U navedenom periodu objavio više od 400 što većih što manjih radova.

Osim članaka i studija u periodici fra Ignacije je autor i koautor 30-ak knjiga. Više ih je napisao sam, a u drugima je jednim dijelom surađivao, a neke je priredio za tisak i popratio znanstvenim aparatom.

Navodim samo one koje se tiču provincije Bosne Srebrenе neposredno. To su:

- *O. fra Lujo Zloušić*, Sarajevo, 1970;

- *Lucerna lucens? Odnos Vrhbosanskog ordinarijata prema bosanskim franjevcima*, Visoko, 1978;

- *Suputnici bosanske povijesti*. Sedam stoljeća djelovanja bosanskih franjevaca, Sarajevo, 1990; 2. proš. izd., Sarajevo-Zagreb, 2007; 3. izd., obogaćeno povijesnim kartama te ilustrirano crtežima Ivana Lackovića Croate, Sarajevo, 2010.

- *Fellow-travellers of Bosnian History. Seven Centuries of Bosnian Franciscans* (prijevod na engleski knjige: *Suputnici bosanske povijesti*), Sarajevo, 2001.

- *Franjevački samostan i crkva Livno Gorica*, vodič, Livno, 1994;

- *Župna crkva u Varešu*, Sarajevo, 1998;

- *Vrata u život: uz 100. obljetnicu postojanja zgrade Franjevačke klasične gimnazije u Visokom*, Sarajevo, 2000.

Za potrebe učenika u gimnaziji napisao je udžbenike:

- *Veliki likovi povijesti umjetnosti*, Sarajevo, 1969;

- *Logika*: udžbenik za gimnaziju, 1. izd., Visoko, 1994; 2. izd., popravljeno i prošireno, Sarajevo, 1997; 3. izd., Sarajevo, 1999;

- *Psihologija*: udžbenik za gimnaziju, Visoko, 1997.

Za tisak je priredio i popratio svojim uvodima, bilješkama i potrebnim tumačenjima te preveo na hrvatski jezik latinske i talijanske dijelove teksta:

- *Ljetopis sutješkog samostana* / Bone Benića, Sarajevo, 1979; novo izdanje, Sarajevo-Zagreb 2003;

- *Ljetopis* / Nikola Lašvanin, Sarajevo 1981; novo izdanje, Sarajevo-Zagreb, 2003,

- *Ljetopis kreševskog samostana* / Marijana Bogdanovića, Sarajevo, 1984; novo izdanje, Sarajevo-Zagreb 2003.

Zajedno s fra Šimom Šimićem preveo je s latinskog jezika na hrvatski djelo Filipa Lastrića: *Pregled starina Bosanske provincije*, tiskano u izdanju IP „Veselin Masleša“, u Sarajevo, 1977; novo, dvojezično izdanje, Sarajevo-Zagreb, 2003.

S njemačkog je preveo: *Katolički katekizam* (Katholischer Katechismus der Bistümer Deutschlands), a izdao ga je Profesorski zbor Franjevačke teologije u Sarajevu, u nizu: Pastoralna biblioteka, 1. izd. 1963, a 2. izd. 1965.

Fra Ignacije je s posebnom zauzetošću u svojim knjigama, člancima i studijama obrađivao povijesne teme i aktualna zbivanja koja su se ticala franjevačke provincije Bosne Srebrenе, njezinih odgojno-obrazovnih institucija i pojedinih istaknutijih članova.

Podsjećam na njegovu knjigu *Lucerna lucens? Odnos Vrhbosanskog ordinarijata prema bosanskim franjevcima*, za čiji je nastanak povod dao tzv. „haljinički slučaj“ ili

„haljinička afera“, izazvana osnivanjem župe Haljinići unutar teritorija starodrevne župe Kraljeva Sutjeska. U toj knjizi, koja je među franjevcima dočekana s oduševljenjem, a među svjetovnim klerom izazvala nemalu buru negodovanja, prikazani su odnosi Vrhbosanskog ordinarijata i bosanskih franjevaca u vrijeme nadbiskupâ Josipa Stadlera, Ivana Šarića, Marka Alaupovića i Smiljana Čekade.

Druga je vrlo vrijedna fra Ignacijska knjiga *Suputnici bosanske povijesti*. Napisana je u povodu 700. godišnjice dolaska franjevaca u Bosnu. Nakon uvodnog kratkog prikaza početaka franjevačkog pokreta u njoj je predstavljeno djelovanje franjevaca u Bosni za vrijeme narodnih vladara, od 1291. do 1436., potom za vrijeme turske vladavine, od 1463. do 1878. i nakon oslobođenja od Turaka 1878. do najnovijeg vremena, do 2000. godine.

Uz već spomenuti fra Ignacijev rad *Vrata u život*, koji je tiskan, nekoliko njegovih radova, vezanih za franjevačku visočku gimnaziju ostalo je u formi daktiloskripta. To su:

- *Priručnik knjižničara Profesorske knjižnice franjevačke gimnazije u Visokom*, Visoko, 1943;
- *Profesorska knjižnica franjevačke gimnazije u Visokom*, Visoko, 1973;
- *Stručni katalog profesorske knjižnice Franjevačke klasične gimnazije u Visokom*, Visoko, 1975;
- *Kratki vodič kroz Franjevačku gimnaziju i njezin lapidarij* (na hrvatskom, njemačkom i talijanskom jeziku), Visoko, 1998;
- *Lapidarij Franjevačke gimnazije u Visokom*, vodič, Visoko, 1998.

Fra Ignacije je u svojim člancima i studijama objavljivanim u publikacijama koje sam naprijed već spomenuo, a naročito u znanstvenim revijama *Dobri Pastir*, *Nova et vetera* i *Bosna franciscana*, te u provincijskom službeno-informativnom glasilu *Bosna Srebrena*, a ponajviše u mjesecniku *Svjetlu rijeći*, pisao prikaze o životu i djelovanju mnogih zaslužnih franjevaca Bosne Srebrenе, kao i nekih koji nisu rođeni u Bosni, ali su u njoj djelovali. Tako je, da spomenem barem dio njih, pisao o fra Grgi Martiću, fra Rastislavu Drliću, fra Josipu Markušiću, fra Bonifacu Badrovu, fra Bosiljku Bekavcu, fra Luji Zloušiću, fra Andelu Franjiću, fra Miroslavu Abazu, fra Miji Bobetiću, fra Kazimiru Iviću, fra Serafinu Zečeviću, Mili (fra Velimiru) Ilovači, fra Luji Ivandiću, fra Mladenu Brčiću, fra Augustinu Augustinoviću, fra Matiji Divkoviću, biskup fra Mati Benliću, fra Marku Dobretiću, biskupu ap. vikaru fra Augustinu Miljetiću, fra Marijanu Šunjiću, sv. fra Jakovu Markijskom, fra Filipu Lastriću, fra Frani Ivanu Jukiću, biskupu, ap. vikaru fra Paškalu Vujčiću, fra Martinu Nediću, slugi Božjem fra Šimunu Filipoviću, fra Petru Soljaninu, fra Stjepanu Margitiću, fra Antunu Kneževiću, fra Jeronimu Vladiću, fra Lovri Karauli, fra Ignaciju Strukiću, fra Julijanu Jeleniću, fra Lovri Mihačeviću, Narcisu Jenku – fra Eugenu Matiću, fra Boni Beniću i fra Marijanu Jakovljeviću st.

Popularni članci, među kojima i većina upravo nabrojanih biografija o istaknutijim bosanskim franjevcima iz bliže i dalje prošlosti, te napisi o zdravstvu u prošlosti Bosne i franjevcima liječnicima, o razvitku bosanske franjevačke provincije, o franjevačkoj gimnaziji u Visokom, o crkvici sv. Ive u Podmilačju, staroj crkvi u Varešu, o bosanskim franjevcima i graditeljstvu, o franjevačkoj crkvi na Gorici kod Livna, o samostanskim crkvama u Fojnici, Kraljevoj Sutjesci i u Kreševu, a koji su objavljivani od 1983. do 2006. u *Svjetlu rijeći*, u rubrici „Naše starine“, sabrani su i tiskani i u četiri zasebne knjige pod naslovom: *Putovi i putokazi* (I), Sarajevo, 1988; (II) Sarajevo, 1993; (III) Sarajevo, 1998. i (IV) Sarajevo, 2003.

Iz fra Ignacijeva spisateljskog opusa želio bih izdvojiti i jednu studiju o „Dobrom Pastiru“, udruženju katoličkih svećenika u Bosni i Hercegovini. Provinciju Bosnu Srebrenu i bosanske franjevce u domovini su, ali i u Njemačkoj i drugim europskim zemljama optuživali i osuđivali zbog spomenutog Udruženja, osnovanog 1951. godine, u koje je bila učlanjena većina bosanskih franjevaca. Razlog napadanja i blaćenja bosanskih franjevaca u tom Udruženju bila je njihova tobožnja lojalnost i suradnja s komunističkom bezbožnom vlašću. Da bi prikazao pravo stanje glede udruženja „Dobri Pastir“ i djelovanja bosanskih franjevaca u njemu i preko njega, napisao je na njemačkom jeziku 1964. studiju: *Das Verhältnis der bosnischen Franziskaner*

zum jugoslawischen Staate. Ta je studija ostala kao daktiloskript i nalazi se Profesor-skoj knjižnici Franjevačke klasične gimnazije u Visokom.

Uz tu studiju kasnije je o udruženju „Dobri Pastir“ napisao još nekoliko članka, u kojima je opravdavao osnivanje i postojanje te potpunu vjernost i odanost Crkvi toga Udruženja i njegovih članova. U nekima od tih članaka ulazio je u rasprave s onima koji su zastupali drugačije mišljenje, osobito s mostarskim biskupom Ratkom Perićem te s dr. sc. Jurom Krištom, povjesničarom, rodom iz Hercegovine (Tomislavgrad), koji živi u Zagrebu.

Braneći svoju redovničku zajednicu Bosnu Srebrenu i subraću od neutemeljenih napada kako u svezi sa spomenutim Udruženjem tako i „po nekim drugim pitanjima“, fra Ignacije je svoja stajališta iznosio i branio argumentirano, odnoseći se prema suprotstavljenoj strani i neistomišljenicima dostojanstveno i smireno.

Što još reći o fra Ignacijevi osobi?

Brojne službe koje je obnašao te njegov bogat spisateljski i znanstveni rad potvrđuju ono što je fra Mile Babić, dekan Franjevačke teologije u Sarajevu, kazao u svom govoru o pok. fra Ignaciju na njegovu sprovodu: da je „svoje darove, koje je svojim savjesnim životom i radom maksimalno razvio, uložio /je/ u svoju Franjevačku provinciju Bosnu Srebrenu“.⁸

Fra Ignacije se iskazivao jednostavnošću, urednošću, samodisciplinom i velikom radinošću. Nije dopuštao gubljenja vremena, pa je često na školskim satovima, ili izvan njih, znao pogledati na svoju džepnu uru i uzviknuti: „Dečki, ode meni vrijeme!“ Ne samo da je osobno vrijeme držao dragocjenim, i nije ga gubio u neradu, pa ni u razonodi, nego je tome učio i đake.

Bio sam i sâm fra Ignacijev đak tijekom gimnazije, a i pitomac u sjemeništu dok je on bio prvi prefekt. Pamtim ga, osim po pozornosti da đaci ne bi u razredu prepisivali jedni od drugih kontrolne zadatke, po njegovu nastojanju da sjemeništarce pouči u lijepom ponašanju, u urednosti i čistoći kako u odijevanju tako i u održavanju vlastitih đačkih stvari i zajedničkih prostorija. O svom vršenju dužnosti prefekta fra Ignacije je skromno priznao: „Ma koliko se čovjek trudio, negdje će pogriješiti, pa sam tako i ja sigurno ponekad pogriješio, iako nikad namjerno – čini mi se“.⁹

Na srcu mi je da, na kraju, reknem još nešto. U provinciji Bosni Srebrenoj uobičajeno je da ‘isluženi’ fratri, kad dođu u poodmaklu dob, odlaze u svoj matični samostan – za fra Ignacija bi to bila Kraljeva Sutjeska. Ne bi bilo ništa neobično da se to u nekom normalnom sljedu stvari i događanja desilo i s fra Ignacijem. Međutim teško je ne začuditi se nekim nadobudnjim mladim profesorima iz Franjevačke klasične gimnazije u Visokom i s Franjevačke teologije u Sarajevu koji su sredinom i krajem 70-ih godina minulog stoljeća smatrali da bi fra Ignacija, kao već starog po dobi, ali, navodno, i konzervativnog po nazorima, trebalo maknuti iz gimnazije u Visokom, jer je, po njihovu mišljenju, blokirao život i rad u gimnaziji i sjemeništu! Nasreću, provincijsko starještvo nije tome podleglo, a da jest, mimo fra Ignacijevе želje, bilo bi to za njega tužno, a zbog njegovih zasluga za zajednicu kojoj je pri-padao, na veliku sramotu provincijskog starještva i cijele Provincije!

8 Vidi: *Bosna Srebrena*, LX/2009, 4, str. 53.

9 *Novi cvijet*, List učenika Franjevačke klasične gimnazije – Visoko, LXIV, 1995/96, str. 33.

Zaključak

Provincija Bosna Srebrena u prof. dr. sc. fra Ignaciju Gavranu imala je jednog od svojih najvrednijih, najučenijih i najdičnijih članova prošloga i s početka ovoga stoljeća.

Kada se sagledaju brojne službe koje je obavljao u Provinciji i u franjevačkom sjemeništu i Klasičnoj gimnaziji u Visokom i njegov opsežan znanstveni i publicistički rad vezan tematikom samo za provinciju Bosnu Srebrenu, njezine odgojno-obrazovne institucije i njezine članove, čovjek ne može ne uvidjeti, i ne diviti se entuzijazmu i ozbiljnosti s kojima je pristupao prihvaćenom poslu ili zadatku te svemu onome što je samoprijegornim radnom ostvario i ostavio iza sebe budućim franjevačkim naraštajima Bosne Srebrenе.

Na spomen dr. sc. fra Ignaciju Gavranu

(Livno, 7. kolovoza 2010)

Kao što se može zaključiti iz naslovljenoga, moje je izlaganje osobnoga značenja i govori o poznanstvu s uvaženim profesorom dr. fra Ignacijem Gavranom, odnosno o mojoj boravku u Franjevačkoj klasičnoj gimnaziji u Visokom, gdje sam se zajedno s drugim kolegama sjemeništarcima Hercegovačke franjevačke provincije u jesen 1957. sreto s kolegama sjemeništarcima Bosne Srebrenе i s profesorima u gimnaziji, stekao određena znanja koja su svakako pridonijela mojem i mojih kolega životnom opredjeljenju, uspostavio mладенаčke kolegijalne odnose i neka trajna prijateljstva te posebno o mojoj odnosu s profesorom Gavranom i nekim drugim profesorima nakon završetka srednje škole u Visokom. Sve je to prilog upoznavanju značenja Franjevačke klasične gimnazije u Visokom kao obrazovne ustanove, obrazovnoj ulozi njezinih profesora i životu učenika koji su je pohađali. Izlaganje je nastalo na osnovi osobnoga sjećanja i privatnih pisama, dopisnica, razglednica i čestitki koje su mi upućivali neki moji profesori iz Visokoga u obostranom interesu.

U Visoko sam doputovao vlakom, kako je već rečeno u jesen 1957, s više sjemeništara Hercegovačke franjevačke provincije, koji smo prije toga pohađali nastavu u sjemeništima u Splitu, Dubrovniku i Sinju ili se tek upisali u peti razred gimnazije. Tu sam, nakon školovanja u Splitu i Sinju, upisao VII. razred gimnazije. Naravno ja i ostale kolege sa sobom smo uglavnom donijeli osobne i obiteljske probleme koji su nas u našem općem razvoju pratili u uvjetima obilja oskudnosti svega potrebnoga i s ondašnjim totalitarnim jugoslavensko-komunističkim društveno - političkim uređenjem, osobito nesklonom Crkvi i njezinim obrazovnim ustanovama. Sve je to pridonosilo našem ukupnom razvoju i osobnom formiranju pa i konačnom izboru zvanja i budućnosti.

Iako smo i prije bili u renomiranim obrazovnim ustanovama u Splitu, Dubrovniku i Sinju, u Visokom smo se, u Franjevačkoj klasičnoj gimnaziji, sreli s puno zahtjevnijim nastavnim programom čemu je posebno, svakako, pridonosila većina profesora pružanjem, ali i traženjem od učenika primjerenoga znanja. To je i razlog da smo i mi koji smo u prijašnjim školama slovili kao bolji i dobri đaci, u Visokom tek zadovoljavali prolazne ocjene koje je također trebalo zaslužiti.

Kada smo mi iz Hercegovine došli u Sjemenište u Visokom, sjećam se, prvo smo susreli gvardijana i profesora zemljopisa fra Andjela Žutića, impozantna stasta te s veselošću i radošću koje se često ne susreću u većine ljudi. Kada sam mu prenio pozdrav Vida Jurčića iz Klobuka, to ga je posebno obradovalo, a nakon što sam mu objasnio da je Vid rođak moga oca, dodatno je živnuo i objasnio mi njihovo poznanstvo: „Zajedno smo rušili staru Jugoslaviju 1941. godine u Vinkovcima“, gdje su dotada služili u kraljevskoj jugoslavenskoj vojsci. Potom smo upoznati s rasporедom u spavaonicama i učionicama, kućnim redom, smještajem u blagovaonicama te s nastavnim programom, a potom smo, kako se nastavni program odvijao, upoznali i pojedine profesore. Potrebno je reći da se svugdje osjećala skučenost, jer je velik dio sjemenišne zgrade bio oduzet i u njemu se nalazio đački dom u državnom sustavu. Stanari toga doma služili su se u skladu sa svojim dnevnim programom i

Dr. sc. Andelko Mijatović

nogometnim igralištem ispred gimnazijске zgrade, što je također bilo nauštrb polaznika Franjevačke klasične gimnazije. Kako se domski prostor iseljavanjem smanjivao, tako se širio sjemenišni prostor. Tako smo, vjerojatno u jesen 1958, uz ostale, dobili đačku kapelicu i jednu veliku prostoriju koja je služila za „društveni život“. Stigla je i televizija koju smo mogli gledati u slobodno vrijeme, kada nije bilo obvezno učenje ili neki zajednički program. Na televiziji smo gledali i dokumentarne filmove. Ostali su mi u sjećanju filmovi o farmerskom životu koji su dobivani iz američke ambasade iz Beograda, svakako gledali smo i druge, o čemu je brigu vodio poznati profesor matematike i fizike fra Mijo Bobetić. Jednom smo, sjećam se, u toj prostoriji slušali i predavanje iz područja arheologije koje je za sve đake održao jedan stariji gospodin, mislim da je to bio arheolog Mihovil Abramić. Nasuprot gimnazijске zgrade, u oduzetoj zgradi Konvikta, nalazila se artiljerijska postrojba Jugoslavenske narodne armije. Iako hrana nije bila loša, nama mladićima u razvoju nije bila dostatna. Osobito smo se radovali prepečenom i zaslaćenom tjestu, a obilnije smo ga i dobivali. Kolege su ga nazvali taumaco, po starogrčkoj riječi *qaumázw* – divim se. Ne znam koliko je taj dio jelovnika u Visokom prakticiran i jesu li ga i sljedeći naraštaji tako nazivali, ali mi još živi tadašnji polaznici visočke Franjevačke klasične gimnazije rado ga se sjećamo. Budući da smo potjecali iz siromašnih obitelji, većina polaznika je bila skromno obučena, rijetki su imali zimske kapute i općenito naš život bio je dosta skroman. Tih godina počeli su po koji put godišnje stizati paketi s odjećom iz Njemačke za što je, mislim, bio zaslužan fra Leonardo Oreč iz Hercegovačke provincije. Ta je odjeća dijeljena đacima, ovisno o njihovu rastu i brojevima poslane odjeće. Često su prakticirane šetnje u visočku okolicu: na Visočicu, uz riječku Bosnu, prema Kiseljaku, kroz Aranutoviće (Mile) prema visoravni gdje su obično održavana nogometna natjecanja, prema Kaknju, ali i u drugim smjerovima. Uz upoznavanje okoline i okoliša, svugdje se sretao svakodnevni život, obrađene njive, kosne livade i u jesen plodni voćnjaci. Iako smo prolazili kroz razna naselja, uglavnom s muslimanskim stanovništvom, nije mi poznato da se ikada dogodio neki incident. Naprotiv nekada smo bili čašćeni voćem. Zdravstvene usluge dobivali smo u mjesnim zdravstvenim ustanovama, pa i u Sarajevu. Časne su sestre i djevojke pripravnice pripremale hranu, čistile prostorije, prale rublje i posteljinu, a obuću smo popravljali u postolara u gradu i ako smo nešto kupovali, to smo također obavljali u gradu. Školske potrepštine, pisma i poštanske marke mogli smo kupiti u Sjemeništu. Cijena materijalnih troškova našega boravka u Sjemeništu bila je znatno ispod uobičajene cijene u sličnim državnim ustanovama. Svakako, onaj drugi dio troškova snosile su redovničke zajednice kojima smo pripadali. Odjeću, obuću i dio posteljine (plahte) morali smo donijeti sa sobom. Troškove putovanja i boravka snosile su naše obitelji. U samostanu i Sjemeništu sve je bilo uredno, određeno i propisano, za sve se znao red i moralno ga se pridržavati.

U Sjemeništu je djelovala Marijina kongregacija u koju su, u skladu s njezinim pravilima, primani uglavnom bolji učenici s naglašenijim štovanjem Majke Božje. Kongregacija je imala dobru knjižnicu koju smo rado koristili, naravno posuđujući knjige uz pomoć nekog člana Kongregacije.

Iako smo bili iz svih krajeva Bosne i Hercegovine i različitih mentaliteta, nije među nama bilo uobičajenih područnih animoziteta. Mi smo se kao cjelina izvrsno slagali, a neki su se posebno i sprijateljili te obično na šetnjama i u slobodno vrijeme

družili se, izmjenjivali misli i raspravljali o pitanjima koja su nam se nametala, često o povijesnim zbivanjima i suvremenim društvenim procesima prema kojima smo se i mi postavljali ovisno o dotadašnjim iskustvima, povjeravali se općenito, jednostavno rečeno postajali prijatelji. Budući da su kolege iz Hercegovine navijali za Hajduk, Dinamo i Velež, a oni iz Bosne za Željezničar, pa i Crvenu zvezdu i Partizan, u prigodi nogometnih natjecanja manifestirala su se uobičajena iskrenja između navijača sučeljenih klubova.

Druga polovina 1950-ih godina bilo je razdoblje kada se naglo mijenjala politička karta svijeta, stvarale su se države od srednje Amerike do Afrike i Azije, a u Europi u Mađarskoj, istočnoj Njemačkoj i Poljskoj izbile su protusovjetske revolucije te razne nacionalne, socijalne i druge suprotnosti. U Jugoslaviji, s rigidnom komunističkom vlašću, politički totalitarizam i ideoološki dogmatizam bio je u punom zamahu. Između ostaloga, često su održavani procesi tobože za ratna i politička djela, uglavnom inscenirani i montirani. Tih je godina održano nekoliko sudskeh procesa profesorima i bogoslovima u Rijeci, Splitu, Dubrovniku i Đakovu u kojima su pojedinci osuđeni na teške vremenske kazne, a sjemeništa i bogoslovije zatvorene u Rijeci, Dubrovniku i Splitu. I mi koji smo pohađali gimnaziju u Splitu bili smo žrtve takve komunističke rabote. Ometana su obavljanja vjerskih službi, a svećenici zastrašivani, premlaćivani i zatvarani. Školske godine 1957/1958. iz zatvora je, nakon odležane kazne, mislim zbog neke propovijedi, izšao poznati profesor latinskoga jezika fra Mijo Đeno i počeo s predavanjima u gimnaziji. Udba tih godina posebno inscenira procese i tobožnje tajne organizacije među gimnazijalcima u Lištici, Imotskom, Metkoviću, među studentima u Sarajevu, ali i drugdje, osuđuje ih sudska na uglavnom teške kazne, ali i prekršajno ih internira u kaznionicu na Sv. Grguru. Naravno da smo i mi u Visokom za sve to saznavali, u većini i suošćećali s proganjениma, osobito oni čije su obitelji već iskusile teror komunističkoga sustava, bilo da su im očevi ili neki drugi članovi obitelji poginuli ili na neki drugi način stradali u obrani NDH-a, a ni sami kao polaznici vjerskih škola nismo bili ravнопravni s polaznicima škola u državnom sustavu ni u čemu. Probleme su imali i očevi nekih sjemeništaraca na radnom mjestu, obično su gubili pravo na tzv. dječji doplatak. Kada nam je u jesen 1957. uvaženi profesor hrvatskoga jezika dr. fra Rastko Drljić dao zadaću da opišemo rodno selo, ja sam u zadaćnici naivno i otvoreno progovorio o svim negativnim iskustvima s komunističkom vlašću, od stradanja na Križnom putu 1945. godine do ondašnjih dana, ali je i još netko progovorio u sličnom smislu. Profesor Drljić je, zbog straha da bi vlast mogla zatvoriti gimnaziju što je svakodnevno bila objektivna mogućnost, neke nas posebno ukorio. Iako smo bili sedamnaestogodišnjaci – osamnaestogodišnjaci, mi smo, zapravo, svjesni teških prilika u komunističkom društvu, razmišljali u skladu s općepriznatim demokratskim načelima. Mene su u proljeće 1959. posebno upozorili odgojitelji (Gavran, Šimić i Bobetić) u vezi s mojim političkim razmišljanjima, s upozorenjem mogućeg isključenja iz škole. Nešto kasnije neki su od našega razreda ilegalno pobegli iz Jugoslavije. Kolega I. M., kada je napustio gimnaziju u početku 1959., izravno je pokušao prijeći granicu, a neki od nas proveli su više godina u po zlu poznatim jugoslavenskim kaznionicama.

U tim i takvim prilikama sreli smo se i s profesorom dr. fra Ignacijem Gavranom kao predavačem povijesti umjetnosti i logike te ujedno i prvim prefektom, odnosno

glavnim odgojiteljem. Kao profesor fra Ignacije je Gavran bio vrlo angažiran predavač. Osobito su bila zanimljiva njegova predavanja iz povijesti umjetnosti kada je materiju izlagao pristupajući analitički umjetničkom djelu i vrlo zorno prikazujući umjetnikov rad što je slušatelj doživljavao kao da se sve to događa pred njim. Fra Ignacije je bio i glavni odgojitelj. Ne sjećam se da je s nama vodio posebne razgovore u smislu duhovnoga odgoja ili našega ponašanja. To se nametalo kroz kućni život i red koji su vladali u gimnaziji ili upozorenjem ako netko nije poštivao kućni red. Zviždaljka koju je nosio uza se bila je često sredstvo kojim je radi pozornosti mnoštву đaka najavljivao svoj nastup. Često nas je fra Ignacije vodio i u šetnju. To je bila i prigoda da se s njim opuštenije družimo i razgovaramo o problemima općega značenja, jezičnim i općenito kulturnim problemima. Jednom mi je, kada sam u vrijeme odmora čitao „Kulturu Hrvata kroz 1000 godina“ Josipa Horvata, savjetovao da treba čitati povijesti velikih naroda, spomenuo je Poljake, i od njih učiti.

Kada nam je završila školska godina u lipnju 1959. razišli smo se iz Visokoga. Ja nisam stupio u novicijat, odlučio sam u jesen prijaviti se u obveznu jugoslavensku vojsku, nakon što majci pomognem spremiti ljetinu, a nakon odslužene vojne obveze odlučiti što će nastaviti. Međutim svi smo mi za 1. rujna 1959. pozvani u JNA. U Čapljini smo se na željezničkom kolodvoru među mnoštvom regruta našli i mi iz zapadne i južne Hercegovine koji smo pohađali gimnaziju u Visokom, ali i mnogi drugi sjemeništarci raznih redovničkih skupina i crkvenih ustanova koji su bili podrijetlom iz Hercegovine. U stočnim vagonima, u kojima smo voženi prema Beogradu i Srbiji, u Mostaru, Sarajevu i drugdje pridruživali su nam se i drugi kolege. Od kolega iz Visokoga kratko vrijeme bili su sa mnom u Valjevu fra Ljubo Krasić, Andrija Babić, Andrija Brkić, možda i drugi. Odatle smo ubrzo raspršeni diljem Srbije, a ja sam, nakon još jednoga premještaja iz Kraljeva u Petrovac na Mlavi našao već svećenike fra Augustina Bartulovića i fra Bogdana Jolića, također bivše visočke đake i članove Bosne Srebrenе. Nakon odslužene vojne obveze našao sam se, ali i nekoliko kolega iz Visokoga u Zagrebu s ciljem da upišemo neki studij. Posebno sam bio povezan s Rudolfom Arapovićem, kasnije poznatim urednikom emigrant-skih glasila i piscem. Iako bez osiguranih novčanih sredstava, nakon položenih razreda u državnoj gimnaziji, 1962. upisali smo studij na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, izdržavajući se radom preko Student-servisa. Zajedno smo 1966. u montiranom procesu osuđeni na zatvorske kazne zbog antijugoslavenske promidžbe. Bez obzira na naše daljnje sudbine, duh Franjevačke klasične gimnazije u Visokom stalno je bio oko nas i u nama, naravno i česta tema razgovora i podsjećanja na tadašnje zajednički provedene dane.

Nakon odlaska u jugoslavensku vojsku jedno vrijeme dopisivao sam se s mlađim visočkim kolegom Adolfom Buntićem koji se obično u slobodno vrijeme družio s nama starijim đacima. Od profesora nisam se ni s kim dopisivao. Tek kada je u početku 1969. objavljena zbirka „Narodne pjesme o Mijatu Tomiću“ u izdanju Zajednice samostalnih pisaca „TIN“, koju sam, kao student povijesti (nakon što sam izdržao tri godine i četiri mjeseca zatvora), priredio i tekstualno popratio te po jedan primjerak knjige poslao vrlo strogom profesoru povijesti fra Berislavu Gavranoviću na Petrićevac u Banjoj Luci, direktoru fra Rastku Drljiću i prof. povijesti fra Alojziju Ištuku u Visoko. Ubrzo mi se, 17. veljače 1969, iz Visokog javio direktor Drljić s opširnim pismom, naslovljenim „Dragi učeniče nekadašnji – Andelko,“ čestitao mi

na knjizi i obvezao se napisati prikaz o njoj za mjesecnik „Matica iseljenika“ za Bosnu i Hercegovinu. Progoverio je i o svojim profesorskim i drugim obvezama, o napadima Miloša Žanka u „Borbi“ na „Hrvatski književni list“ koji je u preporodnom smislu uređivao poznati književnik Zlatko Tomičić, o svom priateljstvu s prof. Ivanom Rendecom, priredivačem prve istoimene zbirke o Mijatu Tomiću (1931) te mi dao i neke upute gdje se može naći još pjesama i podataka o Mijatu Tomiću. Pismo je završio porukom: „Biće mi drago, ako se još koji put javiš iz društva naših bivših đaka. – Ima ih na raznim kontinentima! Maksus selam Dr. Drljić fra Rastislav.“ Nekoliko dana kasnije, 24. veljače 1969, javio mi se dopisnicom i prof. Gavranović s vrlo toplim tekstrom:

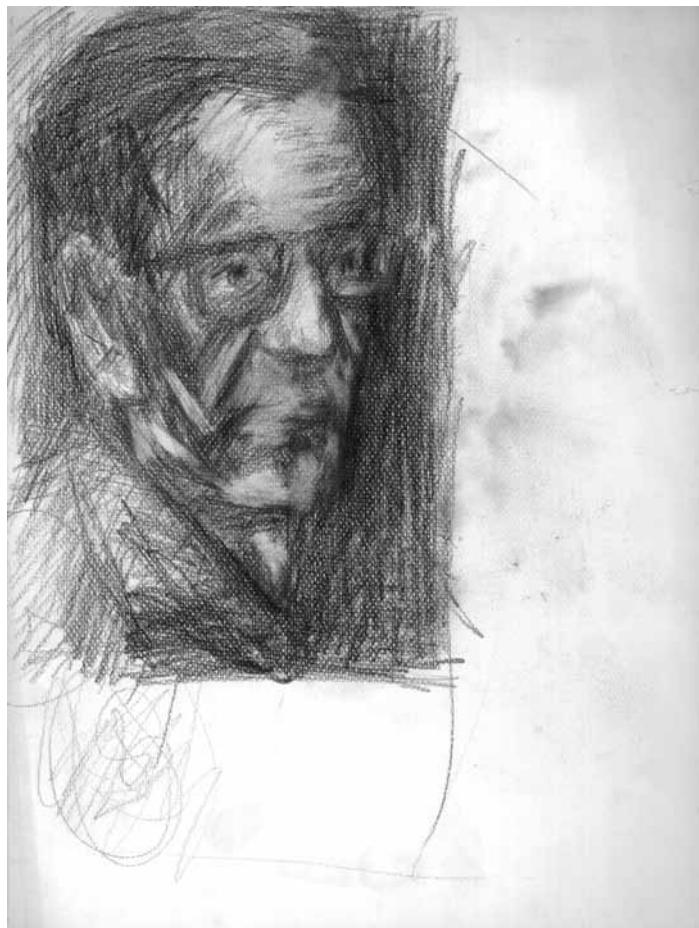
„Dragi g. Andelko! Veoma i srdačno Vam zahvaljujem na posлану mi Vašu knjigu: Narodne pjesme o Mijatu Tomiću. Dopada mi se. Želim Vam dobro zdravlje i mnogo uspjeha u Vašem radu uz srdačne pozdrave odani (Dr. fra Berislav Gavranović).“ Javljanje dvaju profesora, moglo bi se reći strogih i nedodirljivih, u vezi s poslanom im knjigom meni je tada puno značilo. U proljeće 1972, tada sam radio u Historijskom institutu pri JAZU, a i objavljivao povijesne članke u nekim glasilima, posjetio me je prof. fra Paško Vešera. Bilo mu je drago da sam se opredijelio za povijesni istraživački rad, darovao mi je priručnik „Španjolski u sto lekcija“ i sugerirao mi da ga učim. Budući da sam uskoro u poznatim političkim progonima 1972. godine ostao bez posla i morao se boriti za preživljavanje, od učenja španjolskoga jezika nije bilo ništa. Iz tih razloga zamrlo je i moje dopisivanje s uvaženim profesorima. Kada smo u Visokom u lipnju 1979. obilježavali dvadesetu obljetnicu naše mature, tada nas se okupilo dosta kolega, a od profesora bili su fra Andeo Žutić, fra Celestin Vlaić, fra Borivoj Piplica, fra Šimo Šimić, neki su bili odsutni, a neki i umrli. Bilo je radost i veselja zbog susreta većine dragih kolega i profesora nakon dva desetljeća. Naravno, najviše je interesa bilo za naše sudbine. Tadašnji susret s prof. fra Šimom Šimićem bio je posebno srdačan i otada smo čestitkama održavali vezu. Tako mi je 20. travnja 1981. uzvratio na uskrsnu čestitku, na razglednici ilustriranoj Raspećem i Uskršnucem slikara Ive Dulčića u crkvi sv. Ante u Sarajevu, sa zanimljivom i usputnom informacijom: „Upravo sam se vratio s Mijatova groba i nagazio snijega.“ S profesorom Šimićem i dalje sam ostao u vezi, a kada je obolio, posjećivao sam ga u bolnici u Vrapču. Jednom je bio i gost moje obitelji, na nedjeljnom ručku. Nažalost, nije bio sposoban razgovarati, teško je odgovarao i na upućene mu obične upite.

S uvaženim profesorom fra Ignacijem Gavranom obnovio sam vezu tek u početku 1980-ih godina. Kada smo 1979. obilježavali dvadesetu obljetnicu mature u Visokom, njega tada tamо nije bilo. Ali jednoga od sljedećih ljeta, dok sam ja još bio na godišnjem odmoru, on je mene potražio na adresi u Zagrebu, na zagrebačkoj periferiji u Gajnicama. Kada me nije našao u stanu, predstavio se susjedi kao moj „profesor iz Sarajeva“, a ona ga je opisala kao vrlo finoga gospodina. Naravno, nije znala da se radi o svećeniku. Zatražio je i čašu vode što je meni bilo povod razmišljati o njegovu naporu i umoru dok me je tražio, jer su tamo tada prometne veze slabo funkcionalne. Bilo mi ga je jako žao i odmah sam mu pisao u Visoko, a on mi je odgovorio. Tako smo nekadašnje profesorsko - učeničke odnose pretvorili u jedno priateljstvo. U jesen 1983. fra Ignacije je bio i gost moje obitelji, ali i svaki put kada je bio u Zagrebu i kad su mu to prilike dopuštale. Po povratku u Visoko javio mi se pismom

4. studenoga 1983. Iz toga pisma vidi se da sam preko njega naručio novopokrenuti mjesecnik „Svetlo riječi“, da smo razgovarali o nekom imeniku, vjerojatno nekom imeniku mjesta, i upozorava me na Srkuljev značajni rad „Zemljovid za historički razvitak Hrvatske“. Šest dana kasnije opet mi se javio navodeći podatke o objavljenim djelima o kojima smo razgovarali i brojeve svezaka „Historijskoga zbornika“ koji su nedostajala u gimnaziskoj knjižnici s molbom da ih pokušam nabaviti. To će i poslije vrlo obazrivo ponavljati za slična izdanja. Trebali smo se vidjeti na „Simpoziju u prigodi 250. obljetnice osnutka Franjevačke provincije Presvetoga Otkupitelja“, održanom 5–7. prosinca 1985. Fra Ignacije je izlagao referat „Podjele Bosanske provincije u XVIII. stoljeću i 'Bosna Srebrena'“. On je nakon održanoga predavanja morao putovati u Njemačku, a ja sam došao tek treći dan skupa. To putovanje opisao mi je 19. prosinca. Iz Reutlingena je putovao na „ekskurziju u Čehoslovačku i Poljsku“, „putovanje je bilo ugodno i nimalo zamorno“ zaključio je. Također komentira i smrt prof. fra Miroslava Abaza, da je tom smrću „i nekim drugim gubicima Visoko postalo znatno siromašnije“. Tako iz godine u godinu nižu se blagdanske čestitke, pismene zahvale za primljene knjige i prikaze koje sam ja pisao o njegovim prijevodima djela nekih bosanskih franjevaca ili njegovih pisanih radova (pregled mojih prikaza u Spomen-spisu dr. fra Ignacija Gavранa, objavljenom 2004. godine u Zagrebu nije potpun), odnosno urgiranje u vezi s nekim naslovima JAZU koji su neredovito i s velikim kašnjenjem slani u visočku knjižnicu. Meni i mojoj obitelji uputio je 25. rujna 1988. poziv za svečanost svoje zlatne mise 16. listopada 1988. Istodobno javlja i o problemima s nogom i da je morao ležati dva – tri tjedna. U njegovim pismima ili na razglednicama uvijek je nešto dodatno i zanimljivo.

Tako 17. prosinca 1988. iz Visokog javlja: „Ovdje snijeg dosta a u okolini moga rodnog mjesta (Vareša) ima ga blizu metar visine.“ Obično piše gdje je bio, tko mu je dolazio, kamo misli putovati i slično. Svakako, vrlo zanimljivo. Za vrijeme posjeta Svetoj Zemlji javio mi se razglednicom 16. rujna 1989. iz Jeruzalema. U pismu od 18. listopada 1989. iz Visokog više opisuje to putovanje u Svetu Zemlju. U Izrael je 7. rujna putovao zrakoplovom iz Zagreba. Na hodočašću je proveo četrnaest dana. Posebno je bio zadržan tom neobičnom zemljom „koja je u povijesti čovječanstva odigrala istaknuto ulogu“. U pismu od 4. prosinca 1989. potvrđuje primitak moje knjige „Župa Tihaljina“ s pozitivnim komentarom sadržaja i njezine opreme. Iz Visokog 16. prosinca 1990. piše: „Bio sam o Svim Svetim na Širokom Brijegu pa sam upoznao malo izbližega taj kraj i okolicu i ujedno se duhom i tijelom osvježio.“ Iz Visokoga je 3. travnja 1991. potvrđio primitak moje knjige „Ban Jelačić“, pohvalio je njezinu opremu i moj tekst. Javlja da su mu iz JAZU (HAZU) javili da je otisнутa knjiga Pavla Papića „Sedam trublji za probuditi grešnika na pokoru“, priređena za tisak 1649. u Visokom, a on je njezin rukopis u bosanici transliterirao, napisao uvod i bilješke, odnosno taj ga je rad, kako sam kaže, „stajao truda kao bilo koja dosadašnja moja knjiga a možda i više“. U dostupnoj mi korespondenciji, možda i zbog ratnih neprilika, naše povremeno dopisivanje mogu pratiti od konca 1994. godine, kada mi, 27. prosinca, iz progona u Baškoj Vodi javlja da predaje i te školske godine, 54. u njegovoj profesorskoj službi, da je 17. studenoga imao prometnu nezgodu u Makarskoj „pa sam se dobro nagruvao i morao ležati deset dana“. I tako dalje. Budući da nisam sve naše dopisivanje iscrpio, ne znam točno kada se 1996. godine vratio u Visoko, ali mi je 10. ožujka 1997. iz Visokoga javio da je primio moje knjige „Iz riznice

hrvatske povijesti i kulture“ i „Uskoci i krajišnici“ te knjigu „Nacionalno pitanje u suvremenoj Europi“ dr. Franje Tuđmana koje sam mu poslao po dr. fra Velimiru Blaževiću. Nakon što je ukazao na veliku vrijednost knjige „Iz riznice hrvatske povijesti i kulture“, opet mi se vrlo obazrivo, kao i uvijek, obraća da mu pomognem u nabavljanju određenih povijesnih zbornika. U pismu od 26. kolovoza 1997. javlja da je u bolnici u Sarajevu operirao mrenu na lijevom oku, da je dovršio treći svezak „Putova i putokaza“ i slično. U pismu 18. veljače 2005. zahvalio mi je na upućenoj mu rođendanskoj čestitci: „Draga mi je ta pažnja, iako nisam na nju navikao. Rođendani

nas podsjećaju kao zvonce, da je i rastanak sa životom blizu.“ Pozitivno se izrazio na moju knjižicu „Hrvati. Četrnaest stoljeća ustrajnosti“ koju sam mu poslao. Požalio se na zdravstvene tegobe s nogom i na vid: „.... čitam s dosta teškoće i očekujem da će uskoro oči otkazati. To će mi biti veći udarac nego bolesti noge.“ Ubrzo sam u svibnju 2005. sudjelovao s nekim kolegama iz Zagreba na znanstvenom skupu o Bleiburškoj tragediji hrvatskoga naroda 1945. u Sarajevu. U povratku prema Zagrebu kolege Ante Beljo, Jure Krišto i ja navratili smo 23. svibnja u Visoko, posjetili fra Ignacija i nakon srdačnoga razgovora uputili se prema Zagrebu. Kada sam mu ljeti iste godine poslao svoj tekst „Bleiburška tragedija i Križni put hrvatskoga naroda 1945. godine“, objavljen u svibnju i lipnju u 33 nastavka u „Vjesniku“ (Zagreb), javio mi se 31. srpnja pismom. Podsjetio je i na svoje iskustvo iz tih dana što je dijelom svjedočio u „Kalendaru sv. Ante“ za 2005. i zaključio: „Iako sam pročitao dosad samo prva četiri nastavka, vidim da si pitanje zahvatilo ozbiljno i solidno.“ U vezi s tim tekstrom, 21. rujna, kada mi zahvalio na posланoj mu knjizi „Bitka na Kravskom polju 1493. godine“ (Zagreb, 2005), piše da je „došao tek do 12. nastavka. Razlog te sporosti (uz niz poslova) jest u sitnoći sloga. Gotovo trajno moram se pomagati povećalom. Te članke čitam sa zanimanjem, iako sam čitao ranije i neke druge prikaze upravo te teme. Nadam se da ću uspjeti nekako doći do kraja prije nego što mi oči posve otkažu.“ Tada je o sebi napisao: „Stanje je kod mene dosta dobro, jer se još, iako nesigurno, krećem i idem u crkvu, u blagovaonicu, pomalo radim u knjižnici, ali na svim područjima vidim da kola kreću nizbrdo, istina polagano ali stalno. Vid je spao na 1 / 10 normalnoga, sluh je opao ne znam koliko ali svakako znatno, pamćenje mi na mahove otkaže pa mi treba vremena da se sjetim što mi treba. Bogu hvala da još kako-tako ide. Kako li je onima koji su nepokretni i koji su osuđeni na bolove koji im ne dopuštaju misliti na nešto drugo.“

Kako se zaključuje i iz prethodnoga Knjižnica je fra Ignacijseva posebna životna briga i njezin je fundus izvrsno poznavao. To se ne zaključuje samo iz njegovih pisama. U prilog tome navodim slučaj kada sam u lipnju 2006. godine sa skupinom izletnika obilazio samostane Bosne Srebrenе po srednjoj Bosni, 3. lipnja navratili smo i u Visoko. Izletnike sam prepustio domaćinu, a ja sam potražio fra Ignaciju. Iznenadenje je bilo potpuno, a radost viđenja obostrana. Budući da su ga i drugi željeli vidjeti, spustili smo se u profesorsku zbornicu. Tu mu je sveučilišni profesor Boris Kalin darovao svoj udžbenik „Povijest filozofije“, a fra Ignacije mu je, iznenadujući sve nazočne, brzo odgovorio: Imamo 21 primjerak Vašeg udžbenika i iz njega naši đaci uče. Za njegov 94. rođendan 2008. godine iznenadili smo ga dr. fra Viktor Nuić iz Zagreba, dr. fra Andrija Zirdum iz Žeravca i ja. Iznenadenje je bilo potpuno jer je glavno slavlje bilo predviđeno dan kasnije. Svaki od nas donio mu je neki dar pažnje. Ja sam mu u ime obitelji donio košaru s obiljem raznoga voća i slatkarija. Sve je to promatrao diveći se kao da gleda neku važnu umjetničku sliku. Tada smo s njim i drugim franjevcima i objedovali, a potom se vratili prema fra Andrijinu Žeravcu i Zagrebu, noseći sa sobom vrlo upečatljive dojmove o doživljenom. Poštovanoga profesora fra Ignacija iznenadio sam i 9. svibnja 2009. kada sam opet sa skupinom izletnika obilazio franjevačke samostane po srednjoj Bosni. Prepoznao me je po glasu kada sam ušao u njegovu sobu, jer mu je vid dobro zakazao. Vidno je kopnio i fizički i psihički. Znak moje pažnje popratio je riječima: „Mijate - tako me je uvijek zvao - ti si uvijek bio nešto posebno!“ Ali kada smo se sreli, mjesec i nekoliko dana

kasnije, na dan obilježavanje pedesete obljetnice mature 15. lipnja i nas skupina bivših visočkih đaka zajedno ga pozdravila, nije me prepoznao iako smo se poljubili, nego desetak sekundi kasnije moj ga je glas podsjetio o komu se radi, ispričavao se. Pokušao sam ga voditi u blagavaonicu ali nije dopustio nego je dosta naporno išao uz pomoć štapa i oslanjajući se lijevom rukom na zid. Bilo je to naše posljednje viđenje. Skoro čitav život fra Ignacije je, uz ostalo, ugradio u obrazovanje mladih i to što smo mi nešto postigli i njegova je zasluga, naravno i drugih profesora.

Suvišno je u ovoj prigodi naglašavati da je fra Ignacije Gavran, odgojitelj 68 naraštaja svoje subraće i neupitni moralni autoritet, svojim umom, duhom i djelom bio velik čovjek. Da je to doista bio posvjedočit će svatko tko je poznavao njega i njegov rad, a to svjedoči i svaki trag koji je ostavio iza sebe. Ukop njegova tijela 26. studenoga 2009. u obični zemljani grob na Trgovišću u Kraljevoj Sutjesci još je jedna potvrda njegove samozatajnosti i skromnosti u službi općega dobra koje su ga resile čitava života. Za mene je prijateljevanje s njime u zadnjih više od 25 godina posebno bogatstvo. Njegov dolazak u moju obitelj bila je radost za sve nas. Svima je pamtilo imena, interesirao se za sve usmeno i pismeno. Bio je doista gospodin ponašanjem i duhom. Neka ovaj kratki prikaz bude mali prinos upoznavanju života i djela dr. fra Ignacija Gavrana i svega što se podrazumijeva pod pojmom Franjevačka klasična gimnazija u Visokom.

Udruga đaka Franjevačke klasične gimnazije Visoko povodom godišnje skupštine Udruge u Livnu, 7. 8. 2010.

Tomo Barbić

Mnogopoštovani članovi i prijatelji Udruge, radi spriječenosti dolaska na Skupštinu u Livnu šaljem Vam s radošću i poštovanjem kratko razmišljanje o Udrizi i dragom franjevaštvu koje nas bratski povezuje i daje nam životnu orientaciju po put svjetionika koji nedostaju modernim Odisejima.

Udruga je za mene jedna velika franjevačka obitelj u kojoj kao bivši franjevački đak poput Odiseja tražim svoj izgubljeni zavičaj i smisao absurdnoj egzistenciji u etici i humanizmu modernog doba. S tom dragom obitelji povezuje me nevidljiva pupčana vrpca koju, hvala Bogu, nisu uspjele presjeći nikakve bure ni krize.

Franjevaštvo je uzor i ponos, putokaz i svjetionik na mojim životnim putovanjima između mnogih Scila i Haribda i kroz mnoge tajne života odisejskih putovanja i traženja transcendentalnog zavičaja te osmišljavanja absurdne egzistencije u etičkom i humanističkom imperativu modernog doba u zapadnoj nepodnošljivoj lakoći postojanja i borbe protiv vjetrenjača i sizifovske upornosti, kristovske nade u bolji svijet.

Moj fratarluk u bosanskom tamnom vilajetu obilježili su stalni odlasci i dolasci, a ponekad i neuspješno bježanje koje spašava neobjasnjava veza sa zavičajnim naslijedjem, povješću, životnim iskustvom mog i fratarskog koje sada i meni pripada. Sada ću parafrazirati Selimovića kako su Bosna, a ja dodajem i fratri, ponekad grubi i teški gledano izvana bez ljubavi. Gledano iznutra i s ljubavlju, koju zaslužuju, oni su ljudski bogati, iako u sebi još potpuno neistraženi i neznani.

Posebno se slažem s pokojnim Tomislavom Ladanom, koji je u jednom intervjuu rekao da mu je najteže u tuđini kako Bosnu živjeti i preživjeti. Završit ću sa svetim Augustinom koji je rekao: "Sum quod memini. Ama et fac sed vis." To znači: "Ono sam čega se sjećam. Ljubi i radi što hoćeš."

Neka Udruga i dalje bude mjesto radosnih susreta, očekivanja i nadanja. Kao nositelji, čuvanja i njegovanja franjevačke tradicije i hrvatskog identiteta imamo dvostruku zadaću: SLAVLJENIČKU I PROROČKU. Ili kako reče jedan njemački učenjak: "FESTE I PROTESTE." Sve vas s bratskom ljubavlju i jednostavnošću grli i voli vaš supatnik i suputnik u Kristu i svetom Franji.

Schwabmunchen, 06. 08.2010.

P. s. Iskrene čestitke kolegi i bivšem cimeru Marku Semrenu povodom imenovanja biskupom sa željom da dogura i do pape i ne zaboravi na izgubljene ovčice. Isto tako dragom provincijalu i opet kolegi iz fratarluka Lovri Gavranu povodom njegova imendana, 10. kolovoza srdačne čestitke i najbolje želje da nam dragi zaštitnici budu uzori i putokazi. Zbogom i dogodine u dragoj fratarskoj Bosni i Hercegovini, PAX ET BONUM!

**Udruga đaka i prijatelja Franjevačke
klasične gimnazije Visoko e.V.**

Gemeinschaft ehemaliger Schüler und Förderer
des Franziskanergymnasiums in Visoko e.V.
Predsjednik: Mijo Nujić, Kettler Str. 13, D - 67065
Ludwigshafen, tel.: 0621 / 574738, faks: 0621 / 6684-312,
faks: 0621 / 6684-309, e-mail: mijonujic@web.de

**Izvještaj s godišnje skupštine
Udruge đaka Franjevačke klasične gimnazije Visoko – Ogranak
za Njemačku, održane u Oberkirchu 20. i 21. studenoga 2010.**

Na godišnju skupštinu Udruge đaka i prijatelja Franjevačke klasične gimnazije Visoko – Ogranak za Njemačku, održanoj u Oberkirchu 20. i 21. studenoga 2010. godine, došli su: Josip Andrić, Mato Baotić, Anto i Katica Batarilo, Slavko Burić, Jozo i Andja Ćaćić, Marijan Dadić, Anto i Marija Đoja, Srećko M. Džaja, Jozo Džambo, Kazimir Gučanin, Anto Jeličić, Jozo Jerković, Vladislav i Marija Lekić, Franjo Lozić, Mijo Nujić, Pero Pušić, Rajko i Anica Radišić, fra Luka Šarčević, Mato i Veronika Valjan, Mijo i Marija Vidović.

Josip Andrić

Predsjednik Mijo Nujić predložio je sljedeći dnevni red:

1. Radni sastanak s izvješćem predsjednika Udruge
2. Izvješće rizničara
3. Izbor novog vodstva
4. Predavanje: Prof. dr. Vladislav Lekić: "Moj sveti Franjo, moja Bosna Srebrena"
5. Razno

Sudionici susreta jednoglasno su prihvatili predloženi dnevni red.

TOČKA 1) Predsjednik je srdačno pozdravio sve prisutne članove i izrazio zahvalu na dobroj suradnji u protekloj godini. Potpredsjednik Jozo Džambo pročitao je pismene pozdrave tajnika Ivana Jeleča, predsjednika iz središnjice iz Zagreba Vine Mihaljevića, fra Ivica Alilovića i fra Ivana Nujića iz Visokog.

Ivo Živković, Ivo Jozić i Tomo Barbić javili su se telefonski i ispričali se da ne mogu pribivati ovogodišnjoj skupštini te izručili bratske pozdrave.

TOČKA 2) Rizničar Kazimir Gučanin podnio je izvješće o novčanim prilozima i izdacima u prošloj godini. Odlučeno je ponovno da se uplati određena suma za višočku tombolu i đačku ekskurziju u Grčku. Na prijedlog člana Josipa Andrića Udruga je odlučila jednim novčanim prilogom sudjelovati u izgradnji škole u Ruandi,

koju vodi naš bosanski fratar Ivica Perić. Specijalno u tu svrhu članovi su poslali svoje priloge, tako da je na koncu pristigao iznos od 1.500 eura. Ovim darom Udruga se želi umrežiti u ono dobro koje je započeo fra Vjeko Ćurić, a koje sada zdušno nastavlja njegov subrat fra Ivica.

TOČKA 3) Izbor novog vodstva

Staro vodstvo Udruge razriješeno je od strane našega člana Ante Jeličića. Rezultati izbora novog vodstva potvrdili su staro predsjedništvo: Mijo Nujić ostaje predsjednik Podružnice, potpredsjednik je Jozo Džambo. Tajnik je Ivan Jeleč, a rizničar Kazimir Gučanin. Novo vodstvo izabrano je aklamacijom. Novom, tj. starom vodstvu zaželjeli su nazočni članovi Udruge dobru ruku i Božji blagoslov u vođenju Udruge.

TOČKA 4) Predavanje prof. dr. Vladislava Lekića „Moj sveti Franjo, moja Bosna Srebrena“. Predavanje je bilo uobičeno tako da je predavaču već unaprijed bilo postavljeno tridesetak pitanja o njegovom osobnom doživljaju obiteljske, sjemenišne i franjevačke sredine, o studiju, prijateljima, uzorima, nadama i željama. Zbog vremenske ograničenosti predavač je samo na jedan dio pitanja mogao odgovoriti. Predavanje će u skraćenoj verziji biti objavljeno u Biltenu Udruge; redakciju teksta obavit će Jozo Džambo.

TOČKA 5) Razno

- Još prije sastanka Udruge kolega Pero Pušić poslao je svim članovima u pismenom obliku svoja razmišljanja o mjestu, ulozi i perspektivi Udruge pod naslovom „Udruga bivših Visočana i njezina povijesna uloga“. Razgovor o Perinim tezama i prijedlozima ostao je zbog nedostatka vremena samo načet, što je, kako za ovu temu tako i za Perin veliki trud, velika šteta.
- Dogovoreno je da će sljedeći susret biti u Königsteinu ili njegovoj okolici. Mato Valjan će uspostaviti kontakt s fra Marinkom Vukmanom i uz njegovu pomoć ispitati izglede za ostvarenje tog plana.

Prvi dan našega druženja okonačali smo lijepom večerom koju su, s bosanskom gostoljubivošću i na bosanski način, pripremili Jozo i Andž Ćačić. Jozi i Andž iskrena hvala. Druženje je uz lijepе razgovore, sjećanja i pjesmu trajalo dugo u noć. Bilo je lijepo slušati Rajka Radišića sviranje i Joze Jerkovića pjesmu koju su i svi drugi zdušno prihvatali.

Drugi dan smo započeli misno-molitveno zajedništvo u kućnoj kapelici. Misno slavlje predvodili su fra Luka Šarčević i đakon Mato Valjan. Svirao je Jozo Jerković.

Fra Luka Šarčević i Jozo Jerković bili su prvi put na sastanku Udruge. Svojim dolaskom i aktivnim sudjelovanjem obogatili su naš susret, a mi se nadamo da su i oni osjetili da su u svakom pogledu „svoji među svojima“.

Neu-Ulm, 25. 11. 2010.

Visočani u Oberkirchu

Udruga bivših đaka i prijatelja Franjevačke klasične gimnazije Visoko – podružnica u Njemačkoj - održala je 20. i 21. studenog 2010. svoj godišnji susret u Oberkirchu kod Offenburga u kući katoličkog pokreta Schönstatt Marienfried. Dva-deset osam Visočana, neki sa suprugama, našli su se u mirnom ambijentu Marienfrieda da u osobnim susretima, molitvi, pjesmi, blagovanju i radnom programu razgovaraju i odlučuju o stvarima koje se tiču Udruge općenito, a rada podružnice u Njemačkoj posebno. Ovakvi godišnji sastanci održavaju se od 1996. na različitim mjestima Njemačke kako članovi, rasijani po gotovo cijeloj državi, ne bi morali svake godine prelaziti iste udaljenosti.

Prvog dana susreta izabrano je odnosno potvrđeno staro vodstvo za sljedeće dvije godine: Mijo Nujić iz Ludwigshafena, predsjednik, Jozo Džambo iz Münchena, dopredsjednik, đakon Ivan Jeleč iz Stuttgarta, tajnik, te Kazimir Gučanin iz Stuttgarta, rizničar. Jednoglasno su prihvaćena izvješća vodstva o radu društva od prošlogodišnjeg skupa održanog u Wiesbadenu 4. i 5. listopada 2009. godine.

Glavna točka prvoga dana bilo je predavanje profesora dr. Vladislava Lekića „Moj sveti Franjo, moja Bosna Srebrena“. Predavač je iz opširno pripremljenih „ispovijesti“ pročitao samo izvatke u kojima je ocrtao svoj životni put od djetinjstva u Varešu, gimnazije u Visokom, studenta i kasnije profesora teologije u Sarajevu do pastoralnog djelovanja u Nizozemskoj i Njemačkoj, traganja za duševnim mirom i nove životne faze u braku sa suprugom Marijom. Posebno su bili dirljivi njegovi opisi nutarnje vezanosti s djelom sv. Franje, franjevačkom zajednicom Bosnom Srebrenom i pojedinim njezinim članovima.

Anto Jeličić

Noć sa subote na nedjelju bila je „naša“. Uz roštilj i nakon njega pjevalo se i pričalo zgode i nezgode iz visočkog života i kasnije. Tu se osjetilo zajedništvo u najboljem smislu. Ljepoti te večeri posebno su doprinijeli „zlatni glasovi“ Rajka Radišića, Jozе Jerkovića, Mije Vidovića, Mije Nujića, Ante Đoje i Josipa Andrića.

Drugog dana susreta, u nedjelju 22. studenog, u kućoj kapelici Marienfrieda slavljena je sveta misa koju je, uz assistenciju stalnog đakona Mate Valjana na službi u Giessenu, predvodio fra Luka Šarčević, voditelj Hrvatske katoličke misije u Moersu i član podružnice Udruge u Njemačkoj. Fra Luka je, ocrtavajući duhovni portret Franje Asiškog, pokazao kako je ovo svetac za sva vremena i kako on, konačno, stoji kao temeljna ideja i ovog skupa bivših visočkih đaka.

U nastavku radnog programa Petar Pušić iz Duisburga, inače rodom iz donjoramske župe Gračac, iznio je svoja razmišljanja o Udrudi bivših Visočana i njezinoj poželjnoj i mogućoj ulozi. Petrove teze članovi su već dobili s pozivnicom za ovu skupštinu, tako da su bili informirani o njegovim prijedlozima. Rasprava o ovom „papiru“ bila je ozbiljna kao poticaj za razmišljanje i djelovanje kako podružnice u Njemačkoj tako i cijele Udruge sa sjedištem u Zagrebu. Andri i Jozi Ćaćić iz Offenburga pripada iskrena riječ hvale za njihovo nama već otprije poznato kulinarsko umijeće i nesobičnu domaćinsku brigu. Susret Visočana završio je pjesmom sv. Franjki „Ispred lica Svevišnjega“.

(iz *Svjetlo riječi*, 28 (2010) 333, 30-31)

Moj sveti Franjo, moja Bosna Srebrena (I)

Na sastanku podružnice za Njemačku Udrugu đaka Franjevačke klasične gimnazije Visoko, održane 20. i 21. studenog 2010. u Oberkirchu, Vladislav B. Lekić odgovarao je na pitanja nazočnih članova koji su od njega kao nestora podružnice željeli saznati nešto o njegovom viđenju franjevaštva i franjevačke provincije Bosne Srebrene, te o sredini iz koje je potekao, motivima koji su ga doveли u visoko sjemenište, o njegovom doživljaju sjemeništa kao odgojne ustanova, o osobama s kojima se za vrijeme đačkog života, a i kasnije za vrijeme studija, svećeničke i profesorske službe susretao itd. Pitanja su bila dostavljena još prije sastanka tako da je profesor i kolega Lekić svoje odgovore imao priliku pismeno formulirati što je on i učinio. Iz mnoštva pitanja i odgovora za ovaj broj Biltena izdvajamo samo neke. Naš odabir dijelova razgovora oblikovali smo tako da smo umjesto pitanja nad izabrane tekstove stavili naslove u obliku natuknica. Ovdje donosimo sam prvi dio razgovora, drugi dijelovi bit će objavljeni u sljedećim brojevima Biltena.

Vladislav B. Lekić rođen je 29. travnja 1929. u Sarajevu. U visoko sjemenište došao je 1940. godine. Nakon godine novicijata u Kraljevoj Sutjesci studirao je teologiju u Sarajevu, gdje je i zaređen 1952. godine. Doktorirao je temom „Marulić kao moralno-teološki pisac“ 1960. godine na Teološkom fakultetu u Ljubljani. Djelovao je kao profesor moralne teologije i sociologije na Franjevačkoj teologiji u Sarajevu, te ravnatelj inozemne pastve za Hrvate u Rotterdamu i Münsteru. Godine 1996. napustio je Franjevački red i provinciju Bosnu Srebrenu, a zatim i svećeničku službu. Sada sa suprugom Marijom živi kao umirovljenik u Vodicama. (Opširnije vidi u Ivan Markeši,: Leksikon članova Udruge đaka Franjevačke klasične gimnazije Visoko, Zagreb 2000, 94–96).

Vladislav B. Lekić

Lekići

Potječem iz stare radničke, upravo rudarske obitelji Lekića iz Pržića kod Vareša. Lekići su na „Vrovinu“, to jest u bliža sela vareške župe (Diknići, Tisovci i Pržići), doselili iz sela Kamensko (blizu Olova), ispod planine Konjuha, s desne strane rijeke Krivaje. Tu se Lekići pojavljuju, kako bilježe župske matice, već oko 1640. godine. S velikom vjerojatnošću, kako mi je jednom pričao nadbiskup Alaupović, Lekići su došli ovamo iz graničnih krajeva s Albanijom. Razlog za to mišljenje jest činjenica što Albanci ime Aleksandar skraćuju na „Lekka“, pa bi prema tome naše prezime bilo neka izvedenica od Aleksandar.

Moj otac Ilija radio je čitav svoj radni vijek kao rudar u rudniku željezne rude, u „brdu i na brdu“ našeg sela, to jest i u jami i na vanjskom kopu, u početku kao obični rudar, a kasnije kao kvalificirani lagumaš. Bio je učlanjen u URS-ove sindikate

(Udruženi radnički sindikati – pod utjecajem komunističke partije), a ne u HRS-ove (Hrvatski radnički sindikati), što bi nekako bilo logičnije. No ipak je bio i pravi katolik i pravi Hrvat. Naime bio je istovremeno i vrlo aktivni član HKD „Napredak“, a kao katolik isticao se u selu.

Majka Marija, rođena Adašević-Pejčinović, po ocu potječe također iz rudarske obitelji s Javornika, a po majci iz obitelji onda dobro poznatog očevačkog „majdandžije“ Stjepeljke Jozeljića. Otac joj Jozo umro je mlad, pa ju je majka poslala svojim roditeljima u Oćeviju; odrasla je kod „majke“ Jage i djeda Stjepeljke. Kao stasita i jaka djevojka djedove je kovačke proizvode tovarila na konja, gonila u Vareš i tu prodavala, a iz Vareša, natovarivši konja žitom i drugim potrepštinama, vraćala se kući. Godine 1924. udala se u Pržiće za mog oca. Prilikom je bila zgodna: Ilija, rođen 1899, već je stariji momak, treba se ženiti, a Marija, premda još mlada djevojka (rođena 1907), dobro će se udati, jer u Pržićima muškarci rade u rudniku, imaju sigurnu plaću svaki mjesec pa se bolje živi. Što su stari smislili, to su mlađi prihvatali i bilo je dobro.

„Sarajlija“

Pokušavajući se sjetiti onog što mi se najviše usjeklo u sjećanje, na pamet mi pada riječ „Sarajlija“. Naime majka je očekivala veoma težak porod, pa je poslana u Sarajevo, u porodilište. Tu sam (29. travnja 1929) rođen i jedva ostao živ. Mojoj babi Jelki Sarajevo je ostalo u lijepom sjećanju, jer je prije „služila“ u nekoj njemačkoj obitelji u Sarajevu, pa kad joj se unuk rodio u Sarajevu, razdragana je često klicala: „Moj Sarajlija!“. To sam u početku shvaćao kao pogrdu i ljutio se. Kad sam kasnije shvatio taj pojam, prihvatio sam ga kao odlikovanje, jer biti rođen u Sarajevu, a ne u nekom selu Bosne, značilo je mnogo. To bi pogotovo značilo puno, da sam tamo i bio kršten, što je i trebalo biti (jer desetak dana biti nekršten u ono je vrijeme bilo neobično, posebno zbog smrtnosti djece). Tada bi ta činjenica mog rođenja u Sarajevu bila zapisana i u knjige, a ne samo u sjećanje. Ali to se nije dogodilo, iako je majku na to nagovarao bolnički župnik, a i kum se nudio. Majka to nije smjela prihvati. Ovdje se, na neki način, pokazuje suprostavljenost principa tradicionalnosti i autoritarnosti.

Vareš*

Duhovna atmosfera u Varešu bila je katoličko-hrvatska: mislilo se, govorilo se i ponašalo se katolički i hrvatski. To je bilo vrijeme poslije velike svjetske ekonomskе krize (1929), koja se osjetila i te kako u vareškom, radničkom kraju: manje posla – manje novca, jedva se kraj s krajem sastavlja. Ipak se živjelo zadovoljno i sretno, čemu je sigurno doprinosio i katolički nazor na svijet. Hrvatsko-katolička kulturna atmosfera osjećala se posvuda, jer su Vareš i okolica bili hrvatski kraj. Otac je bio član hrvatskoga kulturnog društva „Napredak“, išao na sastanke viših upravnih odbora, nabavljaо hrvatske knjige „Jeronimskog svjetla“. Mi djeca čitali smo katoličke dječje listove: *Andeo čuvar, Mladost, Crnče*. Islo se u „Kolonije“ (dio Pržića, gdje su bile upravne zgrade rudnika i stambeni prostori za radnike - samce iz udaljenijih sela), u jednu veću prostoriju radničkog sindikata, „na radio“, to jest slušati informativne

* Zahvaljujemo članu naše Udruge Željku Ivankoviću iz Sarajeva koji nam je poslao slike staroga Vareša.

Stari Vareš

i druge emisije preko radioaparata, koji je, kao prvi radioaparat u vareškom kraju, „stigao“ sa mnom, iz Sarajeva 1929. kada je otac došao po mene i mamu da nas vodi kući. Hrvatska seljačka stranka bila je opća politička opcija vareških Hrvata, pogotovo kad je i župnik bio istog opredjeljenja, koji je znao javno reći da će glasati za „našega dragog dr. Vladka Mačeka“.

Utjecaj lijevih radničkih sindikata nije bio jak na ideološko-političkom, nego samo na socijalnom području. Stric Grga (jedini očev brat) redovno je čitao *Politiku* (srpski, beogradski list), a vjerojatno i otac, bar nekad, ali ih to nije odvraćalo od Mačekove politike. Međuljuski odnosi bili su dobri pa i prijateljski, ne samo među rodbinom nego i šire. Muškarci su radili u rudniku zajedno, pa su, vezani zajedničkom sudbinom u dobru i u zlu, bili upućeni jedni na druge i živjeli su u dobrim odnosima. Među ženama i djevojkama bilo je tračeva i svađa, ali ne neke otvorene mržnje. Svak je sa svakim govorio, barem prije i iza isповijedi. Uglavnom je život tekao u miru i poštovanju, čak i s ljudima druge vjere i nacije, što sigurno treba zahvaliti utjecaju katoličkog odgoja.

O svom odgoju mogao bih reći da se odvijao u strogo tradicionalnom hrvatsko-katoličkom ozračju, usprkos nadolazećim liberalnim i socijalističko-komunističkim idejama. Čak bi se moglo reći da je to bila i „fratarska“ atmosfera, jer su fratri u vareškom kraju istoznačni pojam za svećenika. Biti fratar značilo je isto što i biti svećenik. Skrenuti s tog puta smatralo se nečim vrlo lošim. Tko je taj put napustio, makar da je samo „zavirio“ u fratarsku školu, bio je ožigosan kao „frabatal“. Zato se smije reći da je fratar u katoličkim obiteljima bio izvanredno veliki autoritet. Njega slušati i s oltara, i s „kulfta“ (s propovjedaonice), a i inače u životu, bilo je vrlo važno. Ta atmosfera očitovala se i na kulturnom području. I inače, autoritet starijih morao se

Tvornica u Varešu

strogo poštivati, ali posebno fratarski. Zato je trebalo slušati, učiti, raditi, Boga moliti, i to skupa, ići redovito na misu i dobro paziti „po kome je bilo evanđelje“, isповijedati se i postiti zapovjedne poste. Dakle – živjeti strogo katolički.

Župa

Župu kao posebnu teritorijalno-vjersku zajednicu mi s "Vrovine" nismo dublje osobno doživljavali. Išlo se redovno nedjeljom na misu, ali budući da su bile, već od 1934. godine, dvije crkve u župi (u Varešu župna crkva sv. Mihovila, a u Vareš-Majdanu filijalna crkva s. Barbare, zaštitnice rudara), nekad smo išli u jednu, a nekad u drugu. Budući da je ona u Vareš-Majdanu slovila kao „rudarska“, nekako smo radije išli u nju na misu. K tomu je i put, bez velike uzbrdice, do nje bio pogodniji: polagani pad, odnosno uspon, potokom, a udaljenost otprilike ista, oko jedan sat. Uz to za veće svetkovine, makar za Božić, bila je misa u "Kolonijama", u većoj prostoriji zvanoj "Farleza" (Vorlesesaal, gdje su se radnici skupljali i bili prozivani prije i poslije posla). Uz to – jer je bila u Pržićima osnovna škola, gdje se držao vjeroučauk, a nekada i izvanredna skupna ispunjavač, bar za nas djecu – to je ovaj dio župe bio donekle samostalna cjelina. Također i kontakt sa svećenicima vjeroučiteljima uglavnom se održavao preko škole. Za župnika se znalo, ali on je bio „daleko“, u Varešu, a kapelani vjeroučitelji bili su bliži i bliski. I oni su bili u Varešu, ali su nam redovito dolazili: predavali vjeroučauk, donosili drage nam vjerske časopise, pa i igrali se s nama, a s roditeljima razgovarali, ako je bilo potrebno. Sjećam se dobro fra Vlade Tomića koji nam je prikazivao nijeme filmove, fra Serafina Zečevića koji je bio vrlo živahan i znao nas oduševiti za učenje, a posebno fra Miroslava Miloševića, podrijetlom iz vareške župe (selo Pogar), koji je dobro poznavao naš kraj i ljude, te se zdušno zauzimao za sve nas u svemu što je mogao. Njegovom "posebnom intervencijom" uklonjena je jedna "velika smetnja" koja mi je stajala na "putu za Visoko".

Sjemenište i sindikati

Osnovnu školu pohađao sam u Pržićima, a to je selo bilo centar „Vrovine“. Pri učenju mi je pomagao i stariji brat Jozo, koji je išao u „građansku školu“ u Varešu (4-godišnja srednja škola slična nižoj gimnaziji). Svjedodžba 4. razreda osnovne škole bila je odlična, što je bila dobra preporuka za Visoko.

U našoj obitelji (a u obitelj je spadala i baba Jelka, očeva majka) postojala je već duže vremena velika želja da jedan od triju sinova (ja sam bio treći) bude „fratar“. Tu je baba igrala glavnu ulogu. Imala je više kontakta s fratrima: bila je trećoredica, a postojale su i neke rodbinsko-svojbinske veze s obiteljima Zloušić – Idžaković, iz kojih su već bila dva fratra (fra Lujo Zloušić i fra Krešo Idžaković). Otac se slagao sa svojom majkom, ili bar se nije protivio, a sama majka nije imala tu što posebno reći, iako je i za nju bilo nešto veoma veliko da joj sin bude fratar. Pokušaj s prvom dvojicom sinova (Šimom i Jozom) nije uspio, jer se nije znalo da je „zapreka na putu u Visoko“ očev sindikat. Otac je skovao za me drugi plan. Smatrao je da više nema smisla ni pokušavati s „fratarlukom“, ali je htio i mene poslati dalje u školu. Bio je ugledni član „Napretka“, a jedno vrijeme i predsjednik. Budući da su pokušaji s dvojicom prvih sinova da „odu u fratre“ propali, ne znajući ništa o „zapreci“, mislio je da nema više smisla to ni pokušavati, pa je htio mene, jer je, kao član Napretka s brojnom djecom (7), imao povlasticu, uz male troškove za uzdržavanje, poslati u Sarajevo u „Napretkov daćki konvikt“ da odatle pohađam državnu mušku gimnaziju. Ipak je prevladalo babino mišljenje, da i Vladu pokušaju poslati „u fratre“, pa ako ne bude primljen u Visoko, onda „Sarajlija“ može ići u Sarajevo na daljnje školovanje, na što je i otac pristao. Kad je kapelan vjeroučitelj, fra Miroslav Milošević, saznao kako obitelj želi napisati molbu da se Vlado primi u Visoko, rekao je jednom zgodom mojoj majci: „Ako želite da vam Vlado bude primljen u Visoko, onda ti reci svome Iliju da se ispiše iz onih svojih sindikata“. Majka, kao nepismena žena, nije znala ni što su ni kakvi su ti Ilijini sindikati, niti da

Stara vareška razglednica

je on u njih upisan, ali je Ilija odmah prenijela tu ozbiljnu poruku našeg fra Miroslava. Ilija, jer nije bio nikakav „ljevičar“, pogotovo ne svjetonazorski, nego samo iskreni, možda malo naivni borac za radnička prava, odmah se ispisao iz sindikata. Time je za mene uklonjena ta “velika zapreka” i prokrčen put za Visoko. Naime fratri su znali da je URS-ov sindikat „lijево orijentiran“, a možda su mislili da je tu i nekakva “partijska celija”; možda su mislili čak da je i naš otac u njoj, zbog čega bi onda vjerski odgoj djece bio ugrožen. Međutim moj otac, premda je bio jedno vrijeme i predsjednik te pržičke sindikalne podružnice, o „partijnosti“ u njoj nije ništa znao ili, ako je nešto znao, to je išlo mimo njega i s njom sigurno nije imao никакve veze, pa o tome nije ni govorio, a na sumnjičavost fratara glede članstva u tom sindikatu reagirao je ispisom iz njega.

(Jednom sam pitao oca zbog čega je bio u URS-u, a ne u HRS-u, jer on kao Hrvat i katolik nekako tamo bolje spada, odgovorio mi je: “Ja sam bio uvjeren da se URS bolje bori za radnička prava”. To je otac sigurno iskreno mislio. Borba za radnička prava u URS-u njegovu hrvatstvu i katolištvu nije nimalo smetala. Kao predsjednik pržičkog ogranka „Napretka“ išao je na više upravne sastanke „Napretka“, pa je dobro poznavao i svećenike, aktivne u „Napretku“. Sjećam se dobro da je spominjao, i to s ponosom, on mali čovjek - radnik, kao svoje dobre poznanike vlč. dr. A. Alaupovića i dr. fra L. Petrovića. Da je njima smetala njegova aktivnost u URS-u, što su mogli lako znati, sigurno bi mu prigovorili. Kao katolik redovno je obavljao svoje vjerske dužnosti. K tomu ni majka ni žena mu ne bi to odobrile, odnosno bar bi mu prigovorile, da je njegova aktivnost u URS-u negativno djelovala na vjerski život u obitelji. Međutim vareškim fratrima to je smetalo, pa nisu mogli dati Ilijinim sinovima preporuku za Visoko. – Ovdje ću, objektivnosti radi, spomenuti još jedno sjećanje. Naime otac mi je jednom, a bio sam već svećenik pričao, kako su ga neki komunisti, kad su došli na vlast 1945. godine, zvali da uđe u partiju, obećavajući mu i neku laku službu, znajući za njegovo članstvo u URS-u i borbu za radnička prava i ciljeve prije rata. Na to je on, malo i šaljivo i ironično, odgovorio: “Hvala, neću! Ja sam to radio kad se nije smjelo. Sada vas ima tamo svakakvih, što meni ne odgovara”. Na tome se završilo. Nisu ga više napastovali nuđenjem ulaska u partiju, ali Vlado, jer ide u vjersku školu, nije više dobivao dječji doplatak.)

Kad je zapreka uklonjena, Vlado je primljen u Visoko. O pravim motivima i idealima svećeničko-redovničkog poziva jedan dječak od 12 godina, u ondašnjim okolnostima, nije znao puno ili tek jedva nešto. Ali gore spomenuta želja i borba obitelji da jedan sin bude svećenik-fratar, te opća vjerska atmosfera govore sve, pogotovo kad se zna da je „BITI FRATAR“ u vareškom kraju značilo biti nešto veliko. I mene je ta „veličina“ valjda motivirala, i to je tada za me postao ideal i cilj.

Što se tiče samog odlaska u Visoko, bilo je to dva puta: ići na „prijemni ispit“ te onda, ako se položi taj ispit i budeš primljen, poći u gimnaziju. Prijemni ispit položio sam s uspjehom. No kao da je nešto nedostajalo u dokumentima, pa sam morao dodatno potpisati jedan papir koji mi je donio tadašnji maturant fra Bernardin Matić, iz viačke župe, i neki daljnji rođak.

Nekih pojedinosti glede samog odlaska iz zavičaja u Visoko uopće se ne sjećam kao nečeg posebnog i dublje doživljenog. Konkretno se sjećam samo toga da je bilo prije polaska u Visoko velikih troškova oko kupovanja odjeće i obuće, jer je bilo određeno mnogo toga što se mora ponijeti sa sobom.

Visočki kruh

Prvi dojam o Visokom dobio sam već kod prijemnog ispita: veličanstvenost zgrade gimnazije sa sjemeništem i konviktom. Doživljaj te veličanstvenosti pri dolasku u prvi razred gimnazije samo se još više produbio. Na desnoj strani Bosne, u neposrednoj blizini franjevačkoga kompleksa zgrada, malo veća zgrada bila je samo željeznička stanica, ali i ona je pored toga kompleksa bila kao obična kuća. Pored toga vanjskog dojma ubrzo mi se usadio u dušu doživljaj ljepote i reda života u sjemeništu i gimnaziji. Trebalo je učiti i moliti, ali je bilo dovoljno vremena i za rekreatiju.

Za duhovni odgoj i razvoj bili su odgovorni trojica prefekata. Prvi, fra Tomislav Ostojić, zbilja je bio prvi i glavni. Od mnogobrojnih njegovih napomena i uputa, opomena i prijekora ostala mi je jedna u trajnom sjećanju. Hrane je bilo 1940/41. godine dovoljno, iako je rat u Europi već bjesnio. Mi to nismo još osjećali. No fratri su to znali i vodili su računa o tome, te nama govorili o tome koliko je bilo potrebno. Neki su đaci bacali kruh, bijeli. To je znalo fra Tomislava posebno razljutiti, pa nas je korio govoreći: "Ne bacajte kruh! Ubrzo čete ga želiti." To se „proročanstvo“ obistinilo: zaista smo ubrzo željeli jesti u obilju bilo kakav kruh, jer je rat i nas pogodio. Na kraju prvog razreda 1941., koji je zbog rata prije završio, u kapelici sjemeništa pod misom nas je sve rasplakao svojom propovijedu fra Kruno Miklić, bojeći se valjda i onog najgorega. Iz kasnijih razreda sjećam se razmatranja iz knjige *Molitva svih časova* od Piera Charla. To je lijepo duhovno štivo bilo za nas mlade sigurno preteško, ali nešto od te ljepote naselilo se negdje u dubini moje duše, tako da sam ga rado kasnije čitao, sjećajući se da sam ga već prije slušao. Možda je uzrok u tome što je drugi prefekt, fra Krešo Idžaković, koji nam je obično te meditacije držao, znao te teške misli lijepo, s osjećajem i posebnim naglascima čitati.

"Klasičar"

Što se tiče intelektualnog razvoja, svi su profesori na njega utjecali, ali ipak neki više, neki manje. Fra Lujo Zloušić bio je izuzetak. Kao ravnatelj gimnazije, kao profesor fizike i matematike, još k tomu moj Varešak, s brkovima i tjelesne konstitucije kao moj otac, ostavio je na mene najdublji dojam i u duhovnom i u intelektualnom razvoju. Njegova blagost, ali bez popustljivosti, njegova ozbiljnost, pa i strogost, ali bez imalo ulijevanja straha u kosti, posebno njegova jednostavnost i pobožnost, osvojile su moje srce, a sigurno i srca mnogih drugih đaka. Možda je taj doživljaj u djetinstvu bio odlučujući da sam ga kao mladomisnik uzeo za manuduktora. Dr. fra Berislav Gavranović, profesor povijesti, jest bio strog, posebno glede godina, pa smo njegovu "burnu godinu 1848." svi morali dobro zapamtiti, ali je bio i pravedan. Fra Vinko Lalić (zvani Vico), profesor grčkoga, znao nas je, bar one malo marljivije, oduševiti grčkom mitologijom, tako da smo, barem što se mene i meni sličnih tiče, dobro učili grčki. Prema meni je bio, možda zbog drugog prezimena moje majke "Pejčinović", malo pažljiviji, jer mu je bivši fra Pero Pejčinović koji je napustio red i profesuru, bio veliki prijatelj. Znao mi je fra Vico reći, pokazujući na sliku Isusa, koji plače nad Jeruzalemom, od fra Pere mu poklonjenu: "To Isus plače nad mojim fra Perom". Dopustio mi je da mu čistim sobu, ne bojeći se da će se usuditi nešto naporanopraviti, kao što su znali neki raditi, po kasnijem njihovu vlastitom priznanju, ulazeći tajno u Vicinu sobu i krivotvoreći ocjene. (Kad govorim o fra Vici i grčkom jeziku, pada mi na pamet ova šaljiva zgoda. Jedan kolega, koji se nije baš dobro

snalazio u grčkom, trebao je deklinirati riječ „hidor“, no nije znao genitiv, pa je ponavljao riječ u nominativu dva-tri puta izgovarajući je glasnije ne bi li se sjetio pravog oblika. Netko je šapnuo „hidatos“, a ovaj je čuo samo nastavak „os“, pa poletio na brzinu dalje, misleći da je to dobro: „hidoratos, hidoratsi...“. Fra Vico će na to: „Sjedi magare jedno. Dorat si ti.“ I naravno, dao mu negativnu ocjenu.)

S obzirom na „latinitas“ u prvim razredima, iako sam i tu imao dobre ocjene, ne sjećam se ništa posebno, jer je bilo više profesora. Budući da su svi ondašnji fra-tri dobro znali latinski, nas mlađe mogao je svaki poučavati. Kad je kasnije došao fra Mijo Đeno, bilo je slično, ali nam je on ostao u sjećanju. Tako i svi drugi profesori bili su mi dragi i dobri: i fra Celestin Vlajić (prirodopis i botanika) i fra Paško Vešara (higijena) i fra Vjekoslav Zirdum (vjeronomatika). Fra Ljubo Hrgić ostao mi je u sjećanju i po jednom dobrom i po jednom lošem dojmu: jednom je pohvalio moj sastav iz hrvatskog jezika pred svima u razredu kao odličan, pa me je to veoma obradovalo, a jednom sam dobio okrutne batine, a mislio sam da sam nevin, što me je veoma rastužilo. No bol je prošla, ali pohvala da sam dobro napisao sastav iz hrvatskoga jezika potakla me je u 6. razredu da napišem jednu vlastitu priču ("Dva druga") koju je jedan drugi profesor (fra Andeo Žutić, geografija) pohvalio kao veoma dobru, te me je to tada opet razveselilo, ali me nije potaklo da se kasnije bavim pisanjem "priča". Budući da sam bio među najboljim đacima u svom razredu, za one „klasičarima“ manje važne predmete, kao na primjer crtanje, dobivao sam dobre ocjene, iako ih nisam zasluživao.

Disciplina puerilis

Odgojni principi u ono vrijeme u jednom katoličkom internatu, i to u sjemeništu gdje se spremaju budući svećenici, bili su tradicionalni katolički odgojni principi, utemeljeni na ondašnjoj katoličkoj pedagogiji i nauku katoličke dogmatike i moralke, s posebnim naglascima ponegdje i crkvenoga prava. Glavne kreposti na koje je stavljan naglasak bile su: pobožnost, marljivost, poslušnost i obveza učenja. To je posve razumljivo za sjemeništare, i to je stvaralo jedinstvo zajednice.

Iako su u osnovnu školu išli skupa dječaci i djevojčice, a u gimnaziju ne, to nas dječake nije smetalo, jer je to bilo normalno za one koji hoće biti fratri. Znali smo da "konviktori" starijih razreda smiju ići u grad, pa i u nekakvo "ašikovanje", ali to nas, barem mlađe, nije ni zanimalo ni smetalo.

Stroga disciplina i red u svakom pogledu i na svakome mjestu bio je preduvjet življjenja, učenja, a konačno i uspjeha u gimnaziji i sjemeništu. To je, po mojem ondašnjem mišljenju, a i današnjem, uz neke korekcije ("relativna koedukacija" zbog dozrijevanja), sasvim u redu i na mjestu.

Lako je dijeliti „lekcije“ iz današnjeg vremena onome vremenu govoreći: "Ja bih ovo ovako radio, a ono onako", ali to ne bi bilo ni korektno ni pametno. Ipak se mogu, pa i trebaju barem naslutiti neki „trendovi“ u starom vremenu za ono novo. Tako na primjer glede obrazovanja mislim da se trebalo preorientirati nakon rata na učenje prvenstveno engleskog jezika, a njemački, nama bliz i drag jezik, ne zanemariti. Naime moglo se jasno vidjeti da dolazi „amerikanizacija“ svijeta. Nikad ne mogu prežaliti što mi se nije na početku filozofsko-teološkog studija pružila prilika da naučim engleski barem pasivno, a dobra mogućnost bila je i unutar samostanskih zidina. Dr. fra Ignacije Gavran to je mogao učiniti. Zašto nije, ne znam, ali

sigurno nije nedostala njegova dobra volja. Također i glede učenja povijesti moglo se već onda gledati na događaje uzročno-posljedično, a ne samo kronološki. Udžbenici onda pisani nisu imali „povjesno-filosofske“ potke, ali sami profesori mogli su je nekako bar negdje utkati. Komunisti su svoju „filozofiju povijesti“ odmah pokazali 1945. godine, kad smo za vrijeme ljetnih praznika kod polaganja zadnjeg razreda iz NDH-vremena, kako bi nam se priznao taj razred, morali učiti nešto od njihova sustava. Također i glede odgoja mogli su se već onda napraviti neki pomaci. Usuđujem se reći nešto neobično. Na primjer „relativna koedukacija“, to jest zajednička predavanja u gimnaziji muškoj i ženskoj mlađeži, barem onoj koja teži za duhovnim zvanjem. Mislim da su naši fratri, jer su veoma snalažljivi, a u vjeri čvrsti, to mogli i organizirati već i prije Koncila, a pogotovo nakon njega, kad su političke prilike postale manje loše. Naime ženske vjerske škole bile su potpuno zabranjene, a franjevci u Bosni ipak su se nekako snalazili i na tom području, pa su u ime ravнопravnosti spolova i potrebe vjerskih službenika mogli i to pokušati, a časne sestre raznih kongregacija čekale su da im se omogući i srednjoškolsko obrazovanje, a ne samo zanatsko. Da ovo moje mišljenje nije puka fantazija, dokaz je današnja stvarnost u toj gimnaziji, a i na telogiji, gdje ima i djevojaka. Da je to opet mogla biti stvarnost već i prije, dokaz je iskrena želja i ozbiljno razmišljanje nekih časnih sestara naše Bosansko-hrvatske provincije, o čemu mi je govorila 60-ih godina prošlog stoljeća jedna uglednija i obrazovanija njezina članica. Naime one bi radije, govorila mi je, svoje kandidatice slale u franjevačku nego u neku svjetovnu gimnaziju. To ni komunisti vjerojatno ne bi zabranili, jer bi se i te djevojke mogle tretirati kao budući „vjerski službenici“, pogotovo kad je Koncil inicirao velike i mnogostrukе reforme na mnogim područjima. Kao zaključak neka bude ovo: Ta koedukacija, naravno pravilno kršćanski ostvarivana, sigurno bi puno pomogla dozrijevanju svećeničko-redovničkih kandidata i kandidatica.

(*Nastavak slijedi*)

Dvije mise brevis Rajka Radišića, Misa za došašće i Misa za Božić

Jasna Lovrinčević

MONTABAUR – U tijeku adventa na jednoj od nedjeljnih svetih misa u Hrvatskoj katoličkoj misiji Wiesbaden (HKM) vjernici će imati priliku čuti praizvedbu Mise za došašće: Već se bliži vrijeme blago, a na Božić, Misu za Božić, Svim na Zemlji mir, veselje, čiji autor je Rajko Radišić. Mise će izvesti crkveni zbor Hrvatske katoličke misije Wiesbadena pod ravnjanjem sestre Auksilije Milić.

Melodiju je napisao Rajko Radišić, dugogodišnji umirovljeni profesor glazbe u gimnaziji Mons-Tabor u Montabauru, a harmonizaciju Miroslav Martinjak, predstojnik Instituta za crkvenu glazbu pri Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu. Mise su nastale na napjevima hrvatskih popijevki za Došašće i Božić.

Rajko Radišić odabrao je ove melodije i ritmički ih prilagodio liturgijskom tekstu na hrvatskom jeziku na dijelove mise: Kyrie (Gospodine, smiluj se), Sanctus (Svet, svet) i Agnus dei (Jaganje Božji). Korištenje već poznate melodije na novi tekst kao i istog teksta za različite melodije česta je praksa u crkvenoj glazbi, i to je poznato pod nazivom kontrafaktura, pojasnio je Rajko Radišić. Često su se poznate svjetovne melodije s novim tekstrom mijenjale u crkvene, ali u ovom slučaju duhovni je tekst zamijenjen novim duhovnim tekstrom tako što je melodija prilagođena novom tekstualnom naglasku. S ovakvom obradom melodije poznatih crkvenih pjesama Rajko Radišić susreo se još za vrijeme studija teologije i filozofije u Sarajevu 1965. godine, kada je kao član bogoslovnog zbora izvodio misu koju je komponirao Crnkovečki, a koji je za tu kompoziciju uzeo melodiju pjesme *K Tebi oči podižemo*. Slično je napravio i fra Stanko Vasilj, koji je komponirao cijelu misu na jedan napjev Lauretskih litanija. Ta se njegova misa inače često izvodi.

To me inspiriralo da napišem ove mise brevis, ali i ostale, kojih ima ukupno deset, namijenjene za važne crkvene proslave kroz godinu, rekao je Radišić i nastavio kako je htio spojiti tri elementa; prepoznatljivu melodiju, usklađen glazbeni i tekstuálni naglasak i klasičnu formu korala; četiri puta četiri takta.

Maestro Miroslav Martinjak, koji je za obje mise napisao pratnju za orgulje, poznat je kao angažirani glazbenik, istaknuti hrvatski skladatelj i glazbeni pedagog. Posebno je poznata njegova Zbirka skladbi gregorijanskog pjevanja. Rajko Radišić surađuje s njim zadnjih šest godina, a upoznali su se kada je Rajko Radišić, inače humanitarac koji je nesobično pomagao i organizirao pomoć za domovinu u vrijeme Domovinskog rata, te od 1982. do 2006. volonterski radio za Caritas u Njemačkoj, donirao Institutu za crkvenu glazbu u Zagrebu kompletne djela za glasovir Josepha Haydna, Ludwig van Beethovena i W. A. Mozarta.

Rajko Radišić inače imaiza sebe bogatu glazbenu karijeru. Završio je studij glazbe na Institutu za crkvenu glazbu u Zagrebu, od 1973. do 2006. predavao je glazbu u gimnaziji Mons -Tabor u Montabauru, a do 1988. petnaest godina je bio namješten kao zborovođa i orguljaš u Hrvatskoj katoličkoj misiji Koblenz (HKM). Poslije je imao isto zaduženje u Montabauru, filijali HKM Wetzlar, a kada se ta misija ukinula, postao je aktivran u HKM Wiesbaden gdje pjeva u crkvenom zboru i svira orgulje.

Godine 1975. osnovao je i deset godina vodio VIS Croatia s kojim je nastupio u raznim hrvatskim misijama u Njemačkoj i Belgiji, a kao svirač harmonike godina predvodi pjevanja i zabave na slavlјima hrvatskih udruga, posebno u Koblenzu i u Wiesbadenu. Kao suorganizator i član Hrvatskog kulturnog društva Koblenz vodio je u Društvu organizirani harmonikaški tečaj, a kao predsjednik istog Društva organizirao je Mozartove i Beethovenove večeri te proslave obljetnica Verdija, Bacha, Schuberta, Schumanna i Händela. Na Beethovenovim večerima učenici završnog razreda gimnazije, polaznici tečaja Rajka Radišića, izveli su pod njegovim ravnjanjem Odu radosti.

Pored misa brevis Rajko Radišić je 2007, povodom proslave desetogodišnjice osnutka Udruge đaka Franjevačke klasične gimnazije iz Visokog, komponirao himnu te udruge za koju je riječi napisao Ivo Živković iz Singena.

Inače Rajko Radišić je rođen u Grljevićima kod Ljubuškog 1941. godine, kao osmo od četrnaestoro djece, a u Njemačku je došao 1972. godine.

Montabaur, 28.11.10

P.S. U međuvremenu su izašle još dvije mise: Korizmena i Uskrnsna. Mogu se nabaviti kod autora ili u Ćirilomedskoj knjižari, Kaptol 29, 10 000 Zagreb.

(*Večernji list*, njemačko izdanje, 1. prosinca 2010. godine)

Hrvoje Salopek

Kada se u povodu nečijeg ispraćaja u mirovinu služi svečana sveta misa i organizira prigodno slavlje na kojem uz 150 uzvanika nazoči i hrvatski generalni konzul, onda je očito riječ o važnoj osobi iz našeg iseljeništva. I uistinu, slavljenika Mirka Vidačkovića hrvatska zajednica šire stuttgartiske regije, a posebice Waiblingena, dobro poznaje dugi niz godina u iznimno pozitivnom svjetlu. No kako i ne bi kad je proteklih četiri desetljeća svoj život kao socijalni radnik Caritasa posvetio brizi za našeg čovjeka u tuđini, ponajprije za onoga običnog 'gastarabajtera' kojeg su gospodarske i političke prilike natjerale na odlazak u Njemačku.

Mirko Vidačković rođen je 1946. u selu Bijela kraj Konjica u sjevernoj Hercegovini. Nakon osnovne škole pohađa Franjevačku klasičnu gimnaziju u Visokom i Dubrovniku. ... Odlazi u Njemačku 1968. godine... Uz posao u iseljeničkom životu velika potpora bila mu je crkva. Mirko svjedoči da su se okupili u crkvi *Heilige Geist* u Stuttgartu i da je bio aktivna u župi, pjevao je u crkvenom zboru i plesao folklor. ... Nakon dvije godine rada u tvrtki Wiezemann, 1. siječnja 1971. počinje raditi kao pastoralni suradnik i socijalni radnik hrvatske katoličke misije u Aalenu, a nakon pola godine premješten je u Waiblingen. „U Waiblingenu je vrvjelo od doseljenih radnika koji su ondje našli svoj novi dom. Područje mog djelokruga bilo je 40-tak kilometara ukrug, na kojem je živjelo oko 3.500 Hrvata“, govori Mirko i dodaje kako su naši ljudi pretežno radili u građevinarstvu te u obližnjim pogonima Mercedesa, Boscha, Kletta i Stiela. ... Godine 1973. oženio se u Konjicu svojom Stankom, koja je nakon svadbe s njim otišla živjeti u Njemačku. Stanka je prekinula studij strojarstva na Zagrebačkom sveučilištu i u Njemačkoj je započela studirati teologiju. „Te 1973. postao sam socijalni radnik Caritasa jer je došlo do reorganizacije crkvene socijalne skrbi. Uz moj ured imali smo na raspolaganju stan, gdje smo supruga i naš prvi sinčić Marijo.“ Mama i tata Vidačković ponosni su roditelji tri prekrasna, visokoobrazovana sina – spomenutog Marija (1973) koji je ekonomist, Tomislava (1977), koji je strojarski inženjer, i Krešimira (1980), koji je elektroinženjer i ekonomist.

... Treba reći da je Mirko 70-tih bio igrač i tajnik stuttgartskog Dinama, a 1975. položio je ispit za nogometnog suca i trenera. Od 1973. godine priznati je i sudski tumač za hrvatski jezik.

... U Waiblingenu (1987) osniva se prva hrvatska udružba – Hrvatsko kulturno i športsko društvo 'Zrinski'. „Društvo 'Zrinski' osnovali su župljani koji su svoju djecu dovodili u misiju na vjeronauk. Ondje smo se upoznali i počeli osmišljavati naš društveni život – kulturni i športski. Počeli smo s kuglanjem i tako je nastao

'Zrinski'', priča nam Mirko, koji je od početka na čelu te hrvatske udruge. 'Zrinski' se iz maloga Waiblingena sa svojih pet ogranaka (kuglači, nogometnici, košarkaši, balote i foklor) uskoro uzdigao među najuspješnije hrvatske udruge u Europi. Nogometnici 'Zrinskog' jedini su igrali u uglednoj *Landesligi*, kuglači u 3. njemačkoj ligi, košarkaši igraju u *Oberligi*, što nije uspjela ni jedna hrvatska košarkaška momčad Njemačke.

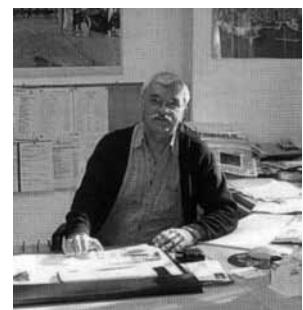
Uz sve poslovne, crkvene, športske i kulturne aktivnosti Mirko je našao vremena i da završi fakultet. Naime u sklopu profesionalnog usavršavanja socijalnih radnika ponuđena mu je mogućnost da pohađa Visoku školu za socijalne radnike u Kölnu, koji kao izvanredni studij upisuje 1986. a 1990. završava.

Godinu dana poslije u Caritasu ima iz dana u dan sve više posla. Hrvatske je napadnuta, započinje Domovinski rat – pristižu prve izbjeglice, treba ih zbrinuti. Prikuplja se i šalje humanitarna pomoć. „Kad je nakon Hrvatske rat počeo i u BiH, na području misije Waiblingen bilo je smješteno oko pet tisuća hrvatskih izbjeglica, koji su uglavnom bili zbrinuti privatno kod rodbine. Čak je u jednome dvosobnemu stanu živjelo 18-ero ljudi. Većina se izbjeglica nakon završetka rata vratila u domovinu, '96. su se vratile izbjeglice iz Hrvatske, a '98. iz BiH“.

Mirko je, naravno, bio uključen u prikupljanje i slanje humanitarne pomoći, koja se u organizaciji Caritasa konvojima odvozila u domovinu. No akcija po kojoj je Mirko postao nadaleko poznat bila je njegov projekt kumstva za djecu poginulih branitelja. Od 1992. do 2000. godine pronašao je 'kumove' za 65-ero djece koji su mješevito plaćali 50 njemačkih maraka za svoje štićenike. Novac je bio isplaćivan preko fonda Međugorje. Dva puta godišnje Mirko se sastajao s roditeljima djece u pratnji šefa Caritasa Waiblingena kako bi se uvjerio da novac uistinu stiže na pravo mjesto. „Posebno dirljiv bio je susret kumova sa svojim štićenicima u srpnju 1997. kada je 45-ero djece iz BiH i Hrvatske ljetovalo tri tjedna u Caritasovu odmaralištu Ebersberg kraj Waiblingena. Sljedeće ljeto organizirali smo i financirali tretjadni odmor djece u odmaralištu na otoku Visu.“

Hvala Bogu, rat je već odavno iza nas. Pitamo Mirka kako vidi danas hrvatsku zajednicu u Njemačkoj. „Znate, danas se u Njemačkoj vodi živa diskusija o integraciji stranaca u njemačko društvo. Za Hrvate se, bez dvojbe, može reći da su u tom pogledu najintegriranih zajednica.“ Kakvo je znanje hrvatskog jezika? „Na žalost, djeca i mladi slabo znaju naš jezik. Mnogi ga uopće ne govore. Ja, na primjer, sa svojom djecom nisam nikad progovorio ni jednu riječ na njemačkom. Međutim mnogi naši ljudi, iako ni sami nisu dobro znali njemački, sa svojom su djecom u kući govorili njemački misleći kako će im tako olakšati prilagodbu na njemačko društvo. No, njemački jezik djeca ionako nauče u vrtiću i školi, a hrvatski nemaju gdje naučiti nego od svojih roditelja“, priča nam Mirko i ujedno ističe kako stalno opada broj djece koja pohađaju hrvatsku dopunsku nastavu. „Godine 1991. imali smo 270-ero djece, a danas ih je samo stotinjak u dopunskoj nastavi u Waiblingenu.“

(Izvaci iz članka: Četiri desetljeća neumornog pomaganja,
Matica, ožujak 2011)

Mirko u svom uredu
u Caritasu

Svi Franjini susreti

Tomo Barbić

Općenito simbolički naš život je stalno putovanje i susretanje koje čine stalni odlasci i dolasci, a ponekad i neuspješno bježanje od susreta s drugim, sa sobom, pa tako i od Boga. To je i Franjo prije obraćenja proživio; možda površno kao i mi danas, ali poslije obraćenja duboko i s ljubavlju prema siromašnima i Kristu, što će vječno obilježiti njegov život i put njegovih sljedbenika.

Dakle život i susreti svetog Franje mogli bi se shematski predstaviti kroz razdoblje prije obraćenja te vrijeme i susrete poslije obraćenja. Kako znamo iz životopisa svetog Franje, u mladosti se zanosio idealima trubadura i vitezova. Čak je sudjelovao i u građanskom ratu između Asiza i Perugie. Nakon zarobljeništva i ozbiljne bolesti u Franjinu životu dolazi 1205. godine do velikih promjena.

Iako je bio sin bogatog trgovca odrice se bogatstva i moći te počinje živjeti siromašno i povučeno. Oko njega se okupljaju ljudi različitih klasa i zanimanja. Franjin primjer slijede žene (klarise) kao i ljudi koji žive u obitelji i društvenim zanimanjima (Treći red ili Svjetovni red).

Franjo je i danas nadahnuće mnogima, posebno našim dragim ujacima-fratrima i časnim sestrama, kao i hrvatskom puku općenito. Nas posebno zanimaju Franjini susreti poslije obraćenja, koje predstavljaju četiri najvažnija susreta, što bi trebali biti i nama uzor. Odlučujući Franjin susret bio je susret s gubavcem, koji je prekretnica u njegovom životu i obraćenju za razliku od svjetovnih površnih i interesnih susreta koji ni Franji nisu manjkali u doba mладenaštva i lutanja. Franjo grli gubavca (1205) i to otvara put za osobno pročišćenje i zbližavanje sa siromašnima i odbačenima iz društva. Drugi važan susret u Franjinu životu jest susret s papom Inocentom III. (1209), najmoćnijim papom svih vremena. Taj susret predstavlja prihvatanje službe Crkve, ali istovremeno i kritiku njezine moći, bogatstva i nevjerodstojnosti. Treći susret, isto tako značajan i uzorit i za naše vrijeme kriza i sukoba raznih kultura i religija, jest susret s egipatskim sultanom Malikom al-Khamilom (1219). To je vrijeme besmislenog i krvavog 5. križarskog rata između Saracena i kršćana. Samo je Bog mogao Franji dati toliku hrabrost i snagu da stupi pred sultana i riskirajući svoj život pokuša pomiriti zavađene strane. Franji se zaista dogodilo čudo tako što ga je sultan primio, saslušao i otpustio vjerojatno vidjevši u njemu Božji glas i poruku mira, za što drugi kršćani i muslimani nisu bili dozreli. Taj Franjin nastup predstavlja jedan novi i jedinstveni način susretanja različitih religija i kultura. To mi danas zovemo ekumenskim dijalogom i suživotom u toleranciji i solidarnosti, što nažalost još nije u praksi potpuno zaživjelo kako je to sveti Franjo želio i prakticirao. I na koncu je četvrti, ne manje važan od navedenih susreta, vrlo zanimljiv legendarni susret s vukom, koga Franjo naziva bratom kao što je i svu prirodu i stvorenja zvao sestrama i braćom. Ovaj susret nam daje važnu poruku kako živjeti u miru s prirodom i sa živim stvorovima. Zato je Franjo i danas moderan kao primjer i začetnik zaštite prirode nasuprot današnjem dobu svjetske globalne ekološke krize te ugroženosti i otuđenosti čovjeka i prirode općenito. Dakle potrebno je putovati po svijetu te susretati ljude i prirodu poput svetog Franje i Krista. Franjevaštvo kao misijski red susretanja i putovanja po uzoru na Krista i svetog Franju brzo se proširilo po cijelom

svijetu tako da su koncem 13. stoljeća franjevci stigli i u našu domovinu. Dragi fratri-ujaci stoljećima su dijelili dobro i zlo s ljudima naše domovine kao i u misijama razasutim po cijelom svijetu. Oni i pored kriza ovog materijalnog i otuđenog svijeta nastoje i dalje ostvarivati četiri spomenuta Franjina susreta.

Na kraju upitajmo se, kao Franjini sljedbenici, dokle smo stigli na svojim putovanjima i susretanju drugih, sebe i Boga. Zato neka naša Udruga bude mjesto radosnih susreta, očekivanja i nadanja po uzoru na Krista i svetog Franju. I mi smo na jednom biblijskom putovanju koje čine stalni odlasci i dolasci, a ponekad i pokušaj bježanja od susreta s drugima, sa sobom ili s Bogom iako znamo da bez tih susreta nema ni obraćenja. I danas kao i u Franjino vrijeme mnogi su susreti gledano izvana bez ljubavi, grubi i teški, ali gledano iznutra kršćanski trebali bi biti puni ljubavi koju ljudi zaslužuju po primjeru Franjina bogatog siromaštva u poniznosti i služenja drugom, iako je to sve današnjem svijetu teško, neistraženo i nepoznato. Imamo li snage i volje zvati i susretati sve ljude svijeta, kao i prirodu i životinje braćom i sestrama poput svetog Franje, svima želeći mir i dobro!

Papa Benedikt XVI. povodom Svjetskog dana selilaca i izbjeglica 18. 1. 2009. s pravom je izjavio da je čitava poruka Evangelijsa sadržana u ljubavi i gostoljubivosti prema svima. Sveti Franjo je to davno živio, kao što to čine i njegovi sljedbenici i danas gledajući sve ljude i prirodu kao stvorenja Božja te kao i braću i sestre bez obzira na vjeru, naciju, boju kože ili rasu. Ovi zapadnjaci trebaju znati da bez svetog Pavla i svetog Franje ne bi upoznali Krista. Njih dvojica su ih nazvali braćom iako su bili stranci. Oni su svijetu pokazali pravi put prema Bogu, čovjeku i prirodi susretanja u ljubavi. To je jedini susret na putu do nebeske domovine, koja svima pripada kao konačni cilj spasenja i susreta sa svim svetima kod nebeskog Oca. Zato što put k Bogu vodi kroz ljubav prema ljudima, potrebna su čovjeku susretanja sa što je moguće više različitih ljudi i tako učiti, cijeniti i ljubiti ljude i Boga. Dajmo se poučiti i cijeniti susrete i ljude više nego sve bogatstvo svijeta po primjeru svetog Franje za kojeg su čovjek i Bog bili cilj i smisao života. Dakle ljudskost i svetost stječu se susretom s čovjekom, Bogom i sa samim sobom. Zapravo se sav smisao ljudskog života svodi na susretanje s drugima, istima ili drukčijima. Sveti Augustin je rekao: "Ljubi i radi što hoćeš!" Veliki ruski pisac Tolstoj u svom je poznatom djelu "Ana Karenjina" rekao da je ljubav odgovor na sve probleme ljudske egzistencije. I Isus je na kraju zaključio da nema veće ljubavi nego dati svoj život za drugoga. Dakle naši susreti u Udruzi imaju sjajne i nenadmašne uzore i ideale te zato trebaju biti stalno prakticirani i njegovani prema primjeru Franjinu i Kristovu.

Divkovićev *Nauk karstianski* (1611) (u povodu 400. obljetnice objavljivanja)

Vine Mihaljević

Fra Mate (Matija) Divković, bosanski franjevac i član franjevačke provincije Bosne Srebrenе, rođen je 1563. godine u Jelaškama kod Vareša u srednjoj Bosni. Filozofsko-teološki studij najvjerojatnije završava u Veneciji gdje se po pismohrani franjevačkog samostana S. Francesco della Vigna, gdje je boravio te po pismohrani hrvatske bratovštine ss. Jurja i Tripuna kojoj predaje na čuvanje „ilirska slova i ilirski tisak“, naziva fra Mattio Divio. Bio je kapelanom 1609. godine u Sarajevu, a 1611. je u Veneciji gdje sam pravi i izljeva slova za svoja djela. Godine 1612. nalazi se u Kreševu gdje počinje pisati svoje *Beside* koje dovršava 1614. u Olovu. Divković je 1615. u Rimu gdje dobiva potrebne crkvene dozvole za tisak *Nauka karstianskog* 1616. i *Beside* 1616. te koji tom prigodom poklanja Vatikanskoj knjižnici *Nauk karstianski* koji je objavio 1611. Godine 1616. Divković je ponovno u Veneciji gdje tiska tzv. mali *Nauk karstianski* i *Beside svrhu evangelja nediljnich*. Divković je 1623. lektor u franjevačkom samostanu Gradovrh blizu Tuzle, a 1631. umire u Olovu.

Ovaj kratki osvrt posvećen je Divkovićevu katekizmu *Nauk karstianski* iz 1611. godine, s kojim zajedno izlaze i „*Sto čudesa blažene Djevice Marije*”, u povodu 400.

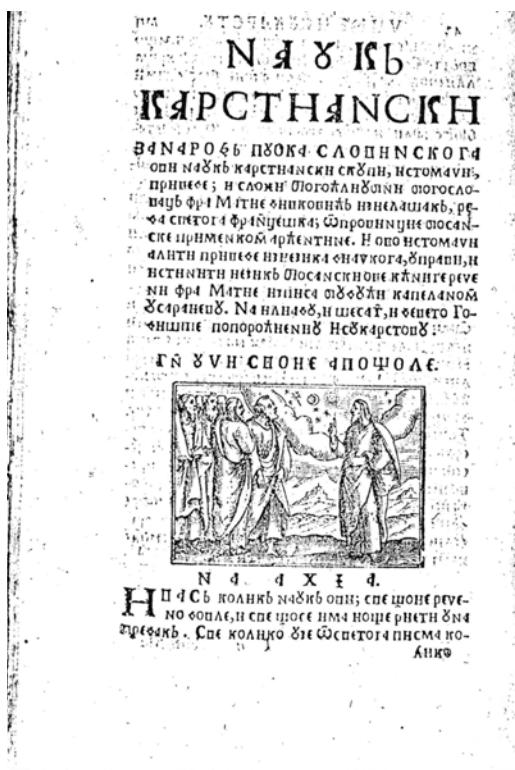
obljetnice njegova objavljivanja. U sljedećem tekstu bit će nekoliko riječi o dozvola-ma za njegovo tiskanje i o njegovu sadržaju, naime o strukturi na temelju Divkovićeva katekizma koji se nalazi u Vatikanskoj knjižnici u Rimu pod oznakom R. G. Teologia V 1155 16(308)16,5 cm. Ispod samog naslova *Nauka karstianskog*, koji se donosi u drugom dijelu teksta o strukturi *Nauka karstianskog*, nalazi se vlastoručno potpisana posveta „Ego frater Mattheus Divius dono dedi bibliotece Vaticane die 25. iuni 1615.“ (Ja fra Mate Divius poklanjam Vatikanskoj knjižnici na dan 25. lipnja 1615. godine“). Na početku *Nauka karstianskog* umetnuta je bilješka koju je sastavio 1820. godine Michael Bobrovski i koja sadrži osnovne podatke o samom katekizmu. Iza «index rerum» nalazi se i drugi naslov koji glasi:

Nauk karstianski bogoljubnog bogoslovca fra Matia Divkovića izielašak Reda Svetoga Franceška iz provincie Bosne Argentine. Ovi nauk rečeni fra Matie izvadi iziezika diačkoga, privede; i složi u ieszik Slovinski kakose u Bosni govori. U ovomuse nauku zdrže mnoge stvari liepe, i korisne svakomu karstianinu koi hoće poznati pravu vieru, i zakon Isukarstov. /Slika Kristova Uskrsnuća/ Po porođenju Isukarstovu Naljiadu, išesat i iednonaest Godište. Mieseca travna na dvaest i tri na iuriev dan. Petar Maria Bertan, u Mnezie.

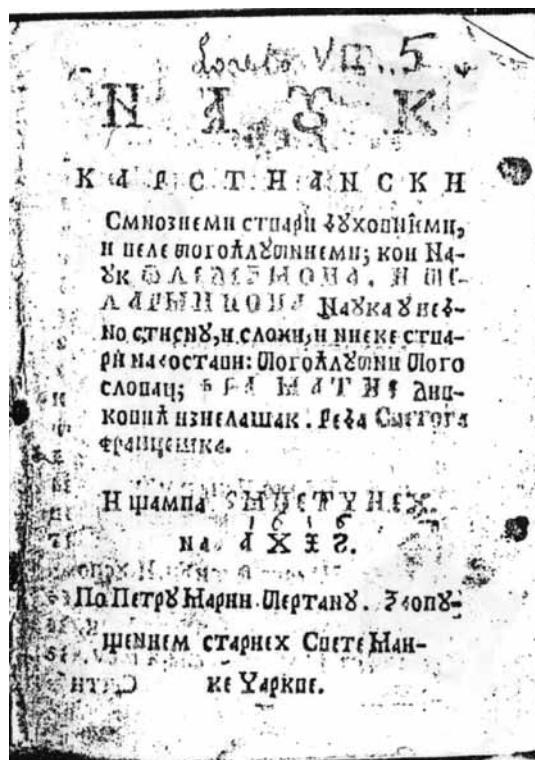
Treći naslov *Nauka karstianskog* nalazi se pak na 42 stranici verso:

Nauk karstianski Zanarod Puoka Slovinskoga ovi nauk karstianski skupi, istomači, privede; i složi bogoljubni bogoslovac fra Matie Divković izielashak, reda svetoga Franceška; Odprovincie bosanske primenkom arđentine. I ovo istumači aliti privede iziezika diačkoga, u pravi, i istiniti izezik bosanski ove knjige rečeni fra Matie ispisa budući kapelanom usaraieu. Na iljadu, i šesat, i deveto godište poporođenju Isukarstovu.

(Slika prikazuje Gospodina kako uči svoje apostole; ispod nje se nalazi godina 1611.)

Zatim slijedi tekst: I vaskoliko nauk ovi; sve što je rečeno dovre, i sve što se ima jošte rieti unapredak. Sve koliko uze odsvetoga pisma koliko odstaroga zakona. Toliko od novoga zakona. Odsvetieh saboraa, odnaredbih svete Maike Carkve. Odsvetieh naučiteljaa svete Maike Carkve. Sve koliko kako nađe daje upisano, i štampano udiačkomu izeziku i kakosu rekli Sveeti naučitelji tako istomači privede ispisa i složi uiezik slovinski; kakose u Bosni govori izezikom slovinskiem. Kako se očito sve koliko vidi, i kaže čatenjem i učenjem ove knjige nauka karstianskoga.

Fra Mate Divković je 1616. godine u Veneciji tiskao tzv. mali *Nauk karstianski* i *Beside*. Rasprostranjenost i utjecaj Divkovićevih katekizama bio je velik a osobito brojna izdanja doživio je njegov mali *Nauk karstianski* iz 1616. godine čiji se primjeri nalaze u brojnim europskim knjižnicama. Tako na primjer primjerak *Nauka karstianskoga* iz 1616. godine nalazi se u Münchenu u Sveučilišnoj knjižnici numeriran kao Rar 4525, uvezan u kožu s natpisom *Preces catesis Illyrice*. Na kartici stavljenoj na početak Nauka napisano je: *Divkovich, Matja, Stank karstianski (Christliche Lehre)*, Venedig, Bartolo Lignanni 1640. Mit 2 Holzschnitten, davon 1 wiederholt. Titel und Heiligenkalender rot und schwarz gedruckt, 16nn. Bl.414 ss. Klein 8 pergamentband der Zeit, 2.000,00 DM. Nije li žalosno čitati kolika je cijena našega neprocjenjivog duhovnoga i kulturnog blaga kojom se netko bogatio, a hrvatski narod osiromašio!?

Za objavlјivanje knjiga u Mlecima bile su potrebne različite civilne i crkvene dozvole koje su jamčile da su knjige u skladu s onodobnim složenim i zahtjevnim važećim propisima o tiskanju knjiga. Ovdje donosim dozvole za Divkovićev *Nauk karstianski* i *Sto čudesa* koje se nalaze u Državnom arhivu u Veneciji. Prema dostupnim dokumentima vidljivo je da je prvu dozvolu za tisak svoga *Nauka karstianskog* i *Sto čudesa*, Divković dobio od Reformatora studija iz Padova 21. ožujka 1611. godine koju potpisuju inkvizitor i tajnika Senata. Naime Reformatori studija iz Padove (Državni arhiv u Veneciji, *Reformatori del studio di Padova, N. 5 Libro de diversi memoriali di alcune Scritture intorno allo studio di Padova*, Br. buste 285, data 21. marz 1611)

daju dozvolu za tiskanje *Nauka karstianskog i Sto čudes* 21. ožujka 1611. godine u kojoj ističu kako vjeruju prosudbi procjenitelja koji su pod prisegom utvrdili da se „ne nalazi ništa što je protivno svetoj vjeri i dobrim običajima u knjizi naslovljenoj Nauk karstianski na ilirskom jeziku s ilirskim slovima i u knjizi Čudesa Djevice od istoga autora u istom jeziku i istim slovima“. Potom na temelju predstavljenog mišljenja Reformatora studija iz Padove, 24. ožujka 1611. godine, Poglavarstvo Vijeća desetorice u Mlecima (Državni arhiv u Veneciji, *Capi del consiglio de dieci, Notatorio n. 34 (1610-1614)*, 63) daje dozvolu tiskanja: „za knjigu Kršćanski nauk u ilirskom jeziku i ilirskim slovima fra Mate iz Bosne i za knjigu Čudesa B. Djevice istoga autora, napisano istim jezikom i slovima“.

*Gli Capi del Consiglio dei dieci, infrascriveti hanno fede dalli
Reformatori del Studio di Padova per relazione a loro fatto
delli anni a questo appresso cioè del 21. prig Inquisitor, et il libro de
de genere que' Maraviglia crocifisso nel libro intitolato la
Gloria della S. Croce del Profe Paulino Giacomo Crocifero, ad ritrovare
cosa contro le leggi, et Dogmi di Ante, concedono licenza
che ogni opere stampata in questa Città.
che per il libro intitolato Instruzione Christiana, in lingua Miriana, et
Caravore Miriana di fra Matteo de Rossina, et il libro Inti-
tolato i Miracoli della Madona di Medjugorje, autore, salvi le stesse lingue et caratteri.
Zato dia 24 Martij 1611.*

LONGOBARD KLEKOV C. C. X

L. Ruyier Ruzini. L. C. Z

Potrebno je podsjetiti na to da se bez takve dozvole nisu mogle tiskati knjige u Veneciji. Ako bi pak netko tiskao bez nje, za prekršitelje je predviđena kazna na galiji – veslanje s lisičinama na nogama i kazna zatvora. Stranac koji dođe u Mletke, morao se najprije prijaviti u prostorije *Esecutori contra la bestemmia*. Već sljedećeg jutra morali su se podaci o njemu donijeti u ured Poglavarstva Vijeća desetorice (s traženim podacima: ime i prezime, odakle i zašto dolazi te gdje će privremeno boraviti). No, uvažavali su se one strane osobe koje su imale sa sobom popratno pismo od vladara ili od drugih značajnih osoba (“lettera di credenza de Prencipi et altri personaggi”). Stoga je za boravak i sigurnost u Mlecima onodobno osoba stranac morala imati “il bollettino degli esecutori contra la bestemmia”. U godini 1611. Divković nije posjedovao navedeni “il bollettino”, što upućuje na to da je već ranije boravio u Mlecima.

Nakon dozvole Reformatora studija iz Padove od 21. ožujka 1611. godine te nakon dozvole Poglavarstva Vijeća desetorice od 24. ožujka 1611. godine, Divković dobiva dozvolu i od magistrature u Veneciji (la signoria di Venezia) 7. travnja 1611. godine. Nakon što je dobio potrebne civilne dozvole za tisk Nauka karstianskog i Sto čudes, Divković je dobio i crkvene dozvole za tiskanje svoga Nauka karstianskog i Sto čudesa.

Divković, nakon što je objavio svoja djela, svoj trud, slova koja je sam izlio, 1616. godine predaje hrvatskoj bratovštini sv. Jurja i sv. Tripuna u Veneciji o čemu sam piše: «Budući ia mnogo vremena stratio, i velik trud učinio izdielati za slovinski narod ovu štampu; zato želeteći, i hotiući, da ne pogine, ostavljamiu na postavu kumpanji, aliti brati Svetoga Iuria, koisu našega Iezika. Zato akobi tko hotio što stampati u slovinski iezik oviemi slovi, načiće slova, i lievke Umnetcie u Svetomu Iuriu u rečene

bratice aliti kompanije. U ovieh knjiga, i ostalieh, akoe komu odpotrebe možeih iskati. U Šibeniku. U Splietu. U Dubrovniku. U Banjoiluci; i u Sarajevu." O tome svedoči i pismohrana hrvatske bratovštine sv. Jurja i sv. Tripuna u Veneciji, u *Izvještaju* (*Capitolaru*) 1608-1632. sa svojih sjednica gdje je zapisano da je fra Mattio Divio iz Bosne Srebrenе koristio „jedan sandučić u kojemu se nalazi tisak za ilirski jezik i ilirska slova“ koji je ranije ostavio na čuvanje bratovštini (Arhiv Scuola Dalmata dei ss. Giorgio e Trifone, *Capitolari* 1608-1632, verso 48).

Iz navedenih dozvola za tisak i arhivskih dokumenata u Veneciji jasno se pokazuje da Divković svoja djela piše „ilirskim jezikom“ s „ilirskim slovima“, a sam Divković piše «slovinskim iezikom», «našiem iezikom», «pravim i istinitim slovinskim iezikom kojim se govori u Bosni». U Divkovićevo vrijeme tako se naziva hrvatski jezik u Dubrovniku i u ostalim dijelovima Hrvatske, a pojam «ilirski» označavao je ilirske zemlje Dalmaciju, Hrvatsku, Bosnu i Slavoniju.

S obzirom na pisanje Divkovićevo imena slijedim, kao uostalom i brojni istraživači Divkovićevo života i djelovanja, vlastoručni njegov potpis fra Mattheus – fra Mate ili pak fra Mato (kako ističe fra Miro Vrgoč u *Svetlu riječi XXII* (2004) 256/257, 62)). Na krivo pisanje Divkovićevo imena davno se prije upozoravalo (npr. „erronee Matthias“ u: *Hyacinthi Sbaraleae, II. Supplementum et castigatio ad scritores trium ordinis S. Francisici a Wadding allisve Descriptos cum adnotationibus ad syllabum martyrum eorumdem ordinum*, Biblioteca historico-bibliographica, Conventual. Sac. Theolog. Magistri, Romae MCMXXI, Doct. Ahilio Nardecchia editore via Dell’Università, 11, 14, 230; *Annales minorum T. XXVII* 1628-1633, ed. Aniceeto Chappini, Quaracchi 1934, 407).

U drugom dijelu rada predstavit će se struktura *Nauka karstianskog* (1611) koja, kako je naprijed navedeno, odgovara primjerku katekizma koji se nalazi u Vatikanskoj knjižnici u Rimu.

NAUK KARSTIANSKI za narod slovinski

Ovi nauk Izdiačkoga Iezika ispisa, privede; i složi uiezik Slovinski Bogoljubni Bogoslovac. P.O. FRA MATIE Divković Izuelašak Izprovincie Bosne Arđentine. Uvomuse nauku zdrže mnoge stvari vele korisne, i spasene koliko zaredovnike, toliko zasvietovnje ljude kako se očito vidi časenjem ove knjige.

/ slijedi slika Kristova uskrnuća /

U M N E T C I E
Na iliadu i šesat, i iedinonaest
Popetru Marii Bertanu. Kon carkve koiase
zove Sveta Maria Formoža

Nakon naslova dolazi kalendar i naslov poznavati svece koji se nalaze na njihovom mjestu i svece koji su izvan kalendara. Na istom listu nalaze se postovi koji su izvan kalendara. Pod zadnjim naslovom prije velikoga uvoda nalazi se tumačenje tabule i preslike različitih dozvola za tiskanje katekizma: Dozvola Vijeća desetorice i Magistrature u Veneciji, svjedočenje o ispravnosti katekizma, dozvola od generala Franjevačkog reda i posveta.

Struktura Divkovićevo *Nauka* sadržava pet cjelina: 1) dobar kršćanin, 2) teološke kreposti, 3) molitva: vjerojanje, Očenaš i Zdravo Marija, 4) zapovijedi i 5) sakramenti. Odmah nakon glavnog naslova slijedi govor o stvaranju čovjeka i o primjeru dobrog kršćanina (3b-10).

Prva cjelina govori o dobrom kršćaninu. Tekst je podijeljen u četiri poglavljia: prvo poglavlje govori o djelima koje kršćanin treba činiti da bi se mogao zvati kršćaninom (10), zatim u kojima stvarima trebamo slijediti Krista i na kraju zbog kojih ga razloga trebamo slijediti (18); drugo poglavlje govori o sedam stvari u kojima trebamo slijediti

Krista (19), zatim o sv. Jeronimu (22), sv. Pavlu apostolu (23b), sv. Augustinu (23b), sv. Bernardu (24), lijepa je meditacija o Kristovoj muci (25), sv. Bernardu (26) i sv. Augustinu (32); treće poglavlje iznosi razloge zbog kojih trebamo slijediti Isusa Krista (32), a četvrti pak poglavlje govori o pet obveza koje Bog traži od nas ako želimo biti njegove sluge i uživati u njemu (40).

U drugoj cjelini izlažu se teološke kreposti ljubav, vjera i nada i ona sadrži naslove: istiniti kršćanin - tko je? (43), o vjeri i što je vjera (43b), o mrtvoj, nespašenoj i živoj, spašenoj vjeri (44b); o nadi i o četiri dara koja nam nada nudi i koji su korisni za naše spasenje (45b); o ljubavi i o djelima ljubavi (51) i svaki čovjek mora činiti tri stvari ako istinito voli Gospodina Boga i svoga bližnjega (52); sv. Ivan apostol (54) i o trima glavnim molitvama (56b).

Treća cjelina donosi molitve: Vjerovanje, Očenaš i Zdravo Marijo. Postoje tri glavne molitve: Vjerovanje, Očenaš i Zdravo Marija. O njima je riječ u tri sljedeća poglavila. Vjerovanje sadrži tumačenje članaka kršćanske vjere (58), prvi članak vjere (58b); vjerujem u jednoga Gospodina, Isusa Krista, jedinorođenoga Sina Božjega (60); koji je začet po Duhu Svetom i rođen od Marije Djevice (61); mučen pod Poncijem Pilatom (62); treći dan uskrsnuo (63b) i uzašao na nebo, sjedi s desna Ocu (65b); doći će u slavi i suditi žive i mrtve (66b), vjerujem u Duha Svetoga (69); vjerujem u jednu, svetu, katoličku i apostolsku Crkvu (70b); tko se nalazi izvan Božje milosti? (73); o onima koji se nalaze izvan svete Majke Crkve i koji su izvan duhovnog tijela Kristova (73); po čemu se može prepoznati istiniti i pravedni kršćanin (74); ispovijedam jedno krštenje, oproštenje grijeha (75b), iščekujem uskrsnuće mrtvih (75b) i život vječni. Amen (77b). Molitva Očenaša podijeljena je na: tumačenja Očenaša (79), sedam stvari koje molimo od Oca kada izgovaramo molitvu Očenaša (84), blagoslovljeno ime twoje (85), dodi kraljevstvo twoje (85b), budi volja twoja (85b); četiri stvari koje prosimo kada molimo molitvu Očenaša (88); dobar primjer protiv bogatstva (89b) i otpusti nama duge naše, kako i mi otpuštamo dužnicima našim (92b) i ne uvedi nas u napast (94), nego izbavi nas od zla (96) i tumačenje rječi Amen (96b). Molitva Zdravo Marijo sadrži: tri učitelja su nas naučila molitvu Zdravo Marijo: anđeo Gabrijel, Elizabeta i sveta Crkva (99b); tumačenja pozdrava Zdravo Marijo (100b); što je rekla sveta Elizabeta (103); molitvu Zdravo Mariju đavao ne voli, mnogo je draga Blaženoj Djevici Mariji i ona je mnogo korisna za kršćane (107b).

Četvrtu cjelinu čine zapovijedi: Božje zapovijedi i zapovijedi svete Crkve (111); tumačenje broja deset (111b) i tumačenje zapovijedi (112); kako trebamo častiti Boga i svece (113b); kako trebamo častiti relikvije svetaca (114); kako trebamo častiti Krista u konsakraciji (114b); tumačenje zapovijedi (115b-129), dvije prirodne zapovijedi (129) i na kraju tumačenje zapovijedi svete Majke crkve katoličke (131) sa svetom Djemicom (131b) i postovi svecima tijekom liturgijske godine (132).

Peta cjelina donosi nauk o sakramentima kojima je posvećen znatan prostor u *Nauku karstianskom*: sakramenti (136b); krštenje (141b); krizma (151); komunione (151b), tijelo i krv Kristova (153b); sveta Misa (160); deset stvari koje se kažu kada se slavi sveta misa (161); značenje imena (162); kako se sluša sveta misa (163) i oficij (179b). Ispovijed (182) je podijeljena u tri dijela: pokajanje (183), ispovijed (187), tko je utemeljio ispovijed (190b); tko se mora ispovijedati (192); kako čovjek grieši? (192b); neispravna ispovijed, naime nepotpuna ispovijed (203); svaki se čovjek mora ispovijedati kod vlastitog redovnika ili duhovnog oca (203b); ispovjednik, kakav mora biti? (204); kako duhovni otac mora postupati s čovjekom koji umire (205b); forma odrješenja (207); kako

se moraju isповједati crkveni ljudi i laici bilo muški bilo žene (207b). U trećem dijelu se govori o molitvi, postu, milostinji (210). Sadrži ove podnaslove: za koga i gdje moramo moliti Gospodina? (212); Očenais je najbolja molitva (213); plodovi molitve (213b); način na koji se može moliti Gospodina i Djevicu (218); Isusova krunica (219b) molitva sv. Bernarda (220), krunica i druge molitve (221b); oprost, čudo, znakovi krunice Blažene Djevice Marije (224); sedam radosti (226b); Angelus (227b); druga molitva Mariji (229), treća (229), molitva anđelu čuvaru (230b), posljednji blagoslov prije smrti (230b), molitva na početku rada (231), post kao drugi dio pokore (236), milostinja (237); zatim dolazi posljednja pomast (242), sveti red (248); ženidba (249), zaruke (249), dob za vjenčanje (254), zabrana ženidbe (254b), rodbina (256b).

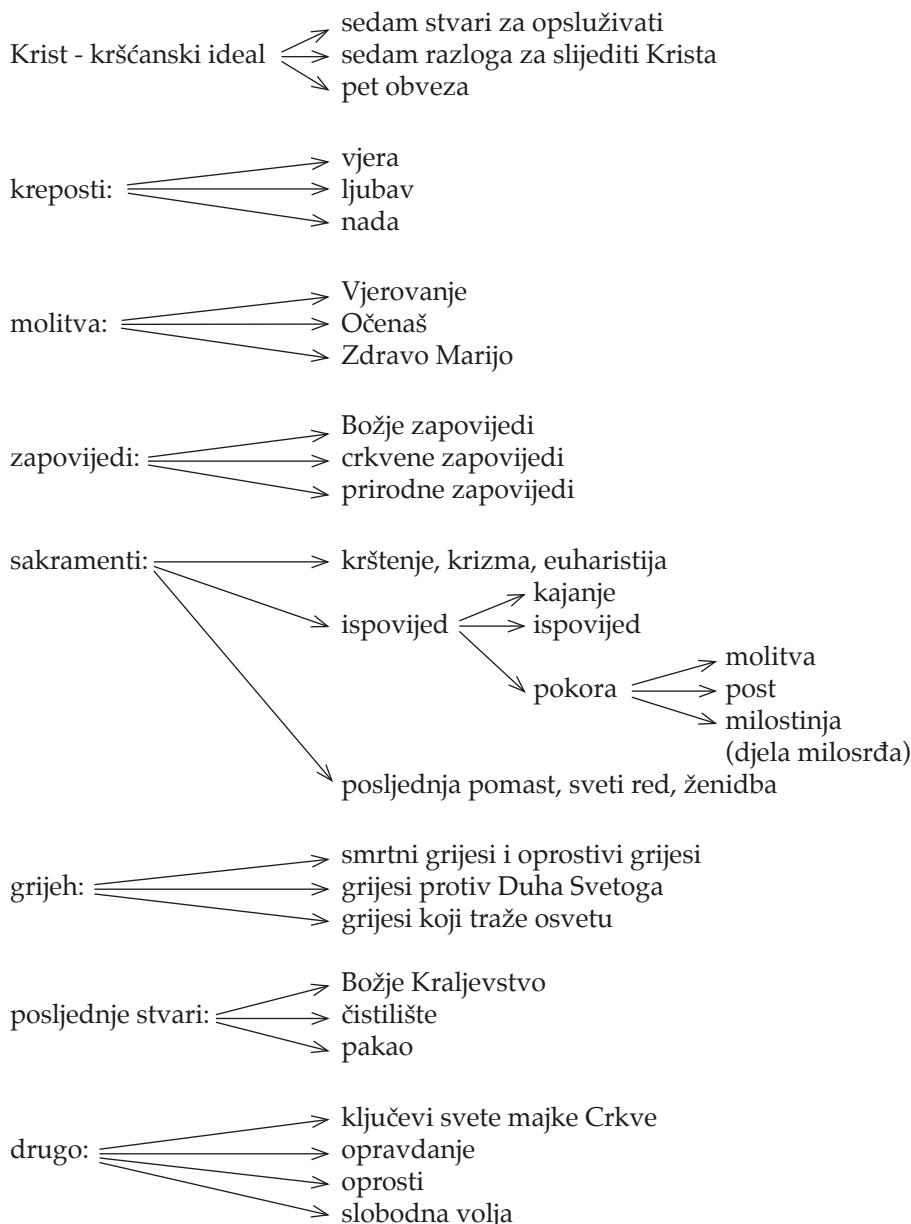
Deveto je poglavlje naslovljeno: duhovni ključevi svete Crkve (262). Deseto je poglavlje: grijeh: sedam glavnih grijeha (274-279b); grijesi protiv Duha Svetoga (279b), grijesi koji vase za osvetom (281); grijesi koji se zovu grijesi drugih (282). Jedanaesto je poglavlje: opravdanje (283); dvanaesto: oprosti (283b); trinaesto: druge stvari koje kršćani moraju poznavati - kršćanski nauk, prije svega kreposti (286); četrnaesto poglavlje: posljedne stvari (289), pakao (298b), čistilište (302); još o trpnji onih koji se nalaze u čistilištu (305); petnaesto poglavlje: slobodna volja (307).

Katekizam završava s preporukom da se čine dobra djela: dobra djela su ... (308). „Pravedne stvari čine sveti i pravedni kršćani. Oni također čine dobra djela. I dobra djela su molitve, milostinja i post“.

Nakon *Nauka* slijedi "Sto čudes" (1-71) zatim index rerum (71b-73) i na kraju pomjkanje riječi (73-76) o čemu Divković napominje: "Pomanjkanje u riečih i u slovije koia su učinjena u ovieh knjigah za slabost i neumietnost maistoraa, koi su ove knjige štampali. Kada koju rieč nađeš dae sa manjie, aliti sa više idi po ovomu broju parvi broj kaže na kolikoie listova. Drugi broj kaže nakooioie strani lista. Treti broj kaže nakolikoie redak. A znači na parvoj strani lista; Π hoće rieti na drugoj strani lista (*Sto čudes*, 73).

Iz navedenoga proizlazi sljedeća struktura *Nauka karstianskoga* 1611. godine:

Divković, utemeljitelj franjevačke književnosti u Bosni i Hercegovini, naracijom izlaže kršćanski nauk na hrvatskom narodnom jeziku te ga tako čini razumljivim i prihvatljivim redovnicima i kršćanima svoga vremena. U katekizmu tumači Svetu pismo. Objedinjuje nauk crkvenih otaca, crkvenih sabora, suvremenih teologa, crkvenih naputaka o raznim pitanjima vjere i morala kršćanskog življenja u doktrinarni i

pastoralni manual svećenicima redovnicima s jedne, a s druge pak strane u duhovni, kulturni i intelektualni smjerokaz vjernicima koji su živjeli u Osmanskem carstvu. Poznavanje, ispisivanje, odgoj i življenje vlastite vjere najdjelotvornija je obrana od svih krivih učenja koja se pojavljuju u 16. i 17. stoljeću. Divković u svojima djelima ne raspravlja, nego stvara zapadnu kršćansku uljudbu u Bosni na početku 17. stoljeća i utemeljuje hrvatsku narodnu književnost u Bosni. Divković, teolog augustinovsko-franjevačke misli, daje obol franjevačkoj duhovnosti u kasnijim stoljećima u hrvatskom narodu. Privržen Crkvi i svome narodu Divković poučava fratre i hrvatski katolički puk u Bosni kršćanskom nauku ističući prije svega Božju ljubav i Božje milosrđe prema čovjeku koji su iskazani u Isusu Kristu, Sinu Božjem, Stvoritelju, Spasitelju i Otkupitelju. Slijedi u svojoj katehezi misao sv. Bonaventure i Duns Skota: Krist je ljubav. I upravo to obilježje prevladava u katehezi Divkovićevih katekizama. Služenje Bogu i služenje čovjeku življenjem i svjedočenjem Evandželja temeljna je opcija u Divkovićevim djelima. Takva kateheza oblikuje i afirmira čovjeka prema modelu Isusa Krista koji je ljubav. Krista zanima čovjek i čovjekovo spasenje, a čovjeka Isus Krist, Sin Božji, koji je ljubav. Divkovićeva kristološka kateheza, usmjerenja prema čovjeku koji je potrebit Boga, Božje ljubavi i Božjega milosrđa, nije bila važna samo u teškom divkovićevskom vremenu, nego postaje i danas aktualnom i potrebitom čovjeku u globalizacijskom postmodernom razdoblju individualizma i pluralizma, u razdoblju relativizma u kojemu iz obzorja često nestaje glavna istina o čovjeku: Božja ljubav i čovjekovo spasenje. Stoga je neprijeporna i nemjerljiva važnost i vrijednost Divkovićeva *Nauka karstianskog* za teološko-pastoralnu i kulturnu povijest hrvatskog katoličkog naroda u Bosni i Hercegovini kao i za povijest cjelokupnog hrvatskog naroda.

DIČAN JUBILEJ:

**50. godišnjica Nobelove nagrade
za književnost dodijeljene „našijencu“
IVI ANDRIĆU (1961)**

Francuski pisac Romain Rolland, i sâm književni „nobelovac“ (1915) inauguri-
rao neoficijalno nazvánje: *dobročinitelj čovječanstvu* (*bien faisant à l'humanité*) od 1901.
nadalje obasežući „nobelovce“ (za fiziku, kemiju, medicinu, za mirovorstvo te za
književnost). Porijeklo je donacije „bokibogme“ vele prijeporno: naime, švedski in-
dustrialac, kemičar (Albert Nobel, 1833-96) izumje *dinamit*, pa se silno obogati; no
dòbit je preusmjero na nagrađivanje u znanostima, u umjetnostima i mirovorstvu.
Drugi pak jedan našijenac, „trigramac“ AGM (Antun Gustav Matoš) indiskretno
se, skeptički, zapitao: „Što su Nobelove nagrade, jamačno spomenici njegova gri-
zodušja, prama štetama što ih u ratu može počiniti njegov *izum*, *izum za puste pare*
(*Rat i mir*, 1912).

Krunoslav Pranjic*

Zuko Džumhur:
Ivo Andrić, Mostar, 1974

* Konviktorač Franjevačke klasične gimnazije – Visoko: šk. god. 1941/42, al' ipak gord član Udruge.

A spomenuti Francuz među narečene dobročinitelje uvrstio i Michelangela, i Beethovena, i Tolstoja, i „Vêlu Dušu“ – Mahatmu Gandhija ... pa i za „našegorelist“: gospára Andrića Ivu ostavio časnu poziciju. Uza slične zmode navada je jubilarčiti / jubilejisati ... Ništa od toga: sužujem temat tek na svečarev („fra“ Ivin) *nagovor* pred švedskim kraljevskim pârom u stockholmskome *Raat-Hausu*, Gradskoj vijećnici (10. 12. 1961), nagovor autorski komponiran na svome (Andrićevu) francuskome, na jeziku nekoć diplomatskome, gdje je i kad je olimpskim mirom decentno iščitao svoju pomno pripremljenu galsku besedu. Hrvatska inaćica objavljena je „sutridan“ u *Vjesniku* (11. 12. 1961), dok je engleska verzija izdanja *Nobel Lectures*, Amsterdam 1969.

Potpunije postupnosti radi, uzmimo pod lupu redom inaćicu hrvatsku, potom francuski temeljac, te englesku verziju sržnoga mjesata „nagovora“ koje svak zá se u odabranoj segmentalnoj ilustraciji teži jedva desetinu integralna teksta laureatova, ipak dajuć uvida u domet sadržajne cjeline dotičnog nagovora. Pa evo:

... Zar se u prošlosti kao i u sadašnjosti ne suočavamo sa sličnim pojavama i istim problemima:

- *Mais, en somme, est-ce que le passé, tout comme le présent, ne nous met pas face à face à des phénomènes semblables et aux mêmes problèmes?*
- *But in the end, do not past and present confront us with similar phenomena and with the same problems.*

Biti čovjek, rođen bez svog znanja i bez svoje volje, bačen u ocean postojanja.

- *Etre un homme, être né sans le savoir, sans l'avoir voulu, être jeté dans l'océan de l'existence.*
- *To be a man, to have been born without knowing it or wanting it, to be thrown into the ocean of existence.*

Morati plivati. Postojati. Nosit identitet.

- *Etre obligé de nager, d'exister. Porter une identité.*
- *To be obliged to swim, to exist; to have an identity;*

Izdržati atmosferski pritsak svega oko sebe, sve sudare, nepredvidljive i nepredviđene postupke svoje i tuđe, koji po najčešće nisu po mjeri naših snaga.

- *Résister à la pression environnante, à tous les chocs, aux actes imprévisibles et imprévus – les nôtres et ceux d'autrui – qui si souvent dépassent nos forces.*
- *To resist the pressure and shocks from the outside and the unforeseen and unforeseeable acts – one's own and those of others – which so often exceed one's capacities?*

A povrh svega, treba još izdržati svoju misao o svemu tome. Ukratko: biti čovjek!

- *Et, au surplus, endurer sa propre pensée sur tout ceci. En un mot, être homme.*
- *And what is more, to endure one's own thoughts about all this: in a word, to be human.*

Jedno je još nadasve izazovno, stoga baš nezaobilazno: odveć su posrijedi natege oko suvišna sporenja: ama, čiji li je Andrić: „naš“ ili „njihov“?! Ili: i – i? Ili: ni – ni? Uvidom pak u statistiku svjetskih prijevoda toga nam indigena / domordodna nobelovca, bit će da ih je – prijevoda - preko pedesetak; izuzimljem navadne europske:

slavenske, anglo-germano-normanske, skandinavske... pak imenujem (nama) „egzotične“: albanske, arapske, armenske, esperantske, farsi (iranske), finske, hangul (korejske), hebrejske, hindi, islandske, japanske, kitajske, estonske/latvijske/litvanske, malajalam (dravidske), mongolske, turske, urdske (indopakistanske) ter bi sva-ka od nasumce navođene jezikovnosti / nacionalnosti mogla Andrića – pisca svojom smatrati rođbinom ili barem svojtom!

Kuriozno je još i ovo: spomenuti se jednoga – jedincatoga iznenađenja: reći za koga da je BOŠNJO afektivno se može označiti i rabiti kao *pejorativ*, kao posprdniča kojom se žigoše tkogod za koga se veli da je *minus habens* – zatucan / malouman, čaknut ... Simultano – BOŠNJO može se rabiti i kao hipokoristik (riječ „*odmila*“), i to toli dostojno da se Bošnjo kao nadimak može pripisati komu tko je srca mehka i duše široke... K ovomu je primetnuti da je dični naš laureat (I. A.) obilatu nagradnu svotu, dakako – valutno konvertibilnu, cijelu – cjelcatu podario narodnim knjižnicama u „Be-Ha“: tako dobročinitelj čovječanstvu postade i razdašan *donator* / *darovatelj* ... ter kao *čeljade* / *insan* bješe bio i osta što posta: BOŠNJO „sa dna kace“, usput: uma tvoračkoga, srca solidarna i duše zrcalne...

Laureat nobelovski, Ivo Andrić, ranga Lava Nikolajevića, Romaina Rollanda i plejade inih spisatelja pozvao se na njemačkog pjesničkog klasika, Wolfganga Goethea (1749-1832), giganta romantičarskog pokreta i autora *Dra Fausta*, remek-spjeva o podvojenosti ljudske duše, pozvao se „našinac“ na Goetheovu devizu *Bilde Künstler, rede nicht*, prevevši je: *umjetnikovo je da stvara, a ne da govori*.

Sa *da*, supstancija sadržaja korektno je u prijevod prenesena: sa *ne*, supstanca pjesničke forme; ova izvorno nije ni prozaična, ni prozna, već: *gnomska*, versifikacijski zgusnuta... Možda bi prikladniji / razmjerniji bio pokušaj četveroriječja, tona odrješita: riječima da je tjesno, asocijacijama da je „ušir“, npr.: *Umjetniče, tvori – ne zbori*. Posrijedi je idealan model: minimum redundancije – maksimum obavjesnosti – to je model zgusnuta, uprav: *poslovična izrijeka*... Zar ne?

Fra Šimo Šimić bard klasičnog pripovijedanja

Anto Dugonjić

Jednog trenutka čitav život mu se pričini maglovit i dalek kao sjećanje. Ova rečenica, koju sam nedavno pročitao, a koju je književnik nadahnuto sažeо, ukazuje na krhkost ljudskog pamćenja, a što potvrđuje i suvremena neuroznanost da sjećanje nije uvijek pouzdana kategorija u analitičkom promišljanju o životu. Pa ipak je ljudsko pamćenje stožerni krajputaš u obilježavanju našeg hodočašća po ovom svijetu i potrebito je uspostaviti takvu strategiju pamćenja koja će nam omogućiti uspješno mentalno funkcioniranje i autobiografsku potvrdu identiteta izbjegavajući zamke mitske memorije umišljenih uspomena.

Da je sve na ovom svijetu promjenljivo, proistječe i iz povijesti, discipline koja počiva na potvrđenim činjenicama, ali nas istodobno poučava da se sve mijenja, dakle mijenja se i sama povijest; a naš veliki dubrovački pjesnik svevremenskim će stihom potvrditi da - stalna na tom svijetu samo mijena jest.

Tako kroz mijene moga proteklog života u životu i nezamagljenom sjećanju ističe se lik profesora fra Šime Šimića koji mi je u našoj visokoj gimnaziji, uz fra Miju Đenu, predavao latinski i grčki jezik, a bio mi je i prefekt.

Od svih tadašnjih četverogodišnjih susreta, a moglo bi se reći i druženja s fra Šimom posebice su me fascinirala njegova prepričavanja i izlaganja o grčkim mitovima. Nije to samo ona lepršava lakoća kojom je privlačio pozornost svojih slušatelja već i jasnoća predodžaba, inače zamršenih i najčešće tragično udešenih usuda antičkih mitoloških junaka.

Kasnije ću promišljajući o tome još i više biti udivljen gotovo nevjerojatno integralnom i integriranim poznavanju grčke mitologije o čemu je fra Šimo mogao fluentno govoriti gotovo u svakoj prilici i ex abrupto i ex cathedra.

Znam se toga prisjetiti kada s dosta muke prelistavam mnoge knjige da bih obnovio, provjerio ili upotpunio znanje o kakvom grčkom mitu i nerijetko se teško snalazim u tome mnoštву imena, lokaliteta i događaja o kojima nam je fra Šimo tako živopisno i uvjerljivo pripovijedao kao da ih je i sam proživio.

U toj spontanoj suživljenosti s grčkom mitologijom fra Šimo se približio vrhuncima govornog bogatstva koje se u suvremenoj neuroznanosti označava kao neuropsiholingvistica, sposobnost jasnog oblikovanja misli, a i kao neuropsihosociologija, sposobnost gorovne komunikacije s drugim ljudima, bez "šumova" kakvi se javljaju kod loše udešenog tona na zvukovnim aparatima.

Stil fra Šiminog pripovijedanja grčkih mitova podsjeća me na onaj briljanti Buffonov stil pri čemu je logika pouzdana, fraza bogata, a tijek misli miran i uzvišen.

Uz toliko ostalog, ali i zbog toga profesorovog prepričavanja grčkih mitova, malo, malo pa sebe uhvatim kako mi misli lete prema Visokom kao mjestu trajne čežnje, kao što i Euripidova Medeja nepovratno čezne za očinskim domom.

Uz makar malo analitičkog udubljivanja u grčke mitove mogu se u njima otkriti mnoge važne poruke i pouke, ponekad biblijskog profila, pa ne treba čuditi da nemali broj suvremenih znanstvenika, koji su istodobno i vjernici, imaginira da bi se

mogao postići veliki sklad između klasične grčke kulture, demokracije, ali i umjetnosti, uključujući i mitologiju, i kršćanskog poimanja života.

Ukazuje se i na to kako se grčka kultura uz modifikacije pretopila u rimsku, a odatle se svojim putovima podizalo i raslo i kršćanstvo.

Fascinacija čudesnim svijetom mnogih, ali posebice grčkih mitova može biti toliko da se granica između priče i stvarnosti teško može razaznati pa ne treeba čuditi kako je i H. Miller zapisao da nema dvojbe kako su "negdje u Grčkoj nekad bogovi hodali po zemlji".

Nedvojbeno je kako je grčka mitologija odavno već ugrađena u temelje obrazovanja, a i razumijevanja mnogih područja ljudskog djelovanja i interesa, a posebice u umjetnosti, književnosti, filozofije, a i povijesti i sociologije.

Pa i sam Pauzanija, autor *Vodiča po Grčkoj*, zaključuje kako su priče o mitskim likovima izraz mudrosti Grka i da je dobar životni putokaz slijediti ono što se uvi-jek govorilo.

Grčki mitovi često odjekuju nekim glazbenim ritmovima koje suvremeni čovjek teško može neizravno čuti ali dostatno je već i to da ih sluti, slijedi im tragove u sebi i oko sebe i tako se može na razini suvremene, pa i frojdotske simbolizacije, doživjeti isprepletena povezanost naših života s davnim predajama, vjerovanjima i kulturama.

Primjerice nevjerojatna je sličnost priče o Deukalionu, Prometejevu sinu, kojeg otac spašava od potopa kao starozavjetnog Nou što spašava Jahve.

Uz Deukaliona možemo se podsjetiti kako je njegov sin Helen podario svoje ime svim Helenima, a Heleni su i kroz mitologiju podarili nama svoje tajne, svoja shvaćanja svijeta, koja, ako se dublje promisli, možda i nisu bila tako daleko od naših sadašnjih.

Konačno grčka mitologija nam je ostavila i toliko obilježenih mjesta i prostora, a i spomenika prema kojima i sada s udivljenjem i znatiželjom možemo upraviti svoja hodoljublja.

U nekim grčkim mitovima nalazio sam korijene i medicinskih termina, pa tako u opsežnom mitu o Heraklu i njegovim djelima možemo pratiti kako je Heraklo, sin Zeusa i Alkmene, a po drugoj zamršenoj priči bio je Heraklo jedno od desetero djece nimfe Anhijale koja je rodila Daktile, poznate još i pod imenom Kureti, bilo ih je petero braće i pet sestara, dakle koliko i prstiju na dvije ruke, i prema njihovom imenu Daktili, uz dodatak još jedne grčke riječi nastao je i termin daktiloskopija, i još mnoge druge izvedenice.

Ima u anatomiji još jedan termin, koji je povezan s mitom o Heraklu, to je tenar, jer Tenar su vrata Hada kroz koja je Heraklo sišao u podzemni svijet kako bi zarobio strašnog Kerbera, a tenar u anatomiji označava gornji dio dlana, ispod palca, a koji se kao vrata otvara pri okretanju dlana prema gore.

Gotovo nijedna grčka mitološka priča nije jednoznačna, ni plošna, već slojevita i s mnogo odobljesaka.

Tako se priča o Laokoontu, trojanskom Apolonovu svećeniku, najčešće prispoljbuje s njegovim proročkim upozorenjem sugrađanima da se trebaju čuvati danajskih darova, zbog čega ga je sustigla nemila sudbina, jer je trojanski kralj Prijam vjerovao da je kazna bogova došla zbog toga što Laokoont ne poštuje njihove darove, ovaj put zavjetni dar uvrijeđenoj božici Ateni u vidu velikog drvenog konja što ga Grci sagradiše i kao dar predadoše Troji, ali u dubljim slojevima mita otkrivamo da

je Posejdon na Laokoonta i njegove sinove poslao goleme vodene zmije da ih zada- ve jer je Laokoont počinio svetogrđe vodeći ljubav sa ženom u Apolonovom hramu.

I mit o Laokoontu, kao i mnogi drugi grčki mitovi, bio je nadahnuc̄e velikom broju glasovitih umjetnika.

Tako opće znanu antičku skulpturu, što zorno prikazuje Laokoontovu smrt i si-nova mu u zastrašujućoj navalni ubožitih vodenih gmazova, izradili su tri rodska ki-para - Polidor, Atenodor i Hagezandar - a tu je znamenitu umjetninu, kao prvu, nabavio papa Julije II, Giuliano della Rovere, 1506. g. i iz toga će kasnije izrasti čuvena papinska zbirka skulptura, a sve će tijekom vremena prerasti u Vatikanske muzeje što čuvaju nенадомjestivo vrijedne svjetske umjetnine.

Premda mi je teško odoliti da ne spomenem još mnoge i mnoge grčke mitove o kojima nam je u Visokom tako nadahnuto i zanosno govorio fra Šimo, ovdje ēu tek nešto opširnije podsjetiti na jedan od vjerojatno i najkompleksnijih grčkih mitova, onaj o dugovječnom atenskom junaku i kralju Tezeju.

Nadvlada tako Tezej, hrabrošcu, mudrošcu i uz pomoć Arijadne, krvožednog Minotaura, što rodi ga kraljica Parsifaja, žena kretskog kralja Minosa, u svom protuprirodnom bludu s bikom, ali je junak Tezej pri povratku u Atenu pod prijetnjom morao prepustiti voljenu Arijadnu bogu Dionizu i ostaviti je na otoku Naksu te ploveći tužan dalje zaboravi on pred atičkom obalom istaknuti bijela jedra na svojoj lađi, kao dogovoreni znak s ocem, kraljem Egejem, da se živ vraća kući, i kada Egej s čežnjom očekujući sina Tezeja, ugleda crna jedra na lađi, s bolom se strmoglavi s litice u more koje se otad prozva Egejsko more.

Potom će Tezej kao atenski kralj voditi neizvjesni rat s Amazonkama što ga napadoše jer je on bez njihove privole odveo njihovu zanosnu Antiopu i uzeo je za ženu.

Kako je Antiopa i u ratu svojih Amazonki s Tezejem ostala na strani muža, i u tome ratu nesretno izgubila život, poslije toga i nije bilo razloga da se rat nastavlja te se uspostavi mir među zaraćenim stranama.

Borit će se Tezej i protiv divljih Centaura, na strani tesalskih Lapita koje je vodio mlađi i junačni Piritoj, i razvi se veliko prijateljstvo između dvaju junaka.

Iz toga će prijateljstva kasnije za Tezeja proisteći i neke nevolje pa ēemo dozнат da ni Tezej nije uvijek bio neporočan.

Tako će Tezej, premda u poodmaklim godinama, u dogовору s mlađim Piritojem krenuti u podzemni svijet kako bi njih dvojica ugrabili mlađahnu i već tada prelijepu Helenu, kasnije proslavljenu kćи Zeusa i Lede, što im i uspije, ali drsko zaneseni Piritoj odvaži se ugrabiti i Perzefonu, vladaricu podzemnog svijeta, ženu Plutonovu, što nije moglo proći nekažnjeno.

Had dograbi i Tezeja i Pirituja i prikova ih za stijenu. Sam će Heraklo kasnije oslobođiti Tezeja, a Pirituj će ostati tamo vječno prikovan.

Tako iz slojevitog mita o Tezeju izviru mnoge pouke i poruke: trebalo je ubiti Minotaura i oslobođiti Atenjane od teškog nameta, svojevrsnog danka u krvi, što im ga nametnu kretski kralj Minos, jer to sama pravednost traži, a Arijadna će kao kćи zabludjele majke Persifaje morati okajavati majčine grijeha i sama neće moći ostvariti željenu ljubav s Tezejem, a i Dedal, taj nenadmašni graditelj Minosova zagonetnog labirinta u Knosu na Kreti morat će okajati svoj grijeh što je došao glave svoga nećaka Tala, naslutivši da je mlađi možda i nadareniji izumitelj od njega, pa će Dedalov sin Ikar skončati svoj mlađi život upravo nespretno i nesretno isprobavajući jedan novi izum svoga oca.

Sam pak labirint metafora je zagonetnosti i nepredvidljivosti ljudskog uma, a tim imenom označeno je i unutarnje uho, ta tajnovita tvorba što nam omogućava kretanje i snalaženje u prostoru, a slično tome je i ne tako davno otkrivena dvostruka DNK zavojnica, metafora krhkosti, ali i neuništivosti samoga života.

I Tezejeva smrt na otoku Skиру, gdje ga vjerolomni Likomed strmoglavljuje sa stijene, neće ostati nezamjetna i mnogo kasnije zahvalni Atenjani neće zaboraviti svog junaka i kralja, jer previše je junaštava počinio i dobro vladao Atenom, te prenesoše njegove kosti sa Skira u Atenu i svečano ih sahraniše.

Duh Tezejev pomože Atenjanima i u velikoj bici kod Maratona da pobijede do tad nadmoćne Perzijance i sačuvaju svoju slobodu koju su zajedno utemeljili dok je on vladao Atenom.

Povodom mita o Antigoni, nesretnoj kćeri još zlosretnijeg joj oca, kralja Edipa, možemo pratiti tragične živote čitavih obitelji.

Tako je huda sudba pratila i Edipovu djecu; Antigona će ostati oličenje vjerne sestrinske ljubavi prema svojoj braći koja se spletom okolnosti međusobno smrtno sukobiše, i nijednog se ne htjede odreći te i sama skonča u grobu osudom prijetvornog kralja, a ujaka joj Kreonta.

Nepravedni i zlom zatrovani Kreont zbog toga izgubi svoga sina Hemona, što mu je prorekao nepodmitljivi Tirezija i Kreont će prekasno saznati da je mudrije slušati žive nego mrtve i ostati će do starosti sam samcat i pomućene pameti.

Uz priču o Antigoni u životu mi je sjećanju jedna visočka đačka zgoda s drugim velikim profesorom Šimićem, fra Domagojem.

Naime fra Domagoj Šimić nam je tada predavao hrvatski jezik i u jednom školskom radu trebali smo opisati značenje priče o Antigoni pa je fra Domagoj komentirajući moj uradak pitao zašto sam naglašavao da je Antigona žena, a ja sam htio istaknuti kako i žene mogu biti veliki likovi u grčkoj mitologiji te da je i stilski opravданo to naglasiti.

Eto kakve su se raspre znale voditi u našoj visočkoj gimnaziji, kakve se možda rijetko mogu susresti i u visokim akademskim ustanovama.

I fra Šimo je povremeno znao, prepričavajući nam zgode iz grčkih mitova, pripomenuti kako su junakinje u grčkoj mitologiji znale biti gorde i nepokolebljive ali bi, onako usput, dometnuo da su znale održavati i svoju zanosnu ljepotu, pa se sjećam jednog primjera koji je naveo sa snažnom figurativnom predodžbom, koja je imala i neku poveznicu grčke mitologičnosti i bosanske stvarnosti, rekavši kako su grčke žene i tada znale dotjerivati i uređivati svoju kosu i *frizuru* naizgled jednostavnim, ali učinkovitim priborom - *zagrijanim mašicama*.

U fra Šiminu pripovijedanju klasične mitologije na slušatelje je djelovalo sve snažno i uskladeno, ne samo dramatičnost priče već i onaj sjaj u fra Šiminim očima, u kojima se zrcalila sva njegova duša, pa je uz klasičnu priču pristajala i njegova klasična čestitost i mogli smo povjerovati tada kako nas fra Šimo i ne doživljava samo kao svoje đake već kao životne suputnike, kao sudruge, kao prijatelje, kao svoju braću, a iz mudrih mitoloških projekcija izbjjala je i utjeha da poslije teških dana i kušnji možemo očekivati olakšanje, a u nešto dubljem promišljanju uspoređujući sudsbine mitskih junaka i običnih ljudi moglo se spoznati da do spokojnog i dostojnog života često moramo prolaziti kroz teška i olujna vremena. i da živjeti znači stalno nastojati uzdizati se ka boljem i pravednjem, a odrastati i sazrijevati znači danas biti bolji nego što si to bio jučer, a ne umišljati kako postajemo bolji od drugih, i to je uvijek

lakše postići uz nadahnjujuće identifikacijske figure i uzore, kao što je nama đacima u Visokom bio i profesor fra Šimo Šimić.

Uz takvu jednostavnost i jasnoću fra Šimina pripovijedanja klasičnih mitova otvarani su nam putovi spoznaje kako i mitovi, kao kulturno nasljeđe i estetsko iskustvo, imaju kontinuitet kroz grčku i rimsку kulturu, a duboko su ugrađeni prevenstveno po svojoj metafizičnoosti i u europsku kulturu.

Tako se dolazi do spoznaje da nam ne treba balzamirana prošlost, već baština prema kojoj će se prošlost i sadašnjost jednakodno odnositi, a to se moglo učiti i kod fra Šime koji nam je i kroz mitologiju usađivao i raspirivao luč znatiželje za znanjem i mudrošću kao neprolaznim vrijednostima.

Portretirajući druge mi često najviše govorimo o sebi, pa izbjegavajući takve zamke, ja ovdje želim iskazati kako fra Šimo nije nastupao kao uzvišeno preučeni profesor pred nama đačkim neznalicama, već je poniznom vještinom pokazivao kako učitelj mora najviše znati, ali i najviše učiti, jer što više znadeš, više moraš i učiti.

Uz ostalo, ali i uz takvu fra Šiminu veličanstvenu skromnost, nikad u Visokom nisam doživio čemer života.

Poslije moga odlaska iz Visokog, jer ja Visoko zapravo nisam nikad ni napustio, još sam se nekoliko puta susreo sa fra Šimom.

Pri jednom takvom susretu, prije puno godina, a u društvu i drugih fratara, i u izravnoj komunikaciji fra Šimo je bio u svom znanom punom raspoloženju, energičan, aktivan, afektivno možda naglašenije, ali fino iznijansiran.

Tada me je malkice i "branio" od nekih i aluzivnih usputnih, ali i danas smatram benevolentnih "primjedaba" nekih kolega o mojoj tadašnjoj "frizuri" - a zapravo sam "nosio" tek malo dulju kosu od naših ranije općeznanih gimnazijskih standarda (i sada, kada se usredotočim, makar je na mojoj glavi sve manje kose, ja na svojoj "kalvariji" (lubanji) mogu čuti neumoljivo zujanje fra Bonine "mašine za šišanje") - pa je fra Šimo na to "njima" žustro odgovorio: "Pa što hoćete, frizura mu dobro stoji, a u skladu je i s njegovim zvanjem".

Međutim moji zadnji susreti s fra Šimom bili su povezani baš s mojim liječničkim zvanjem. Prošlo je dobrano nekoliko godina od naprijed spomenutog susreta do dogovorenog razgovora na koji je fra Šimo došao zajedno s tadašnjim toliškim fratom, također mojim znancem, a u visočkoj gimnaziji bio je od mene za jedan razred mlađi, dakle isto fra Šimin učenik, i tada je fra Šimo bio u sasvim drugom zdravstvenom stanju.

Meni osobno bilo je iznimno teško što se fra Šimo našao u takvim zdravstvenim okolnostima i zbog toga što sam iz određenih profesionalnih znanja mogao sagledati ozbiljnost nastalih promjena kod fra Šime, a istodobno sam ga doživljavao kao svoga negdašnjeg dragog profesora, tada toliko punog životne energije.

Nestalo je onog plamtećeg sjaja u fra Šiminim očima, bio je zahvaćen i prožet uznemirenošću, pesimizmom i depresivnošću, i nije bilo mogućnosti ni uz prijateljski i sugestivni stručni pristup u komunikaciji iole brzo olakšati tadašnje fra Šimine tegobe te je dogovoren i obavljen fra Šimin smještaj u bolnicu, ali željeni oporavak nije nastupio i naš profesor će tako za nekoliko mjeseci i završiti svoj ovozemaljski život.

Već je bilo pisanih osvrta o fra Šimi Šimiću, primjerice fra Stjepana Pavića, moga visočkog razrednog kolege, pod literarno zvonkim, a lakonskim naslovom *Vatra, pepeo* u našem Spomen-spisu povodom 90. obljetnice rođenja dr. fra Ignacija Gavrana

(Visoko, 2004). Tamo su iznesene i neke čirjenice o ondašnjimm zbivanjima u franjevačkoj zajednici Bosni Srebrenoj, za koje se prepostavlja da su mogla profesora silno opteretiti i da je moglo pregorjeti to fra Šimino senzibilno srce "kao električna žarulja pri iznenadnom naletu previsoka napona", a što je sjajna metafora, ili možda metonimija. Nedvojbeno je da nepovoljni događaji u našim sredinama utječu i na naše živote, ali to je samo jedna od tri najvažnije dimenzije naše osobne označenosti: druge su dvije biološka i psihološka dimenzija ličnosti i skupa sa socijalnom komponentom, a u stalnoj međusobnoj dinamičkoj interakciji i promjenjivosti određivat će ukupnost našeg života.

S motrišta moje medicinske discipline kod pojave simptomatike kao kod našeg fra Šime treba analizirati prvenstveno afektivnu životnu sferu koja može oscilirati u velikim otklonima, poput Foucaultovog klatna, o čemu svestranom analitički raspravlja, prvenstveno s filozofiskog pristupa, učeni i svestrani Umberto Eco u svojim djelu *Foucaultovo klatno*.

Naime i afektivno klatno u našim životima može dosezati svoje krajnje domete na oba pola, otud i naziv bipolarnost u afektivnoj sferi, i čovjek može u jednom razdoblju svoga života, ovdje ću izostaviti etiologiju analizu, biti u naponu svoga afektiviteta a što je praćeno isto takvom aktivnošću i energijom, a u drugom razdoblju života, kod poniranja afektivnih kapaciteta u depresiju često će se manifestirati i teška psihička iscrpljenost, koja katkad može biti praćena neugodnim nemirima ili pak odsustvom bilo kakve izvana vidljive spontane aktivnosti.

Ipak ostaje tu mnogo tajnovitih mesta, jer duboko zagledani naprijed najčešće nailazimo na tišinu i beskraj, a što treba pomno propitivati jer su to vječne kategorije i samim tim imaju svoju snagu i punoču, a ovozemaljska ljudska egzistencija ne samo što je prolazna već je nerijetko teško podnošljiva, pa i mizerna ako se pretvori u nerazumnu potragu samo za materijalnim, dakle raspadljivim

Stoga u dubokom poniranju u vlastite nutrine i tišine može se u sretnijim okolnostima doživjeti jeka proteklog života i odvagnuti prijeđeni put, jer svoju prošlost više ne možemo promijeniti i već po znanoj biblijskoj poruci nitko nije toliko bogat da može kupiti svoju prošlost niti izmijeniti ni vlas u svome proživljenom životu.

Ja naravno ne znam u koje se, nama živima još nedostupne, prostore uzdigla fra Šimina duša kada se odvojila od tjelesnog bića, ali želim vjerovati kako je našla zasluženi spokoj u blaženstvu, a ja ću se u svojim duhovnim prostorima i nadalje sretati s tako milim likom profesora fra Šime Šimića, uglavnom u prostorijama naše franjevačke visočke gimnazije, u svim onim učionicama, hodnicima, spavaonicama, blagovaonicama, u crkvi i kapelici, a i u gimnazijskom dvorištu, adaptiranim igralištima, "šetnjama" po visočkoj okolici i naravno u druženjima sa svim našim visočkim poštovanim suputnicima, i to doživljavam kao jedan od najljepših usuda svoga života jer čovjeku kada stari i ostari često sve oko njega može izgledati iskvareno, a mi visočki đaci imamo taj privilegij da nam školovanje u Visokom može uvijek poslužiti kao oaza i sigurno utočište čestitosti, a zahvaljujući i takvim predanim učiteljima kakav je bio i naš profesor fra Šimo Šimić.

S profesorom na putu

Stipo Križanac

Jedne svibanjske noći, dok sam gledao dnevnik, zazvonio je telefon. Na drugoj strani žice nalazio se moj dragi odgojitelj i profesor fra Alojzije Ištuk koji je nazvao iz Franjevačke klasične gimnazije Visoko. Znao je profesor da redovito sudjelujem na godišnjim susretima Udruge đaka Franjevačke klasične gimnazije, koji se i ove godine održava oko 20. lipnja 2004. godine u samostanu hercegovačkih fratara na Dubravi u Zagrebu. Nakon što se zanimalo za moje zdravlje i obitelj, upitao me je: „Može li se vratiti iz Zagreba sa mnom, jer će u Zagreb doći s prof. fra Stjepanom Pavićem?“ S posebnim ushićenjem odgovorio sam mu da se može zajedno sa mnom vratiti iz Zagreba. I činjenica da ćemo zajedno putovati, da će biti moj suputnik, a potom i moj gost na večeri kao i da će posjetiti obitelj, bila je izvorom velikog oduševljenja i radosti. Nakon neprospavane noći razmišljao sam kako odgojitelju i profesoru putovanje učiniti zanimljivim i podnošljivim. Godišnja skupština Udruge u Dubravi, u Zagrebu, brzo je uobičajenim redom završila. Samo se živo sjećam da kada smo došli i parkirali auto na dvorište ispred crkve, trojica su bivših visočkih đaka stajali pred crkvom. Jedan od njihjavlja se riječima: "E moj gospodine, ili moj druže, ako dolaziš iz Bosne, kako hoćeš!" "To je, znate, Adam", Pero će. Bivši visočki đaci dolaze sa svih strana. Sa svima se pozdravljam i zatim slijedi godišnji sabor Udruge po protokolu: sveta misa, skupština, ručak i rastanak. Poslije pozdrava na rastanku uzimamo stvari, pakujemo u prtljažnik, palimo auto i polazimo na put.

Nakon što smo autocom poodmakli iz Zagreba, fra Alojzije je počeo s katehezom o svetoj ispovijedi. Pripovijedao je da je ispovijed grijeha obred odnosno sakramentalno pomirenje koje liječi grešno ponašanje i krive postupke članova Crkve. Ispovijedanje grijeha jedan je od četiri dijela sakramenta pokore, zajedno s kajanjem za grijehe, zadovoljštinom i odrješenjem. Kao povjesnik, govorio je o ispovijedi s povijesnog zrenika. Govorio je o prvoj Crkvi koja je tome malo davala pažnje, u kojoj su se smrtni grešnici izopćavali iz Crkve. Navodio je Tridentinski sabor koji je zagovarao uvođenje privatne pokore. Naime kada vjernici požele sakrament pokore, nakon temeljitog ispitivanja savjesti, od njih se traži da ispovjede svaki ozbiljan grijeh koji su počinili od svog krštenja ako ga prije nisu ispovjedili. Pokornik je trebao točno navesti svoje grijehe i nabrojati koliko puta je počinio koji grijeh. Taj se oblik sakramenta nastavio i poslije Drugog vatikanskog sabora.

U prvoj Crkvi ispovijedanje teških grijeha bilo je javno i nije se postavljalo pitanje javnosti ispovijedi. Postupno se međutim od 5. stoljeća ispovijed počela obavljati tajno. Ispovjedna se tajna razvila kao način ohrabrvanja pokornika da slobodno ispovjedi svoje grijehe, jer je zajamčena njihova potpuna tajnost. Sve što se kaže u ispovijedi tajnom ostaje zauvijek. Po kanonskom pravu ispovjednik ne smije ni pod koju cijenu prekršiti tajnu, riječima ni na bilo koji drugi način niti zbog bilo kojeg razloga. Čak ni po cijenu spašavanja vlastitoga života. Ova obaveza traje i nakon smrti pokornika i veže ne samo svećenika već i svakog tko je namjerno ili slučajno saznao što je pokornik otkrio.

Nakon što je fra Alojzije održao katehezu o sakramentu svete ispovijedi, prisavalo mu se, ali druga dvojica suputnika u autu stalno su mu postavljali pitanja, a meni su navirala visočka sjećanja.

Fra Alojzije je prošao tešku mladost za vrijeme Drugog svjetskog rata: zarobljenštvo, suđenje, oslobođenje, totalitaristički komunistički režima. Bio je jedan od običnih ljudi koji nikada nije želio biti prvi u društvu, niti se isticao naročitim sposobnostima, ali je zato imao unutarnji mir i snagu. Pamtim ga kao profesora škrta na ocjenama, teška za dijalog, ali nikad osorna i srdita na đaka. To je dvometraš, atletske građe, sliči na košarkaša ili odbojkaša, jaka čela, čvrste crne prirodne kose, počešljane preko glave unatrag, uvijek uredan, očiju tirkiznih kao more, iz kojih izbjiga blagost. Jaka orlovskeg nosa pa smo ga zvali i "nosonja". Uvijek u habitu: crnom, čistom i nekako uvijek novom, ili se meni tako činilo. Rijetko sam ga kada vidi u civilu, kao danas kada se vraćamo iz Zagreba. Na njemu crno odijelo, bijela košulja s crnom kravatom - pravi gospodin. Sjećam se da kad sam god kao dječak, učenik, student ili pak kasnije dolazio u Visoko, uvijek sam ga takvog nalazio. Uvijek je imao lijepo riječi dobrodošlice i radostan dječji osmijeh na licu te topao stisak očinske ruke. Uvijek na istom mjestu kod malih vrata koja vode prema sportskoj dvorani. Na istim me vratima dočekao s Mijom Džolanom, sada provincijalom, kada smo bili u tuđim jabukama, premda smo znali da tuđe nije naše voće. I tada sam sve jabuke iz njedara izvadio. Ja prvi razred - tiron, mlad i neiskusan, bolje reći naivan, čuvao za kasnije da s nekim kolegom podijelim jabuke. Džolan treći razred - tercijan, mudar i drzak sve pojeo osim jedne male kao nokat i nju vadi teatralno u stavu mirno i s japanskim naklonom pruža prema fra Alojziju držeći je za peteljku i stavlja na stol u kuhinji među moje. Fra Alojzije samo se crveni, šuti i gleda nas očima čiji nas pogled cijele prožima. I tada sabran, dostojanstven, izlazi kao pobjednik, a mi skrušeni kao mlade u novoj obitelji odlazimo postiđeni. On ostaje skamenjen kao kip.

Poseban je to bio dar: slušati ga o nepravdama i progonima, o mukama i patnjama kroz koja je prolazio u svom životu. U sjećanjima na visočki život s profesorom i u pripovijedanju o katehezi, brzo smo došli do Banje Luke, gdje smo svratili u franjevački samostan Petrićevac koji je bio u ruševinama. Tu nalazimo časnu sestru rodom iz Novog Šehera te fra Velimira Blaževića, umirovljenog profesora teologije koji nam je pokazao ruševine samostana i ulazimo u podzemnu kapelu gdje se sada održava sveta misa. Livada oko samostana pokošena i ugažena od nedavne posjete svetog oca Ivana Pavla II. Bosni i Hercegovini. Na kraju svega fra Alojzije reče: "Crkva će se napraviti, bit će još veća, samo neka je živa glava - što ćeš."

Nakon kanjona Vrbasa prošli smo kroz Podmilače, poznato svetište sv. Ive Krsititelja u kojem dominira betonska građevina nove crkve čiji toranj doteče obzora okolnih brda. Nakratko smo se zaustavili i osvježili vodom i sokom te pozdravili župnika fra Zorana. Također smo nakratko navratili i pozdravili fratre u Jajcu, starom kraljevskom gradu koji i danas čuva kosti našeg posljednjeg bosanskog kralja Stjepana te dalje nastavili put prema Travniku i Visokom. Na proputovanju kroz Jajce fra Alojzije se živo sjeća: "Tu sam ja zavezan doveden za vrijeme rata. Tu u ovoj kući sam bio zatvoren i ispitivan od partizanske OZN-e i tu sam i oslobođen". I vjugavim serpentinama Komarom, preko Turbeta i Travnika dolazimo u Putičevo gdje nas napušta Franjo.

I dalje sjećanja na profesora u Visokom. Jabučice na licu iskočile, vrat izboran i nekako izdužen. Oči ne gledaju kao nekoć kada sam kod njega kupovao potrebni pribor za higijenu i školu. Nema više onog oštrog prijekornog pogleda oca kada nam ruka kreće za nečim da uzmemu što nam nije neophodno, što nam čini "luksuz". Profesor odgovara mirno i kratko: "Nije to za tebe". „Znam da nije“, odgovaram i

izlazim postiđen i ponižen. Najradije bih onu ruku kaznio šerijatskim propisom, ali što se može. Izlazim iz sobe, ponižen, pokoran ne profesoru, nego svom egu. Vrijeme je učinilo svoje. Mene je okarakterizirao kao darovita đaka, u duši iskrena i ne-pokvarena, ali u isto vrijeme alčaka, svađalicu i skitnicu. Nastojao sam upamtiti sve riječi, ali samo sam ga molio da ono alčak ne bi se reklo. Tako me drugi vide – što se može! Najposlije smo došli do moje kuće. Na vratima nas zabrinuto dočeka moja žena s pitanjem:

“Što tako kasnите? Davno ste krenuli iz Zagreba! Gdje ste se zadržali?” “Ženo, znaš mene da usput posjetim sve i svakoga, pa tako i ovaj put putujući s profesorom, da mu put ne bude dosadan i naporan, nego raznolik i uzbudljiv”. “Moj Stipo, kada ćeš ti već jednom izići iz frataru”?! ‘Davno sam ja napustio fratre i izišao iz njih – samo oni nisu iz mene i ja im to ne dozvoljavam’!

Profesor sve potvrđi i ponovo mi se zahvali za ugodnu vožnju i sadržajem ispunjeno putovanje koje neće nikada zaboraviti jer će mu tako ostati upečatljivo i, kako reče, rado će ga se sjećati. Poslije večere i poslije posjete bratove obitelji u kući koja se nalazi u našem voćnjaku krenuli smo na put prema Visokom. Na putu do Visokog fra Alojzije je ispričao „slučaj Haljinići“ u Kraljevoj Sutjesci i s time povezan sukob fra Šime Šimića s vrbosanskim nadbiskupom u Sarajevu.

Približavajući se visočkoj Gimnaziji prisjetio sam se kako sam jednoga dana šetao hodnikom za vrijeme šutnje i za vrijeme učenja. Na hodniku me susreo fra Alojzije i pita: “Stipo, koje je vrijeme: šetam, šetaš, šeta”? Ja kao iz topa: “Sadašnje – prezent”! “Nije, Stipo”! Zbunih se malo i ponovim mu da sam u pravu: “Prezent”! „Ne, Stipo, to je izgubljeno vrijeme“! Ponižen i postiđen ušao sam tiho u učionicu. Ni danas to nisam zaboravio. Šetajući tiho, sabrano i dostojanstveno hodnikom fra Alojzije je i dalje čitao oficij te motrio na nemarne đake.

Kada smo došli u Visoko, iznijeli smo knjige iz prtljažnika koje smo dovezli iz Zagreba, odnijeli pred knjižnicu i ostavili na isti onaj hodnik na kojem je „šetam, šetaš, šeta za mene ostalo zauvijek izgubljeno vrijeme“. Otpratio sam ga do njegove nove sobe i ostavio stvari u sobi. Fra Alojzije je dao olovku za poklon mojoj kćerkici te me otpratio do vrata gdje smo se pozdravili. Fra Alojzije je ostao u samostanu, a ja sam se u sitne sate vratio kući istina umoran i iznemogao, ali s velikom radošću zbog nezaboravnog puta s profesorom te s pamćenjem njegovih pouka i živopisnoga pripovijedanja.

Fra Marko Semren, pomoćni biskup banjolučki

U Banjoj Luci 18. rujna 2010. godine, u katedrali sv. Bonaventure posvećen je mons. dr. fra Marko Semren za pomoćnog biskupa banjolučkog. Svečano euharistijsko slavlje predvodio je mons. dr. Franjo Komarica, biskup banjolučki i predsjednik Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine u zajedništvu s kardinalom, apostolskim nuncijem u Bosni i Hercegovini, s brojnim biskupima, s provincijalom Bosne Srebrenе fra Lovrom Gavranom, kojega je predsjedatelj posebice pozdravio riječima: „provincijala drevne i zaslužne franjevačke provincije Bosne Srebrenе, koja je Banjolučkoj biskupiji u osobi ređenika Marka darovala svoga najdičnjeg člana za nasljednika apostola“ te u zajedništvu s drugim provincijalima i oko 150 svećenika koncelebranata.

Svečanom slavlju nazočili su brojne provincialne poglavarice, redovnice, predstavnik Srpske pravoslavne crkve, islamske zajednice, državnih, federalnih, entitetskih, županijskih, općinskih i gradskih vlasti. Glavni je zareditelj pomoćnog biskupa mons. dr. Marka Semrena banjolučki biskup mons. dr. Franjo Komarica, a suzaređitelji su kardinal Vinko Puljić, metropolit i vrhbosanski nadbiskup, apostolski nuncij te svi nazоčni biskupi. Geslo novozaređenog biskupa mons. dr. fra Marka Semrena je: *Adsum Dei benignitate!* (Po dobrostivosti Božjoj, evo me!). Uime Udruge đaka Franjevačke klasične gimnazije Visoko iz Zagreba, čiji je član novo posvećeni pomoćni banjalučki biskup mons. dr. fra Marko Semren, nazоčio je njen predsjednik Vine Mihaljević koji je tom prigodom fra Marku uručio i prigodni dar od članova Udruge.

Uredništvo

FRANJEVAČKI PROVINCIJALAT BOSNE SREBRENE

Zagrebačka 18, BiH-71000 Sarajevo
Tel. +387 33/722 450, Fax +387 33/722 451, E-mail: tajprov@bih.net.ba

Prot. br.: 140/11
Sarajevo, 12. 04. 2011.

**Udruga đaka Franjevačke klasične gimnazije – Visoko
N. r.: dr. Vine Mihaljević
Bogovićeva VIII (HKD Napredak)
10000 Z a g ē b
Hrvatska**

Poštovani dr. Vine!

U vezi s Vašim dopisom od 5. travnja 2011. ukratko odgovaramo samo to da smo suglasni s nastojanjima Udruge i da ih podržavamo.

Istina, vaši planovi pomoći potrebnima izgledaju nam preambiciozni. Dao Bog da uspijete barem ponešto pomoći svakom od subjekata koje ste naveli u svome planu. Svima je njima vaša pomoć potrebna i dobro došla, ali je pitanje kolika će biti mogućnost...

No, bilo kako bilo, svakako je velik, koristan i hvale vrijedan projekt izdavanja CD-a franjevačke duhovne glazbe i nadamo se da će to djelo zaista biti plodonosno nadom, novim duhovnim poletom i novim optimizmom u našem narodu, kako u domovini, tako i u inozemstvu. A što god se od ostalih ciljeva ostvari – to je novi dar gratis, pa s njim treba biti zadovoljan koliki god on bude.

Zahvaljujemo vam svemu na do sad učinjenom i želimo potpun uspjeh do kraja.

Neka Vam ovi korizmeni dani budu plodonosni duhovnom obnovom, a ujedno želimo i **Sretan Uskrs** – i Vama osobno, kao i svim ostalim članovima Udruge.

Božji mir, blagoslov i svako dobro u životu – u ime svih franjevaca Bosne Srebrenе – želi Vam

Lovo Gavran

Fra Lovro Gavran, provincijal

Franjevačka klasična gimnazija

Bosne Srebrenе 4 • BiH–71300 VISOKO

tel. 032 738 723 • fax 032 738 753 • www.fraklas-gimnazija.edu.ba • mailto:istudeno@bih.net.ba

Udruga đaka FKG
Bogovićeva 1, 3. sprat
(HKD Napredak)
10000 Zagreb
HRVATSKA

Predmet: Molba za potporu oko studijskog putovanja

Poštovani prijatelji,

Molimo Vas da nam – ako možete – pomognete u ostvarenju studijskog putovanja naših učenika III. i IV. razreda u Grčku, planiranog za rujan 2011.

U protekle četiri godine vrlo uspješno smo ostvarili dva takva putovanja, u čemu su nam svesrdno pomogli mnogi pojedinci i ustanove koji prepoznaju vrijednost ovakvog veda obrazovanja. Ove godine, nakon što su stasale dvije nove generacije, motivirani smo istom željom za znanjem i upotpunjavanjem obrazovanja naših đaka, koji su i dalje jedini srednjoškolci u BiH koji se obrazuju po programu klasične gimnazije intenzivno izučavajući klasične jezike i kulturu. Stoga je dobro osmišljen posjet Grčkoj, ishodištu klasične kulture i europske civilizacije, sastavni dio njihova obrazovanja. Osim toga, uvjerili smo se da ovakvo putovanje vrlo pozitivno utječe na motivaciju učenika za daljnje školovanju, što se potvrđuje i time da naši učenici, kao predstavnici Bosne i Hercegovine, dvije godine zaredom, među mnoštvom natjecatelja iz cijele Europe, odnose nagrade na međunarodnom natjecanju iz grčkoga jezika. Uvjereni smo da je ulaganje u obrazovanje i kulturno uzdizanje mladih ljudi dugoročno najbolja i najisplativija investicija.

Kako mnogi od roditelja naših daka ne mogu izdvojiti sav iznos potreban za ovo putovanje, molimo Vas da nam pomognete. Bit ćemo Vam silno zahvalni za Vaš svaki, pa i najmanji dar.

Svoj dar možete dostaviti osobno ili na sljedeći račun:

Vlasnik računa: **Franjevačka klasična gimnazija**

Adresa: **Bosne Srebrenе 4, 71300 Visoko**

Ime banke: **UniCredit Bank**

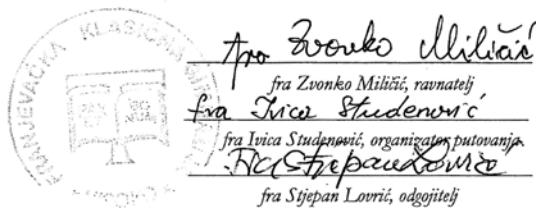
Broj računa: **3389002207281085** (s naznakom: za studijsko putovanje)

SWIFT: **UNCRBA22**, IBAN: **BA393389002207281085**

Cijeneći Vašu darežljivost i solidarnost, unaprijed Vam iskreno zahvaljuju i srdačno Vas pozdravljaju đaci, odgojitelji i profesori Franjevačke klasične gimnazije u Visokom.

Mir i dobro!

Visoko, 6. prosinca 2010.

Bosna i Hercegovina
 Federacija Bosne i Hercegovine
 Hercegbosanska županija
OPĆINA TOMISLAVGRAD
OPĆINSKI NAČELNIK

Broj: 02-15-1859/10
 Tomislavgrad, 16. studenoga 2010.

**UDRUGA BIVŠIH ĐAKA
 FRANJEVAČKE GIMNAZIJE VISOKO
 Bogovićeva br. 1 (Napredak)
 10 000 ZAGREB**

Poštovani,

Na sjednici Općinskoga vijeća Tomislavgrad, održanoj 10. lipnja 2009. godine, donesena je Odluka o utemeljenju Javne ustanove Centar za odgoj i obrazovanje djece i mladeži s poteškoćama u razvoju „Nova nada“ (broj: 01-02-987/09).

Izradom projektne dokumentacije i odabirom izvodača, u rujnu ove godine započeli su i građevinski radovi na izgradnji ovoga Centra u Kovačima (na temeljima nekadašnje osnovne škole, oko 5 kilometara južno od Tomislavgrada). Započeti radovi financiraju se iz sredstava općine Tomislavgrad i sredstvima Vlade Republike Hrvatske (550.000,00 KN). Vrijednost cijelog projekta je oko 860 000 KM. Nažalost, općina Tomislavgrad, kao nositelj cijelog projekta, nije u mogućnosti sama ga završiti. Zbog toga se obraćamo i Vama za pomoć u njegovu uspješnu dovršetku.

Važno je napomenuti i da je početkom ovoga mjeseca, u prostorijama Udruge „Nada“ (zgrada bivšeg komiteta) privremeno, do završetka Centra u Kovačima, započela nastava za štićenike ovoga Centra.

U prvitu Vam dostavljamo dopis koji su nam uputili roditelji djece s posebnim potrebama iz Tomislavgrada. Isto tako, šaljemo Vam i fotografije s početka radova na gradilištu budućega centra u Kovačima kao i opis projekta na CD-u.

S poštovanjem,

Drugi Duhovski susret članova i prijatelja

Udruge đaka Franjevačke klasične gimnazije Visoko iz Zagreba

Članovi Udruge đaka Franjevačke klasične gimnazije Visoko iz Zagreba i ove godine okupili su se na *Drugom Duhovskom susretu* koji je održan 11. lipnja 2011. godine u restoranu „Zlatna medalja“ - sportski tereni poduzeća Zagrebačke otpadne vode d.o.o. (ZOV), Čulinečka cesta 287, 10040 Zagreb. „Drugi Duhovski susret“ je „drugi“ susret na razini Udruge, a nastavak je tradicije skupine članova Udruge iz Zagreba (i okolice) i iz inozemstva (uglavnom iz Beča) koji su se ranije okupljali u Zagrebu ili u Beču na zajedničko druženje.

Prije samog susreta upućen je dopis svim članovima Udruge u kojem je sukladno odluci predsjedništva Udruge i povjerenstva za pripremu Duhovskog susreta navedena participacija 200,00 kuna kako bismo zajedno podijelili radost zajedničkog visočkog druženja, susreta i memorije tako i zajedno podmirili predviđene troškove tog susreta. Na poslani dopis javili su se brojni članovi i potvrdili svoj dolazak i dolazak svoje obitelji, odnosno obavijestili *Povjerenstvo za pripremu Duhovskog susreta* (Leonardo Jolić, Stipe Bešker, Nenad Marijan) da zbog ranije preuzetih obvezza ne mogu doći na subotnji susret (11. lipnja 2011) članova Udruge i njihovih obitelji. Zahvaljujemo svima koji su nam se javili te time olakšali organizaciju druženja.

Program drugog Duhovskog druženja bio je identičan prošlogodišnjem: kako je naprijed navedeno susret je održan 11. lipnja 2011. godine (subota), u restoranu „Zlatna medalja“ i na sportskim terenima poduzeća Zagrebačke otpadne vode d.o.o. (ZOV), Čulinečka cesta 287, 10040 Zagreb s programom koji je počeo od prijave od 9,00 – 9,30 sati, od 9,30-13,00 sati različite sportske aktivnosti uz druženje, zajednički ručak od 13-14,30 sati te od 14,30 sati sportske aktivnosti (revanš) i druženje do kasnog poslijepodneva.

Bio je to prekrasan dan druženja, sunčan nakon višednevног kišnog razdoblja, dan za rekreaciju kada su se igrali odbojka, tenis, nogomet, košarka te blagovalo uz prisjećanje na visočke događaje. Možemo reći da je „Drugi Duhovski susret“, na uočnicu Duhova, bila svojevrsna molitva zajedništva i zahvala na Njegovim darovima u našem svakidašnjem životu. Kao prošle i ove godine su pojedine supruge donijele raznovrsne kolače i pite te tako obogatili menzu koju su ove godine obilno darovali članovi Udruge kojima zahvaljujemo.

Uredništvo

Božo Lajić

Božja vladavina kao svijet novoga čovjeka

Biblijска teologija Novoga zavjeta,
Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2010.

Stjepan Lice

Dok sam prečitavao knjigu Bože Lajića „Božja vladavina kao svijet novoga čovjeka“ u više sam navrata pomislio kako Isus znanstvenicima u njihovu radu nije pomogao. Pomislio sam, štoviše, da im je zadao mnogo posla s podsta neizvjesnim ishodima.

A mogao je sustavno iznijeti svoje viđenje svijeta i života, svoje viđenje čovjeka ili o tome barem ponešto zapisati. No on je to prepustio onima koji se za njegova ovozemnog života baš nisu pokazali osobito dostoјnjima njegova povjerenja. Pa ipak, i to što su oni – i drugi po njihovim riječima – zapisali najvrednije je od svega što je ikada zapisano u ljudskoj povijesti. Vrijedno po svojoj snazi i životnosti. I po neposrednom, osobnom obraćanju svom čitatelju, po snazi nadahnuća do životne preobrazbe. Kao što je fra Bonaventura Duda na jednom mjestu zapisao: „Sveto Pismo je ‘bogoduho’ – Bogom nadahnuto i Boga odiše dok i svoga čitatelja ne pro-duhovi i oboži (2Tim 3,16). I po riječi sv. Grgura ‘raste s čitateljem’ dok se u njemu ne dogode riječi Božje: ‘Rastimo, dakle, u spoznaju i ljubavi prema Kristu.’“

Uz to, u više sam navrata pomislio i na to kako je – u odnosu na Evandželje, odnosno bez Evandželja – toliko toga isprazno. Ispraznost sama. Ispraznost nad ispraznošću – kao što veli Propovjednik. Pa opet, gotovo svi koji se pozivaju – koji se pozivamo – na Evandželje, i to već kroz dvadeset stoljeća, živimo ga u manjoj ili većoj mjeri suzdržano. Točnije: u manjoj ili većoj mjeri okradamo ga. A okradajući Evandželje okradamo svijet, ljude s kojima živimo, sebe same. Okradamo Ljubav.

Ili i kad je Evandželje u pitanju – kao što reče jedan moj profesor (profesor prava) – najradnije (svjesno ili manje svjesno) – i to na mnoge načine – primjenjujemo *nacelo selektivne principijelnosti*. Po svom nahođenju odabiremo gdje ćemo, kad i kako živjeti Evandželje, s kim, u odnosu na koga, i u kojoj mjeri, koga ćemo ‘evandeoski prozivati’, po čemu ćemo procjenjivati može li Evandželje biti dovoljno učinkovito, ili bismo se trebali poslužiti nečim ‘efikasnijim’...

Što se događa kad netko nije sapet suzdržanim življenjem Evandželja, kad netko do kraja ozbiljno shvati i prihvati Evandželje, pokazuju nam oni kanonizirani – ali jednak tako i oni nekanonizirani – sveci po kojima se Božja vladavina snažno probija i u naše dane, i u naše životno iskustvo, i u naše savijesti. Po njima postajemo svjedoci – i dionici – otvorenosti, univerzalnosti i integrativnosti Božje vladavine. I biva nam jasno kako slabo iščitavamo Evandželje, nerijetko i upravo protivno njegovu Duhu. Nije pretjerano reći da je Evandželje još uvijek u mnogome nepoznata, pa i neželjena knjiga. Jer Božja se vladavina probija putovima kojima mudri ovoga svijeta ne žele ići.

Božo Lajić, razlažući svoju misao o Božjoj vladavini, govori o čovjekovoj potrebi, grčevitoj potrazi za vlašću, za nadmoći – u duhu izreke „Važno je biti važan, ali je još važnije biti vrlo važan“ – koja Božju vladavinu u čovjeku, u svijetu, u svim

međuljudskim odnosima, u njegovim odnosima prema svemu stvorenome – pa i njegovu odnosu prema Bogu samome – nužno gura u stranu. Pritom, dakako, u stranu gura i čovjeka i Boga.

Manje naglašeno govori i o čovjekovoj potrebi za potlačenošću. O njegovoj potrebi za neslobodom. Kao što je Etienne de La Boetie u svojoj „Raspravi o dobrovoljnem ropstvu“ zapisao da ljudi, kad su podjarmljeni, čeznu za slobodom i u nekom se trenutku počinju boriti za nju, ali nedugo nakon što se za nju izbore, ponovno traže ono čemu će – odnosno onoga kome će – robovati. I tako uvjek iznova.

Iz tog začaranog kruga čežnje za nadmoći i čežnje za izbavljenjem od slobode, čovjeka – uvjerljivo nam, pa i zanosno tumači Božo Lujić – izbavlja samo Božja vladavina, svijet življenog Evanđelja. Najprostraniji svijet. Štoviše: svijet bez granica. No u taj svijet moguće je ući samo srca spremnog za slobodu, srca otvorena za različitost, srca koje nikoga – pa ni sebe samo – ne umanjuje niti uvećava. Srca koje je za evanđeosku slobodu spremno i ne samo platiti – nego postojano plaćati – cijenu, uključujući i onu najvišu.

Bog nam – izlaže Božo Lujić – dolazi ususret kao vladar blizak čovjeku. Dolaže da skrbi o njemu. Da mu služi. Svjetovni se vladari pak odmiču od čovjeka, od naroda, izdižu nad njih. Bog svime svjedoči da je ovdje radi čovjeka. Svjetovni vladari prema čovjeku se i svijetu odnose kao da čovjek i svijet postoje zbog njih. Oni koji hlepe za svjetovnom vlašću nadmeću se kako bi osvojili vlast. Kako bi ih to nadmetanje moglo uvesti u služenje čovjeku, narodu? Upravo zbog toga Bog kršćana za neke nije prihvatljiv – jer svjedoči o tome da postoji i vredniji put: put služenja.

Upravo je služenje temelj Božje vladavine, svijeta novih odnosa, novog načina egzistiranja. Božja je vladavina u nama i među nama kao osobna i zajednička zbilja. Ona čovjeka potiče na rast u osobnosti, za razliku od ideologija ovog svijeta koje sve – pa i osobe – pretvaraju u predmet. Odlučiti se za Božju vladavinu znači odlučiti se za nesigurnost i time za život (odлуka za sigurnost pak odluka je za smrt). Božja nam vladavina otkriva da nas se životi drugih itekako tiču, da bez drugih i nismo živi. Potiče nas na hrabrost. Potiče i kada nigdje – osim u njoj – ne nalazimo oslonca.

Božo Lujić sustavno i uvjerljivo tumači da Evanđelje nije moguće razumjeti – a ni živjeti – skučena duha. Skučena srca. A bez razumijevanja Evanđelja nije moguće razumjeti sveobuhvatno Božje djelovanje u povijesti, u njegovu središtu: u ljudskom srcu i međuljudskim odnosima.

Jednako tako Evanđelje nije moguće naviještati s gnjevom, gorčinom. (I o tome nam je Isus mnogošto rekao kad se, u različitim okolnostima, povlačio u osamu, povlačio u goru – posve sam...) No jasno je da je lakše ukazivati na neevanđeoski život drugih nego – kako je blaženi Charles de Foucauld govorio – izvikivati Evanđelje čitavim svojim životom.

Knjigu Bože Lujića doživljavam upravo kao poticaj da izvikujemo Evanđelje čitavim svojim životom. Jer Evanđelje je samo u konkretnosti – u prizemljenosti (u najboljem smislu te riječi) – živo. I postoji samo jedna vrsta ljubavi: konkretna ljubav. A konkretna ljubav ne pristaje na uvjetovanost mržnjom, dobrota ne pristaje na uvjetovanost zloćom. Bliže im je stradati, biti izigrane, nego pristati na pristup mržnje i zloće.

Evangelju – opetovano govori Božo Lujić – možemo se samo primicati, pronicati ga sve dublje, ali ga ne možemo zaposjesti. Zaposjesti ga znači okrasti ga, iskriviti. Pritom Evangelje je u našoj službi i kada mi nismo u njegovoj. Ali dok mi – predano i radosno – ne uđemo u njegovu službu, ne otvara nam se put do njegove punine. Mi smo sami sebi prva i najveća zapreka na tom putu.

Evangelje je bitno usmjereno na integriranje drugih i drugačijih, na integriranje rubnih (što je u ondašnjem svijetu bila krajnja novost). Isus svojim Evangeljem uključuje isključene, ali pritom ne želi isključiti one koji ih isključuju, nego ono po čemu su i jedni i drugi isključeni. Njegova je namjera isključiti potrebu za isključivanjem, isključenost samu.

Isus je svojim prolaskom zemljom ukinuo razliku između vertikale i horizontale, njihovu odijeljenost. Po tome samo je svijet – ljudski život – u kojem su sve njegove dimenzije prisutne, zbiljne i žive, istinski svijet, istinski život. Sve ostalo je privid.

Božo Lujić u ovoj knjizi višekratno postavlja pitanje kako sučeliti Božju vladavini punu predanja i zauzetosti za dobrobit svakog čovjeka s ljudskim vladavinama kojima su polazišta i namjere na mnoge načine uvjetovane i ograničene? Silno mi je draga misao koju sam pročitao u jednom tekstu don Živka Kustića da su „kršćani uvijek bili uvjereni da mogu stvarati povijest ne ulazeći u politiku“. Nije to izmicanje odgovornosti nego preuzimanje pune odgovornosti.

U ovoj me se knjizi osobito dojmila misao da će Božja vladavina biti – da jest – „neshvatljivo djetinje pouzdanje u moć ljubavi“. Kad Isus dovodi dijete u sredini pozornosti i ističe ga za primjer, on ukazuje na ono djetinje u čovjeku svake dobi kao središte života i smisla, kao ishodište pouzdanja i budućnosti. Odrasti prečesto znači na bolan se način emancipirati od svoje osobnosti. Od svoje izvornosti. Jedino je djetinjom dušom moguće iskusiti čudo ljudske egzistencije i u jednostavnosti se susresti s Bogom.

Tijekom čitanja ove izrazito otvoreno pisane knjige – sve do kraja, pa i potom – ostaje (barem za mene) otvoreno pitanje je li to sveučilišni udžbenik (kao što je u knjizi zapisano), znanstvena monografija ili meditacija koja propituje čitatelja o njemu samome i o njegovim odnosima. No uz to iščitavao sam je i kao svjedočanstvo osobne vjere Bože Lujića. Svjedočanstvo zahvalnosti za Evangelje. Za susret s Bogom Isusa Krista. U tome se Boži Lujiću – sa zahvalnošću – skromno pridružujem.

U knjizi „Bog u metrou“ Gilberta le Mouëla (Kršćanska sadašnjost, 1978), ‘stihovanjo’ priči o skrovitom Božjem posjetu Zemlji u drugoj polovici dvadesetog stoljeća, u nizu simpatičnih zgoda, zapisana je i zgoda kako Bog, vozeći se u metrou, neupadljivo pokušava čitati jednu debelu teološku knjigu dok ju je, vozeći se u istom metrou, čitala jedna časna sestra. Međutim – kaže pisac – Bog je morao vrlo brzo odustati od čitanja. Zbog drndanja kola, ali još više zbog samih riječi. Naime Bog je zaključio da bi mu, da bi razumio tu knjigu, trebao pun kovčeg rječnika... A uz to je zaključio i da bi trebao misliti o tome da se upiše na teološki fakultet. Promatraljuci časnu sestruru ponadao se da ona ipak poznaje Evangelje: jer ono je mnogo jednostavnije, iako katkad treba srcem odgonetavati neke riječi.

Da je časna sestra u metrou čitala knjigu „Božja vladavina kao svijet novoga čovjeka“ vjerujem da bi je Bog – čitajući je uz nju – čitao sa zadovoljstvom.

Božo Lujić

Starozavjetni proroci

II. prerađeno i prošireno izdanje,
Kršćanska sadašnjost, Zagreb 2010.

Sociolog i „Starozavjetni proroci“ – kakva je poveznica? Možda nekakva postoji, ako znamo da je sociologija započela kao znanost zaokupljena društvenim raslojavanjem, društvenom atomizacijom, društvenom dezorientacijom... i da su utemeljitelji sociologije bili zaokupljeni (1) traganjem za istinom društva – zašto dolazi do društvene dezorganizacije i (2) traganjem za vizijom budućeg društva – kako ostvariti ljudsku solidarnost. No može li se poveznica naći u onome što slijedi – tu se ne bih usudio ništa reći. Naime istine koje nudi sociologija nisu se baš uvijek pokazale istinama, niti se na temeljima sociologije izgradila vizija dobrog društva. Doduše, moram nešto reći u obranu svoje znanosti – sociologija nudi neku analitičku metodu za razotkrivanje društvenih procesa, neovisno o njenim rezultatima.

Dakle ako neku poveznicu eventualno možemo naći, to još nikako nije opravданje moga mjesta u ovoj svečanoj prilici. No kako sam bio lijepo zamoljen i nakon nekog premišljanja, pristao sam i imajući na umu mogući izlaz iz situacije – lijepo ču temeljem nekoga sociološkog znanja govoriti o onome što su i proroci radili – a navodno su bili promatrači, gledatelji ljudske stvarnosti. Pa ču i ja nešto reći o toj ljudskoj stvarnosti. Probat ću se „igrati“ proroka! Međutim kada sam otvorio knjigu, naravno de me naš autor u potpunosti razoružao, jer on lijepo kaže: prorok je od Boga pozvani i poslani pojedinac, on jest u službi Boga, on govori iz Božje stvarnosti. Tu sam ja apsolutno nemoćan i potpuno se predajem – jer me naprsto strah išta više autoritarno tvrditi – govoriti iz perspektive autoritativnog znanja. Ako me čemu naučila moja sociološka znanost, a čini mi se da o tome i autor govori temeljem istraživanja starozavjetnih proroka – istina je toliko višeslojna, ona ima toliko različitih značenja za različite ljude, ona je naprsto drukčija iz drukčije perspektive.

Na kraju, odlučio sam biti inspiriran čitanjem knjige (ne cijele, priznajem, samo nekih njenih dijelova), i tu inspiraciju podijeliti s vama. Neke su me se spoznaje, ma koliko stare bile, jako dojmile, jer prečesto na njih zaboravljamo, i kao ljudi i kao znanstvenici.

Prvo je odnos pojedinca i institucije, jer su proroci dizali glas protiv sustava i protiv institucija. A naša cjelokupna povijest jest povijest sustava i institucija, koje vladaju gotovo svim aspektima našeg života. Za pojedinca nema puno mjesta, pojedinac se za svoje mjesto pod suncem treba boriti, a za borbu mnogi nemaju ni znanja ni snage. Upravo me zabrinjava tolika količina nesvesnosti da ovo naše navodno novo društvo nije još uvijek novo u najbitnijoj točki – sloboda i mjesto pojedinca. Mi imamo u Hrvatskoj jednu, netko će reći, zanimljivu, ali zapravo vrlo opasnu situaciju. Odnos pojedinca i institucija jest ambivalentan, gotovo shizofreni odnos. Kao što govore sva istraživanja, mi institucijama ne vjerujemo, mi ih preziremo, ali im se na neki čudan način divimo – jer od njih sve očekujemo (i ono što je realno očekivati i ono što nije) i njima smo se spremni pokoriti. Čudna mješavina ljubavi i mržnje. Odnos je zapravo obostran – kao što institucije preziru ljudе (jer ne rade ono i onako kako bi trebale), tako i ljudi preziru institucije. Nije potrebno argumentirati da je

Siniša Zrinščak

ovakva situacija obostrano neplodna. No još je gore da se ne vidi izlaz iz situacije, da nitko na tome ne radi, da to nije ničiji posao. A trebao bi biti. Borbu protiv sustava, a za pojedinca, vidim kao nužnu reformu koja će obuhvatiti sve i svakoga – i institucije, ali i pojedince – kako bi upravo oni dobili svoje zasluženo mjesto.

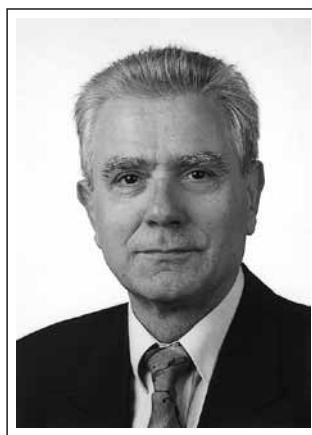
Drugo, povezano, jest važnost antropologije, osobnosti u životu i djelovanju proroka. Oni su govorili iz svoje osobnosti. Autor govorи i o procesu „pounutrašnjenja“ Božje riječi. Prevedeno na laički jezik, to upućuje na važnost osobnih i društvenih okolnosti u našim životima. Njih treba uzeti u obzir, ali im i ne robovati. Vrlo jednostavno na prvi pogled, ali zapravo i nije. Novija hrvatska povijest puna je takvih dilema. Prolazimo proces društvene transformacije, mijenjamо se prema zadanim, propisanim obrascima. No mi te obrasce i mijenjamо i prilagođavamo, što je naravno i potrebno i dobro, ali je pitanje kako to radimo. Nesvesno, nepomišljeno, interesno-organizirano.... Promjena je potrebna, jer ako nema promjene, ostat ћemo zarobljeni u vlastitoj uzvišenosti – jer, navodno, mi znamo najbolje, mi imamo najbolja rješenja. No pitanje je i kakve obrasce primamo. Neke moramo, ali neke i ne moramo, a zbog nekih interesa tvrdimo da moramo. Ali ključno je pitanje kako promjeni prilagoditi našoj osobnosti. Uzmimo bilo koji primjer o kojima se žučno, previše žučno – jer onda nema mjesta dijalogu – raspravlja – npr. propisi o suzbijanju diskriminacije. Jesmo li i koliko spremni suzbijati diskriminaciju i na koji način? Kako anti-diskriminatorske propise prilagoditi društvenim okolnostima? Ali koliko smo sami spremni vidjeti diskriminaciju i njoj se suprotstavljati. Ne znam, ali me žalostи što ne stvaramo ni mjesto ni prostor da o tome govorimo. Starozavjetni proroci tu zaista mogu biti inspirativni.

Treće, strah. Proroci govore i pokazuju važnost osobnog djelovanja i osobne odgovornosti. Proroci pokazuju proces rađanja čovjeka osobe, koji traje do danas. A ja danas vidim puno straha. Ne straha koji korigira čovjekovo ponašanje, već straha za preuzimanjem osobne odgovornosti, straha da se kazuje i djeluje prema svojim srcu i svojoj najdubljoj misli. Društvene uzroke straha nije teško identificirati. Ali to ne činimo. Društvene uzroke straha moguće je uklanjati – ne jednostavno, ne brzo, ali je to moguće. Ali mi to ne činimo. Strah nas je paralizirao i kao pojedince i kao društvo. Ja u svom osobnom djelovanju osjećam previše straha. Strah ponekad opravdam oprezom i osjetljivošću za druge. Nekada je o tome riječ, ali je često riječ o maskama – ne jednoj, nego o mnogima. Naravno da to nije opravdanje, ali pokušavam se opravdati time da se i drugi boje. Strah je bitno povezan s prethodne dvije točke – s odnosom pojedinca i institucija te s pitanjem zatomljene osobnosti. Strah od istine! Paraliza zbog straha paralizira društvo. Zato čitajte Starozavjetne proroke! Nešto ćete naučiti!

I na samom kraju. Ponovno ћu iznevjeriti i vas i sebe. Rekao sam na početku da se neću „igrati“ proroka i da neću govoriti o tome tko danas eventualno ima osobine proroka i što bi to danas proročki govor trebao biti. Ne mogu a da ipak nešto ne prozboram u tom smjeru. Naime jedno od pitanja jest tko je pravi, a tko lažni prorok. I mada je osnovna osobina proroka da viču, navještaju, pozivaju, uvjeren sam da ћemo najmanje proročkih riječi danas naći baš kod onih koji najviše galame, koji su zagušili sve komunikacijske kanale, koji govore „ja i ja“, koji nude sva rješenja. Potažimo nešto proročkoga kod onih koji šute i žive svoj život, onih kojima nije lako.

Hvala i moje najiskrenije čestitke autoru na ovako impozantnoj knjizi. Nadasve inspirativno!

IN MEMORIAM
SLAVKO BURIĆ
(1947-2011)

Mirko Vidačković

U utorak, 26. travnja 2011. godine na putu prema radnom mjestu od srčanog udara preminuo je u Stuttgart-Bad Cannstattu Slavko Burić, dugogodišnji socijalni radnik Caritasa Stuttgart. Otišao je iznenada, brojeći dane do zaslužene mirovine, kojoj se neobično radovao.

Slavko je rođen 31. srpnja 1947. godine u Bijeloj – Konjic, BiH, kao sin Ilije i majke Milke, rođene Vidačković. Petogodišnju osnovnu školu završio je u Bijeloj (1954–59), a daljnje školovanje nastavio u Konjicu (1959–62). Srednju školu pohađao je u Franjevačkoj klasičnoj gimnaziji Visoko (1962–66). Nakon toga bio je u novicijatu u franjevačkom samostanu Humac kraj Ljubuškog (od srpnja 1966. do srpnja 1967), dok je vojni rok odslužio u Pirotu (1967–68). Filozofsko-teološki studij pohađao je na Franjevačkoj teologiji u Sarajevu i Königsteinu (1968–72). Nakon što je prekinuo studij teologije upisao je studij germanistike i anglistike u Würzburgu (1972–77), te Višu školu za socijalne radnike u Kölnu (1981–85). Ispit za sudskog tumača i prevoditelja položio je 1983 godine.

Slavko se vjenčao 24. prosinca 1980. u župnoj crkvi sv. Ivana Krstitelja u Konjicu s Mirjanom Mlinarević iz Konjica. Njihova djeca, Tomislav (1982) i Josipa (1985), rodila su se u Bad Mergentheimu, gdje je Slavko u to vrijeme radio kao socijalni radnik kod Caritasa pri biskupiji Freiburg (1972–86).

Od 1. travnja 1986. do smrti radio je u socijalnoj službi stuttgartskog Caritasa kao diplomirani socijalni radnik. Ne punih četrdeset godina uvijek je bio spreman pomoći drugima. Iстicao se susretljivošću prema svim ljudima koji su mu se obraćali bez obzira na naciju, vjeru i boju kože. Bio je aktivni član Hrvatske katoličke zajednice Stuttgart-Bad Cannstatt, gdje je iz ljubavi obavljao više dužnosti: bio je djelatel pričesti, čitač, orguljaš i pjevač. Slavko je bio drag i omiljen čovjek, a nada sve je

bio praktični vjernik. Svoj život posvetio je obitelji i Crkvi. Živio je u duhu kršćanskih načela i vrijednosti. Kao laik te predstavnik svih stranaca, bio je dugogodišnji član Biskupijskog vijeća, član odbora za žene pri biskupiji Rottenburg-Stuttgart. Nije samo bio aktivan u crkvenim službama nego je bio član Vijeća stranaca grada Stuttgarta, gdje je prije svega zastupao interes Hrvata. Bio je član i predsjednik Udruge bivših đaka Franjevačke klasične gimnazije Visoko.

Pokojnikov ispraćaj s misom zadušnicom bio je u četvrtak 28. travnja u crkvi Naše Gospe "Liebfrauen" u Stuttgart-Bad Cannstattu; misu je slavio fra Jure Zebić, voditelj Hrvatske katoličke zajednice Bad Cannstatt uz koncelebraciju fra Nedjeljka Brečića. Đakon Ivan Jeleč u ime Udruge bivših đaka Franjevačke klasične gimnazije Visoko kratkim se govorom oprostio od pokojnika. Posebno dirljivim riječima od svog oca oprostio se njegov sin Tomislav. Velik broj prijatelja, rodbine, radnih kolega, poznanika, klijenata iz Stuttgarta i okolice otpratio je pok. Slavka na njegovo posljednje putovanje u rodnu Hercegovinu. Pokopan je u subotu, 30. travnja na groblju Rodoč u Mostaru; ukopni obred vodio je fra Ivan Ševo, koji je utješnim riječima ohrabrio prijatelje i rodbinu. Nećakinja Ivana u svom govoru opisala je tužnim riječima lik svoga tetka, onako kako ga je ona doživjela.

Ožalošćenoj supruzi Mirjani, djeci Tomislavu i Josipi kao i čitavoj obitelji iskrena sućut, a tebi, dragi Slavko, pokoj vječni!

Zemljaci i cimeri

in memoriam Slavku Buriću

Jozo Džambo

Zuko Džumhur, neumorni hodoljub, prisjetio se u jednome od svojih zapisa kako je u njegovom rodnom Konjicu, dok je on još bio djetetom, čitava mahala dolazila na ispráčaj kada bi netko željeznicom krenuo na put u Sarajevo. Dati se u ono vrijeme iz Konjica na put u Sarajevo nije bila mala stvar. Od putnika se opraštalo kao da ide u soldačiju ili na hadž.

Bile su to Džumhurove dvadesete i tridesete godine prošloga stoljeća.

Kada je Slavko Burić u jesen 1962. godine iz Konjica krenuo u Sarajevo, to jest Visoko, oproštaji već nisu više bili tako teatralni. Putovanje je postalo obična stvar, doduše uz Ivan-planinu nije se islo brže ni za Zukina vakta.

Okvir za sliku

Đaci koji su s one strane Ivana dolazili u Visoko donosili su u svojim kuferićima, natrpane između ono malo odjeće i pribora, suhe smokve, šipkove plodove (nar) i sir iz *mišine*. Poneki je znao donijeti i po svežanju škije. Svima je bilo jasno da se s time na tome mjestu nije moglo ništa započeti – bio je to jednostavno atavizam ili refleks one krijumčarske kulture koja je mnoge obitelji spasila od gladi, a mnoge i u crno zavila. (Kako je dubok morao biti ovaj egzistencijalni doživljaj kada su i djeca i unuci „prosjaka i sinova“ krijumčarili uprazno zlatnosmeđe listove duhana koji više nije zanimalo ni žandare ni finance i koji je kao roba bez mušterija trunula u đačkim kuferima na sjemenišnom tavanu!)

Pa onda: *šije-šete*. Dugo mi nije bio jasan smisao te igre ili zapravo nije mi ni bilo stalo da otkrijem u njoj neki smisao. Mene je fascinirala zaokupljenost igrača, njihova mimika (u kojoj je bilo više grča nego razigranosti) i gestika, u mome doživljaju agresivna i slična mačevanje: *šije* ili *šete* kao bodeži.

Osim ovih slika bilo je i riječi onkraj Ivana. Bilo je u tim riječima melodike kakvu do tada nisam poznavao. Nezaboravne su hercegovačke upitne rečenice s modulacijama koje i najobičniji govor pretvaraju u poeziju.

Zemljopis

Zemljopisna lekcija je jasna: Konjic pripada regiji „jadranskog sliva“. Hercegovina. Međutim tome se protivila moja privatna ili familijarna geografija, to jest obiteljska začuđujuće precizna predaja da su Džambe „od Konjica“, ili još točnije: iz konjičkog sela Pokojišta.

Tako je kolega Slavko, htio ne htio, poprimio u mome doživljaju neke rodbinske crte. Tà i jedan i drugi smo „od Konjica“! Nije bilo druge, ja sam Slavka „prisvojio“ i izdvojio od ostalih hercegovačkih kolega.

Sjemenište je poznavalo kategoriju koja je danas, pogodena globalizacijom i na mikroplanu, iščezla – „zemljak“. Tako su se oslovjavali kolege rođeni u jednoj župi, u jednom kraju, pa konačno i u jednom dištriktu. To je nešto slično „nacijama“ na srednjovjekovnim sveučilištima, ili „conterraneus“, također u svijetu srednjega vijeka. Pri tomu je ovaj pojam bio po potrebi i vrlo rastezljiv. Kada se Ivan Stojković

(Stoicus), dominikanac, teolog po ukusu pape Martina V. i kasnije kardinal, na saboru u Baselu 1431. godine podgrijavajući bogoslovnu vatu na kojoj će okončati poneki husit, okomio na Čeha Jana Rokicanu i sudrugove te ih konačno strovalio u propast, rezignirao je Jan: „Eto, što nam učini naš *conterraneus* (zemljak) ...“. Na što će mu Stoicus: „*Conterraneus vester sum lingua et natione, sed quod doctrinam catholicam pertinet ...*“. Gje je Dubrovnik, a gdje Češka, pa ipak hrvatski Ivan i češki Ivan (Jan) bili su „zemljaci“!

Pa zašto to onda ne bi mogli biti jedan Konjičanin i jedan Šeherac!

Raspitivao sam se kod Slavka za Pokojište i smjerao otici tamo, ali sam nekako uvijek imao potrebu prije toga obići čitav Magreb i Apenine i Pirineje i zemlje s one strane Urala, a Konjic i Pokojište ostaviti za neki miran vikend, jer da je to „tu“, pred vratima, da je to „lako“ i da je vodič uvijek na raspolaganju.

Još jedna kriva računica. Sada sam ostao bez vodiča. Slavka više nema da počaže put.

Svjedodžba

Slavko je i kao đak i kao student bio *eminens*. Sada ova tvrdnja zahtijeva još jedno pojašnjenje, to jest valja je precizirati ukazujući na tipologiju koja sigurno ne vrijeđi samo za našu generaciju.

Bilo je onih koji su teško učili, pa i naučeno samo teško znali prikladno reproducirati.

Zatim onih koji su se natprosječno zalagali i znojili i zasluženo ubirali zavidne plodove.

Tu su i oni nadareni koji su učili s nekom meni nikada dohvatlјivom i shvatljivom lakoćom.

Pokatkad se znao naći i poneki *štrebber*, koji se nikada nije mirio ocjenom ispod one koju je on sam sebi nametnuo kao kategorički imperativ.

Slavko je svoje znanje i svoje ocjene nosio nenametljivo tako da je sve to izgledalo nekako prirodno, kao što čovjek na sebi nosi košulju i ne zamjećujući da je ima. Učio je sustavno i bez afekta, pa bile to lake ili teške stvari. Odlikaš.

Odlikaš i kao kolega.

Da mu sada dodjelujem tu svjedodžbu, ne temelji se na površnom promatraњu ili maglovitom sjećanju. Znam dobro o čemu govorim, jer smo on i ja, osim visočkih godina s razlikom tiron - sekundan, dijelili (s fra Velimirom – Veljom Mandičem) dvije pune godine jednu sobu na trećem katu Teologije u Nedžarićima. Treća soba, pođe li se od kraja hodnika s istočne strane zgrade, na lijevoj strani. O tome društvu i zajedništvu moglo bi se mnogo lijepoga napisati.

Sudbina i meštarski raspored htjeli su da sam prije toga na istom katu na drugome kraju za „cimera“ imao fra Miru Baotića kojemu je leukemija prekinula pjesme, studije, smijeh i život u 22. godini.

U utorak navečer 26. travnja, kada sam već jednom nogom bio na putu, stigla je vijest da mi je smrt uzela još jednog „cimera“.

Posljedni naš susret bio je 20. i 21. studenog 2010. na godišnjem sastanku bivših visočkih đaka u Oberkirchu. Sada prebjrem po slikama tih dvaju dana kolegijalnog susreta i imam pred očima Slavka kao i uvijek korektno odjevena i otmjena držanja. Discipliniran u ponašanju kao i u riječima. U njegovu govoru zamjećivao se

doduše neki *timbre* koji ranije nisam zapažao, neka krhkost glasa: riječi su se lomile kao kristali, ali u njima nije bilo nikada oštchine ili oporosti, nego su zvučale blago, čak i onda kada je pokazivao neku „službenost“ u nastupu.

Običaj je, a često i samo fraza, pri susretu upitati drugoga: „Kako si?“.

U Oberkirchu Slavko mi je to pitanje postavio na sâmom rastanku. Da je to čuvao za kraj i time „poremetio“ redoslijed pozdravnog običaja, shvatio sam kao želju da želi pokazati kako njegovo pitanje nije ritual nego istinsko zanimanje.

„I kako si još?“ (Ovako se na prostoru između Novog Šehera i Konjica pita sugovornika kada se od njega želi saznati i malo više od onoga što je sadržano u konvencionalnom odgovoru „hvala, dobro“.)

Kazati da sam Slavkovom smrću izgubio dragog kolegu pre malo je.

O njegovu poslu pri Caritasu (*caritas!*) znaju mnogo više drugi koji su mu profesionalno i prostorno bili blizu. Nama koji smo ga poznavali prije toga nije nikakva novost kada u nekrologu čitamo o njegovoj korektnosti i zauzetosti za ljude. Najveći dio onih koju su kucali na Slavkova vrata dolazili su s iskustvom balkansko-socijalističkog birokratizma, dakle sa žalosnim osjećajem da su štambilji, formulari, uredi i službenici u uredima nešto strano i tuđe, a nipošto nešto što njima pripada i što im treba stajati na usluzi. Pokucavši na Slavkova vrata mogli su (ako su mogli!) zaboraviti to iskustvo i osjetiti nakon prvog pozdrava da nisu molitelji, nego građani čiji se predmet, pa kakav god on bio, uzima ozbiljno. Vjerujem da su za vrijeme Slavkova dugogodišnjeg rada mnogi i mnogi izašli iz njegova ureda s osjećajima da su bili *na pravoj adresi*. Ali, velim, o tome će drugi znati pouzdanije i vjerodostojnije pričati.

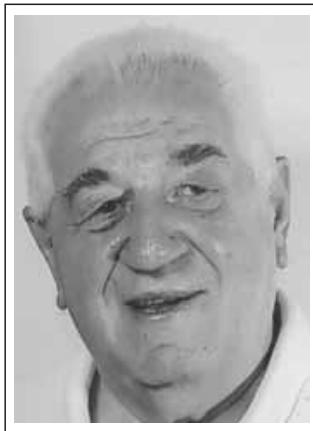
Epilog

„*Jedan po jedan othodu ...*“ – cimeri, zemljaci, kolege, prijatelji.

Čuvam im imena u adresaru. To je neka vrsta virtualnog spomenika, „krajputaša“ u mojoj svakodnevici. Na svakome od ovih mogao bih uklesati po jednu rečenicu što mi u ušima odzvanja, premda davno izgovoren u stima onih koji odoše „*na zadnje sijelo gdje no znak propela grbove kruni posred ruzmarina*“ (I. Vojnović).

Ne stigoh sa Slavkom posjetiti Pokojište, mjesto mojih konjičkih predaka. I on i ja imali smo suludu nadu da je pred nama još neizmjerno mnogo vremena: za razgovore, pisma, putovanja, susrete, mirovinu ...

Sada nama koji smo ostali valja, kako je znao reći naš zajednički profesor fra Vitomir Slugić, *obaviti posao*. Posao koji je Slavko već obavio kada je, ništa ne najavljujući, otišao na svoje *pokojište*.

IN MEMORIAM
ANTO LOVRIĆ
(1930-2011)

U Kliničkom bolničkom centru Rebro u Zagrebu je 9. lipnja 2011. godine umro u 82. godini života član naše Udruge Anto Lovrić, a pokopan je 14. lipnja 2011. u obiteljskoj grobnici na zavičajnom groblju Šćit u Rami.

Ovdje donosimo studijski i radni životopis pokojnog Ante iz našega Leksikona: „Osnovnu školu završio je u Šćitu (1942). Srednju školu završava u Franjevačkoj klasičnoj gimnaziji u Visokom u razdoblju od 1942. do 1952. tako što je zajedno s ostalim đacima polagao 1950/51. istodobno sedmi razred i prvu godinu studija na Franjevačkoj teologiji u Sarajevu, a 1951/52. osmi razred i drugu godinu studija. U novicijatu je bio u Franjevačkom samostanu Kraljeva Sutjeska (1947-48). Godina 1952. napušta zajednicu i započinje studija na Pravnom fakultetu u Sarajevu. Apsolvirao je 1956, te potom radio u više različitih poduzeća kako bi se prehranio. Uhićen je 15. listopada 1959, dva dana prije negoli je trebao diplomirati. U istražnom zatvoru ostaje do 30. prosinca 1959. Odlukom UDBE, odnosno Rješenjem suca za prekršaje Kotara Sarajevo osuđen je na 30 dana zatvora i dvije godine Koncentracijskog logora na otoku sv. Grgur (Goli Otok). Iz logora je pušten 31. prosinca 1961. Za vrijeme boravka u logoru biva isključen s Pravnog fakulteta u Sarajevu na pet godina. Zahvaljujući logoraškom kolegi pravniku Voji Markoviću te prof. dr. Jovanu Đorđeviću, piscu svih Ustava SFRJ do 1974, uspijeva nastaviti studij na Pravnom fakultetu u Beogradu i završiti ga 11. veljače 1963. Magistrirao je na Pravnom fakultetu u Zagrebu iz područja pravnih znanosti – Međunarodno trgovачko pravo (1985-89).

Iako je imao reguliranu vojnu obvezu, nakon izlaska iz logora pozvan je 6. ožujka 1962. na ponovno odsluženje vojnog roka. Služio ga je u JNA, u Črnomelju (Slovenija, Bela Krajina) jedanaest mjeseci. Iz vojske je diplomirao.

Svjedok je mnogih zbivanja četničkog pokolja u Rami u listopadu 1942, ulaska partizana u Sarajevu i vješanja 55 ljudi na Marin dvoru pred kraj rata 1945. Potom je bio sudionik Križnoga puta od Sarajeva do Bleiburga i nazad, na kojem je bio i svjedok velikog partizanskog zločina ne samo u Mariboru nego i na putu od Bleiburga do

Uredništvo

Đurđevca i nazad do Lepoglave, zatim nestanka (smaknuća) preko 100 osoba (muškaraca) iz Rame, koji su bili popisani u Mariboru u svibnju 1945. od kojih su samo neki uspjeli preživjeti (sam Ante Lovrić i s njim Luka Jozić Stranjakov).

Preko 30 godina radio je u poduzeću Saponia - Osijek u Osijeku (15. IV. 1963 – 31. XII. 1991), zatim nakon demokratskih promjena u RH, zastupnik u Hrvatskome državnom saboru za Grad Osijek (1. V. 1994 – 10. III. 1996). U tom razdoblju bio je član saborskog Odbora za Ustav, Odbora za mirnu reintegraciju te Odbora za žrtve rata i porača. Bio je predsjednik Visokoga prekršajnoga suda Republike Hrvatske (1. III. 1996 – 30. III. 2001). U mirovinu otiašao 13. II. 2001.“ (I. Markešić, Leksikon članova Udruge đaka Franjevačka klasična gimnazije Visoko, Zagreb 2008, 98-99).

Pokojni Anto Lovrić redovito je sudjelovao na saborima Udruge u Zagrebu te je redovito pratilo njen rad kao i sva događanja u njoj. Ispratili smo ga s molitvom i s nadom da je nakon ovozemaljskog života našao konačan mir u Božjem kraljevstvu.

Članovi udruge

A

Akalović, Filip	I. Ranger/I	10000 Zagreb	(HR)	Tel.: 00385 1 373 09 49	pro.nova.doo@zg.htnet.hr
Alilović, Ivica	Limburger Str. 170	65520 Bad Camberg-Erbach	(D)	Tel.: 0049 6434 900 104	pfarramt@mauritius-erbach.de
Ančić, Mladen	s. Pokrajčići	72250 Nova Bila	(BiH)		
Andrić, Josip	Hinter den Gärten 17	89231 Neu-Ulm	(D)	Tel.: 0049 731 492 00 356	andricjo@googlemail.com
Andrijanić, Anto	Schonbuhlstr. 35	70188 Stuttgart	(D)		
Andđelović, Petar	Selska cesta 77	10000 Zagreb	(HR)	Tel.: 00385 1 302 04 23	petar.andelovic@sabor.hr
Antolović, Jelenko	Jahradnikova 12	10000 Zagreb	(HR)	Tel.: 00385 1 664 19 99	
Antolović, Josip	Ivana Rangera 1/II	10000 Zagreb	(HR)	Tel.: 00385 1 373 46 57	
Antunović, Tomislav	Igelweg 2-4	65428 Rüsselsheim	(D)	Tel: 0049 6142 798 981	deukro@t-online.de
Arelić, Marko	A. Stipančića 24,	10000 Zagreb	(HR)		

B

Baketarić, Mijo	Zvonimirova 45,	34310 Pleternica	(HR)	Mob.: 00385 98 870 902	udruga-invalida-rada@po.htnet
Bakula, Vinko	Matije Gupca 4, Brezje	10431 Sveta Nedelja	(HR)	Tel.: 00385 1 337 05 78	vbakula@mup.hr
Baotić, Joso	Kozari bok, I. odv.5	10000 Zagreb	(HR)	Tel: 00385 1 240 76 09	
Baotić, Mato	Passweg 7	44867 Bochum	(D)		
Barać, Ivica	Novački Vidikovac 1	10040 Zagreb	(HR)	Tel.: 00385 1 291 5239	
Barbarić, Mate	Niedergirmessergasse 43	35576 Wetzlar	(D)		
Barbić, Pero	Ulica hrvat. branitelja 11	72250 Vitez	(BiH)	Tel.: 00387 30 714 881	
Barbić, Tomo,	Am Ziegelstandel 3,	86830 Schwabmünchen	(D)	Tel: 0049 8232 78414	ljubo305@gmx.net
Barišić, Rudolf	Colerusgasse 32/6/5	1220 Wien	(A)	Tel.: 0043 1 958 86 09	rudobarisic@gmx.at
Barun, fra Andelko	Gorička cesta bb	80101 Livno	(BiH)	Tel.: 00387 24 200 311	fra.andjelko.barun@tel.net.ba
Barun, Andelko	Stjepana II Kotromanića bb	80101 Livno	(BiH)	Tel.: 00387 34 332 848	
Barun, Luka	Selčinska 14	10360 Sesvete	(HR)	Tel.: 00385 98 405 070	
Batarilo, Anto	Wilhelm-Leuschner 11	71034 Böblingen	(D)	Tel.: 0049 7031 273 932	
Batarilo, Mijo	Frančiškanski trg 2	1240 Kamnik	(SLO)	Tel.: 00386 61 831 155	
Bešker, Stipo	VIII Trnava 11	10040 Zagreb	(HR)	Tel.: 00385 1 294 70 87	stipo.besker@gmail.com
Bešlić, Franjo	Gollierstr. 63	80339 München	(D)	Tel.: 0049 89 714 93 42	franjobeslic@web.de
Blažanović, Vlatko	Jalševečka 22	10040 Zagreb	(HR)	Tel.: 00385 1 298 36 92	
Blažević, Ivo	Ostrogovićeva 10	10000 Zagreb	(HR)	Tel.: 00385 1 667 89 97	ivo.blazevic@allianz.hr
Boban, Franjo	Benkov put 11	10000 Zagreb	(HR)		frano@bblmedia.net
Bosankić, Mijo	Poljana R. Boškovića 6	20000 Dubrovnik	(HR)		
Brajinović, Marijan	Burgerspittalgasse 17-19	1060 Wien	(A)	Tel.: 0043 222 59715878	
Brandić, Damjan	I. Stožira 5	10000 Zagreb	(HR)		
Brizić, Ivan	H.V. Hrvatinića 53	30101 Jajce	(BiH)		
Brkićić, Ivan	Stubička 99	10000 Zagreb	(HR)	Tel.: 00385 1 363 06 38	ibrkicic@inet.hr
Brzović, Ivan	Krste Hegedušića 23	10360 Sesvete	(HR)		
Brzović, Jandre	Ravensburger str. 32	86150 Augsburg	(D)		
Bubalo, fra Ivan	Aleja Bosne Srebrene 111	71000 Sarajevo	(BiH)	Tel.: 00387 33 453 266	
Bubalović, Tadija	Kneginečka 10	10000 Zagreb	(HR)	Tel.: 00385 1 301 00 60	tadija.babalovic@vsfbih.ba

Budeš, Radovan	Selska 19/2	10000 Zagreb	(HR)	radovan@filaks.hr
Bulaja, Ivan	Ivanečka 31	10000 Zagreb	(HR) Tel.: 00385 1 364 31 72	
Bulić, Mario	Karamanov prolaz 2/9	10020 Zagreb	(HR) Mob.: 098 742 579	
Bungić, Vlatko	Platanen Str. 51	82024 Taufkirchen	(D)	
+ Burić, Slavko	Gnesener str. 87 A	70374 Stuttgart	(D)	slavkoburic@gmx.de

Č

Čilić, Dario	Vatroslava Lisinskog 7	34550 Pakrac	(HR)	
Čolić, Saša	Havidićeva 2	10020 Zagreb	(HR) Tel.: 00385 98 163 92 29	sasacolic@yahoo.com
Čović, Berislav	Stud. dom "S. Radić" Jarunska 2	10000 Zagreb	(HR) Tel.: 00385 98 943 16 84	berislavc@gmail.com
Čuljak, Mario	Ploča bb	88440 Prozor	(BiH) Tel.: 00387 63 406 452	mario.culjak@tel.net.ba
Čuturić, Branimir	Astern str. 79	90765 Furth	(D)	

Ć

Ćaćić, Ivo	Klekovačka 28	10040 Zagreb	(HR) Tel.: 00385 1 291 12 17	icacic7@net.hr
Ćaćić, Jozo	Tullastr. 16	77652 Offenburg	(D) Tel.: 0049 781 75697	
Ćošković, Pejo	Hrgović 28	10000 Zagreb	(HR) Tel.: 00385 1 363 57 03	pejo.coskovic@lzmk.hr

D

Dadić, Ljubo	Trebižat bb	Čapljina	(BiH) Tel.: 00387 36 322 521	
Dadić, Marijan,	Regentenstr. 2	51063 Köln	(D) 0049 221 3400526	jotto81749@aol.com
Dadić, Viktor	Biskupa Buconjića 32/E	36000 Mostar	(BiH) Tel.: 00387 36 320 411	
Dadić fra Zdravko	Ul. 24. prosinca 18	10360 Sesvete	(HR)	
Damjanović, Vitomir	Friedrich-Kaiser-Gasse 106/15-16	1150 Wien	(A)	
Didović, Zvonimir	Benkovačko selo 75	23420 Benkovac	(HR) Tel.: 00385 99 693 4310	zvone1509@net.hr
Dolibašić, Ivan	Baranjska 15	35000 Slavonski Brod	(HR) Tel.: 00385 35 272 464	
Dolibašić, Mato	Gasserweiher 19	6840 Gotzis	(A)	
Dolić, Tomo	15 Maurice Coulter Mews	Toronto Ontario M3M-3K3	Canada	tandmdolic@rogers.com
Dugonjić, Anto	Istarska 1	10000 Zagreb	(HR) Tel.: 00385 1 374 51 23	
Duvnjak, Marko	Ul. B. Magovca 44/135	10000 Zagreb	(HR) Tel.: 00387 1 667 52 55	
Duvnjak, fra Stjepan	Kraljice Katarine br.1	72244 Kraljeva Sutjeska	(BiH)	

DŽ

Džaja, Srećko	Horwarthstr. 29/1	80804 München	(D) Tel.: 0049 89 366 686	gsm.dzaja@freenet.de
Džambo, Jozo	Blütenstr. 8	80799 München	(D) Tel.: 0049 89 272 47 80	dzambo@stifterverein.de
Džidžić, Berislav	Ripci 34	88440 Prozor	(BiH) Tel.: 00387 36 780 028	berislav.dzidzic@tel.net.ba

D

Đoja, Anto	Bickenstück 18	58099 Hagen	(D) Tel.: 0049 2331 918 427	djoja@caritas-hagen.de
Đogaš, Franjo	Ozaljska 105	10020 Zagreb	(HR) Tel.: 00385 1 652 10 06	

F

Ferenc, Anton	Gjure Szaba 1(kod Trobentara)	10000 Zagreb	(HR) Tel.: 00385 1 377 33 29	
Filipović, Adam	Trg kralja Zvonimira 18	32000 Županja	(HR) Tel.: 00385 32 832 930	
Filipović, Dominko	N. Pavića 26	10090 Zagreb	(HR) Tel.: 00385 1 389 62 62	
Filipović, Perica	A. M. Reljković 136	32260 Gunja	(HR) Tel.: 00385 32 881 474	

Fišić, fra Ladislav	Franjevačka 6	71000 Sarajevo	(BiH) Tel.: 00387 33 236 026	
Franjičević, Anto	Side Košutića 26	10000 Zagreb	(HR) Tel.: 00385 1 346 04 54	ante@wienagrupa.hr

G

Gavran, Ivan	Trg grada Prato 2	71000 Sarajevo	(BiH)	ivan.gavran@hotmail.com
Gelo, Josip	Stjepana II. Kotromanića bb	80101 Livno	(BiH) Tel: 00387 34 200 376	josip.gelo@tel.net.ba
Grgić, Marko	Vergal 48	52466 Novigrad	(HR)	info@grgic.ch
Grgić, Mato	Käthe-Kollwitz-Str. 10, 83301	Trannrent	(D)	
Gučanin, Alojz	Kulina bana T-6	72225 Vitez	(BiH) Tel.: 00387 30 711 179	
Gučanin, Dragan	Nova Bila b.b.	72276 Nova Bila	(BiH) Tel.: 00387 30 707410	lasva.comerc@tel.net.ba
Gučanin, Kazimir	Lerchenstr. 64	73650 Winterbach	(D) Tel: 0049 7181 706856	
Gudeljević, Šime	Jurja Ves, II. odv. 1	10000 Zagreb	(HR) Tel.: 00385 1 234 05 55	sime.gudeljevic@fero-term.hr

H

Harni, Slavko	Jakopovići 15	10040 Zagreb	(HR) Tel.: 00385 1 298 61 86	sharni@nsk.hr
Herceg, Milan	Čakovečka 128a (Puščina)	40305 Nedelišće	(HR) Tel.: 00385 40 895 166	milan.herceg@viko.hr
Hrgovčić, Martin	9419 Sharpview Dr. Houston	Texas 77036 USA	(USA) Tel. / fax: 713 7749696	
Hrkac, Marinko	Niedenau 27	60325 Frankfurt	(D)	
Hrkac, Pero	Čikoševa 5	10000 Zagreb	(HR)	
Hrkac, Vinko	Tuškanac 29E	10000 Zagreb	(HR) Tel.: 00385 1 480 44 09	vinko.hrkac@dipatris.hr

I

Ištuk, fra Miroslav	Gorička cesta bb	80101 Livno	(BiH) Tel.: 00387 63 365 767	
Ivanković, Ivan	Mažuranićeva 2	10410 Velika Gorica	(HR) Tel.: 00385 1 6215037	ivan.ivankovic1@gmail.com
Ivanković, Željko	Višnjik 44	71000 Sarajevo	(BiH) Tel.: 00387 33 216052	zeljkoivankovic@yahoo.com

J

Jajalo, Ilija	Mala Rasinja 18	48312 Rasinja	(HR) Tel.: 00385 48 837 535	
Jarak, Vjeko (Božo)	Zavojna bb	42000 Varaždin	(HR) Tel.: 003875 42 232 433	
Jeleč, Ivan,	Diedenhofer Str.1	70435 Stuttgart	(D) Tel.: 0049 711 25 79 742	ivan.jelec@live.de
Jeleč, Mirko	Borje 20	10382 Blaškovec (Donja Zelina)	(HR) Tel.: 00385 1 2065931	
Jelić, fra Ivan	Jaklići 104	88440 Rama-Prozor	(HR) Mob.: 00387 63 358 432	
Jeličić, Anto	Heiterwangerstr. 72	81373 München	(D) Tel. / fax: 0049 89 7608 241	
Jeličić, Slavko	Gračanska cesta 5D	10000 Zagreb	(HR) Tel.: 00385 1 233 20 73	
Jelušić, Janko,	Osterdelle 9a	42489 Wülfrath	(D) Tel.: 0049 2058 71450	jankojelusic@hotmail.de
Jerković, Jozo	Auf der Gemarke 19A	40625 Düsseldorf	(D) Tel.: 0049 211 87514432	
Jerković, Marijan	Ištvanićeva 4	10360 Sesvete	(HR) Tel.: 00385 1 200 60 26	
Jerković, Mijat (Mijo)	Mate Grkovića 44b	35107 Podvinje	(HR) Tel.: 00385 35 461 220	jerkovicmijo@net.hr
Jezildžić, Pero	Jazvine bb	72260 Busovača	(BiH) Tel.: 00387 87 732 566	
Jolić, Leonardo	Išćanska 3	10020 Zagreb	(HR) Tel.: 00385 1 621 9909	leonardo@maxaicher.hr
Jolić, Ivo	Am Kuhberg 33	89174 Altheim	(D)	ivojolic@gmx.de
Jolić, Robert	Trg fra Mije Ćuića 1	80240 Tomislavgrad	(BiH) Tel.: 00387 34 352 295	rjolic@tel.net.ba
Josić, fra Niko	Kadije Uvejsa 4	713000 Visoko	(BiH) Tel.: 00387 63 810 767	
Jozić, Drago	Graničarska 32	32260 Gunja	(HR) Tel.: 00385 32 881 223	drago.jozic@hzz.hr
Jozić, Ivica	Johann-von-Hattstein 2	79111 Freiburg	(D) Tel.: 0049 761 491 434	ivo.jozic@web.de

Jozić, fra Mirko	Prigornica 2	10090 Susedgrad	(HR) Tel.: 00385 1 349 20 00
Jukić, Alojz	Koledinečka 3	10000 Zagreb	(HR) Tel.: 00385 1 2988 927
Jukić, fra Marko	Župni ured Livno	80101 Livno	(BiH) Tel.: 00387 24 200 311
Jurilj, Ivan	Kopačevski put 10	10000 Zagreb	(HR) Tel.: 00385 1 388 80 25

K

Kajić, Petar	Muhašinovići 41	71300 Visoko	(BiH)	petarkajic@yahoo.com
Karaula, fra Marijan	Zagrebačka 18	71000 Sarajevo	(BiH)	marijankaraula@bih.net.ba
Karaula, Ivica	Ivana Kukuljevića 16	10290 Zaprešić	(HR) Mob.: 098 / 906 07 91	karaulaivica@hotmail.com
Karajica fra Stipo	Ul. 24. prosinca 18	10360 Sesvete	(HR)	
Klarić, Tvrtko	Trg D. Domjanića 4	49210 Zabok	(HR) Mob.: 098 / 453 515	
Komšo, Stanko	Lozančićeva 17	10291 Prigorje Brdovečko	(HR)	
Kordić, Ivan	Vatrogasna 15	10000 Zagreb	(HR) Tel.: 00385 1 375 04 68	ivan.kordic1@zg.htnet.hr
Kovač, Andrija	II. Spnički odvojak 5C	Zagreb	(HR)	andrija.kovac@inspektora.hr
Kovačić, Ivo	Ul. J. Dalmatinca 5/II	1000 Zagreb	(HR)	
Kovačević, Mile	Dankovečka 9	10040 Dubrava/Zagreb	(HR) Tel.: 00385 1 285 05 98	
Kozić, Bono	J. Stadlera 58	10000 Zagreb	(HR)	bono.kozic@zg.t-com.hr
Krešo-Lovrić, Mijo	Zvonimira Rogoza 5	10000 Zagreb	(HR) Tel.: 00385 1 611 42 73	hrvojekl@yahoo.com
Kristić, Ivan	Tina Ujevića 59 21276	Vrgorac	(HR) Tel.: 00385 21 675 160; 099/477-990	Ivan.Kristic@st.t-com.hr
Križanac, Stipo	Ulica hrvatskih branitelja	72250 Vitez	(BiH) Tel.: 00387 30 714720	stipo.krizanac@gmail.com
Kuhtreiber, Anton	Bul. Kralja Tvratka 17a/5	72000 Zenica	(BiH)	
Kujundžija, Zdravko	Emerika Bluma 5	71000 Sarajevo	(BiH) Tel.: 00387 33 215 696	zdravko@kujundzija.com
Kvesić, Ivan	Braće Žagar 3	51307 Prezid	(HR) Tel.: 00385 51 822 203	

L

Lauš, Franjo	Horvatova 21	10360 Sesvete	(HR) Tel.: 00385 1 200 67 08	
Lekić, Petar	Bolnica Nova Bila	72250 Vitez	(BiH)	olgalekic@yahoo.com
Lekić, Bono-Vladislav	Scheibenstrasse 47	48153 Münster	(D) Tel.: 0049 251 6744329	
Lipovac, fra Blaž	Aleja Bosne Srebrenе 111	71000 Sarajevo	(BiH)	
Lončar, Ilija	Wassevendreef 3	4641 DA Ossenrecht	(NL)	
Lončar, Marko	Kralja Tomislava b.b.	88440 Prozor	(BiH) Tel.: 00387 36 771 429	marko.loncar2@tel.net.ba
Lovrić, Anto	Brueckegasse 6/1/8	1060 Wien	(A) Tel.: 0043 699 812 93 152	
+ Lovrić, Anto	Kneza Višeslava 3/1	10000 Zagreb	(HR) Tel.: 00385 1 455 67 06	
Lovrić, Franjo	Knollgasse 55/7	1100 Wien	(A) Tel.: 0043 620 60 93	
Lovrić, Ljubo	K. Katarine 8	30101 Jajce	(BiH) Tel.: 00387 80 658 222; 658 033	
Lovrić, Ivo	Laurenčićeva 6	10000 Zagreb	(HR) Tel.: 00385 1 614 39 32	
Lovrić, Petar	Kameniti stol 4B	10000 Zagreb	(HR) Tel.: 00385 1 458 06 54	
Lovrić, Stjepan	Manhart str. 53/7/2	2000 Sstocheren	(A)	stefan.lovric@gmx.at
Lovrić, Zlatan	Šetalište 7	71270 Fojnica	(BiH) Tel.: 00387 30 831 118	
Ložić, Franjo	Diemelstr. 20	44807 Bochum	(D) Tel.: 0049 234 504 125	franjo.lozic@web.de
Ložić, Mato	Gornjodravska obala 96	31000 Osijek	(HR)	
Lučić, Franjo	Ul. kr. Tvratka 3/24	Novi Travnik	(BiH)	
Lujić, fra Božo	Prigornica 2	10090 Susedgrad	(HR)	blujic@globalnet.hr

LJ

Ljevar, Ferdo	Vebera Tkalčevića 44	10040 Zagreb	
Ljubas, Josip	Tome Bakača 28	35000 Slavonski Brod	(HR) Tel.: 00385 35 451144; 098 9113178 ljubaszora@yahoo.com
Ljubičić, Jozo	Brest d.o. 6	44250 Petrinja	(HR) Tel.: 00385 44 822509 jozo.ljubicic@gmail.com

M

Majdandžić, dr. Jozo	Scheurebenweg 6b	55253 Mainz	(D) Tel.: 0049 6131 232758
Majić, Vlatko	Starčevića 3	23350 Pag	(HR) Tel.: 00385 23 611 843; 098 859 958 vlatko.majic@zd.t-com.hr
Malekinušić, Ante	Prigorska 22	10380 Gorička	(HR) Tel.: 00385 1 206 52 06 ante.malekinusic@gmail.com
Malekinušić, Ivica	Eggenfeldenerstr. 125	81629 München	(D)
Mandić, Mato	Ul. Gradi 9/j, Pobri	51000 Opatija	(HR) Tel.: 00385 51 712552
Marčinković, Mato	Kastavска cesta 23 B	51211 Matulji	(HR) Tel.: 00385 51 274345
Marić, fra Ante	Franjevačka	88000 Mostar	(BiH) Tel.: 00387 36 319 688 fraante.maric@tel.net.ba
Marić, Niko	Podravska 7	31000 Osijek	(HR) Tel.: 00385 31 375 128 nikomaric1952@gmail.com
Marijan, Nenad	Ljerke Šram br. 4	10000 Zagreb	(HR) Tel.: 00385 1 615 36 25
Marinčić, Mile	Šiftarova 48	10310 Ivanić Grad	(HR) Mob.: 091 / 57 44 1278 mile.marincic66@gmail.com
Markešić, Ivan	Prilaz I.Visine 7/7	10020 Zagreb	(HR) Tel.: 00385 1 655 79 89 ivan.markesic@pilar.hr
Markešić, fra Luka	Franjevačka 6	71000 Sarajevo	(BiH) Tel.: 00387 33 446 016
Markešić, Mato	Avde Smajlovića 33	71000 Sarajevo	(BiH) Tel.: 00387 33 642 635 mmarkesic@hotmail.com
Markija, Ivo	Bakovići bb	71270 Fojnica	(BiH) Tel.: 00387 30 803 314
Marković, Božo	Lošinj. brodogradit. 72	51550 Mali Lošinj	(HR) Tel.: 00385 51 233 047 bozo.markovic@hotmail.com
Marković, fra Ivo	Franjevačka 6	71000 Sarajevo	(BiH) ivoirm@hotmail.com
Marković, Nikola	Stjepana Radića	72250 Vitez	(BiH) Tel.: 00387 30 711 198
Martić, Luka	Našička 4	10000 Zagreb	(HR) Tel.: 00387 1 4830751 lukamartic@net.hr
Martinović, fra Perica	Prigornica 2	10000 Zagreb	(HR) Tel.: 00385 1 349 20 00
Matić, Slobodan	Habdelića 5A	10431 Sveta Nedelja	(HR) Tel.: 00385 1 3095 915 slobodan.matic@spes.hr
Matijević, Vencel	Uzarići bb	88220 Široki Brijeg	(BiH) Tel.: 00387 36 715 530 vencel.matijevic@unicreditgroup.ba
Matković, Anto	Ulica platana 6/1	10040 Zagreb	(HR) Tel.: 00385 1 2988912 matkovic.anto@gmail.com
Medo, Stipo	M. Bašića 17A, Jablanovec	10290 Zaprešić	(HR) stipanm@hotmail.com
Međugorac, Tomislav Ivan	Fra Grge Martića 1	71260 Kreševo	(BiH)
Mihaljević, Vine	Baranjska 8	10430 Samobor	(HR) Tel.: 00385 98 809 555 vine.mihaljevic@pilar.hr
Mijatović, Andelko	Bauerova 12	10000 Zagreb	(HR) Tel.: 00385 1 455 14 37 andjelko.mijatovic@gmail.com
Mijatović, Marko	A. Kovacića 7	49 000 Krapina	(HR) Tel.: 00385 49 370 232
Mijić, Predrag	Bartholomäus P14/II	1170 Wien	(A)
Mijoč, Rudolf	Stolberggasse 31-33/3/3	1050 Wien	(A) www.birin-kupres.com
Mikulić, Stanko	Svetoklarska 5F	10020 Zagreb	(HR) Tel.: 00385 1 6571122 stanko.mikulic@gmail.com
Miljak, Vinko	Mostarska bb	72260 Busovača	(BiH) Tel.: 00387 87 733 284
Miškić, Anto	Trg bana Jelačića 11	20350 Metković	(HR) Tel.: 00381 20 682 132 obrvan.miskic@st.t-com.hr
Mišura, Dragan	Sopot 112	88440 Prozor-Rama	(BiH)
Mittermayer, Stjepan	Hribarov prilaz 5/5,	10000 Zagreb	(HR) Tel.: 00385 1 662 02 35
Mlakić, Danijel	Kralja Tvrtske bb	72250 Vitez	(BiH) Tel.: 00387 30 712 854
Mrkonjić, fra Mato	Fra Grge Martića 1	71260 Kreševo	(BiH) Tel.: 00387 63 971 847 mato.m@bih.net.ba
Musa, Vitomir	A. izvidača 2	10000 Zagreb	(HR)

N

Neimarović, Josip	Pujanke 28	21000 Split	(HR) Tel.: 00385 21 379 036
Nevistić, Božo	Bijeli put bb	72276 Nova Bila	(BiH) Tel.: 00387 30 707 168
Nikolić, Ivan	Cvjetna br. 6	10362 Kašina	(HR)
Novokmet, Slavko	Ivekovićeva 19	10000 Zagreb	(HR) Tel.: 00385 1 245 14 68
Nuić, Tihomir	Rampart 8	5070 Frick CH – Švicarska	(CH) Tel.: 0041 62 871 44 23
Nujić, Ivan	Bosne Srebrenе 4	71300 Visoko	(BiH) inujic1@gmail.com
Nujić, Mijo	Kettler Str. 13	67065 Ludwigsfahen	(D) Tel.: 0049 621 574 738 mijonujic@web.de
Nujić, Željko	Brnasi 12	51216 Viškovo	(HR) Tel.: 00385 51 258 474

O

Oršolić, Martin	M. Rešetara 33	10000 Zagreb	(HR) Tel.: 00385 1 389 33 91	martin.orsolic@zg.t-com.hr
Oršolić, Mato	Donaufelderstr. 99/8/19	1210 Wien	(A)	mators@gmx.at
Orlović, Augustin	Mali Kabliči bb	80101 Livno	(BiH) Tel.: 00387 34 204 640	
Osmakčić, Zdenko	Ladislava Šabana 8	10360 Sesvete	(HR) Tel.: 00385 98 927 9642	

P

Pačar, Ivan	Lisičina 11, Gajnice	10000 Zagreb	(HR) Tel.: 00385 1 3458498	ivan.pacar@hak.hr
Pašalić, Ante	M. Bobana 12	80320 Kupres	(BiH) Tel.: 00387 34 274 291	
Pavić, Damir	Ivančevo	71330 Vareš	(BiH)	
Pavić, fra Stjepan	Samostan sv. Ante Dubrave	76205 Seonjaci	(BiH)	spavic@bih.net.ba
Pavlović, dr. Ante	D. Dragonožec 79	10253 Zagreb	(HR) Tel.: 00385 1 625 04 77	anto.pavlovic@zg.t-com.hr
Pavlović, Mirko	Dr. Mile Budaka 13	23440 Gračac	(HR) Tel.: 00385 23 773 511	
Pelivan, Mato	Lipanjska 5	10000 Zagreb	(HR) Tel.: 00385 1 388 35 79	mato.pelivan1@zg.t-com.hr
Periša, Ivan	Ružmarinka 29	10000 Zagreb	(HR) Mob.: 00385 91 4557 214	iperisa@posmrtna-pripomoc.hr
Perković, fra Antun	Franziskanerplatz 2	6330 Kufstein	(A) Tel.: 0043 5372 62 642	
Perković, Božo	Vinogradská 74	10000 Zagreb	(HR)	
Pervan, Boško	Klekovačka 34	10000 Zagreb	(HR)	
Petričević, fra Živko	Ščit bb	88445 Ščit / Rama	(BiH)	
Petričević, fra Miljenko	Aleja Bosne Srebrenе 111	71000 Sarajevo	(BiH) Tel.: 00387 33 453 266	
Petrović, Smiljan	Geschwindtstr. 10	9330 Althofen	(D)	smiljan.petrovic@gmx.de
Petrović, Marijan	Ustrinska 28a	10000 Zagreb	(HR) Tel.: 00385 1 295 42 68	marijan.petrovic@zg.t-com.hr
Petrović, Šimo	Zagrebačka 152	Slavonski Brod	(HR)	
Petrušić, Jako	Carevo Polje	30101 Jajce	(BiH) Tel.: 00387 30 659 223	
Petrušić, Stipo	Trg mladosti 5	10290 Zaprešić	(HR) Tel.: 00385 1 335 20 21	
Pilić, Željko	Kustošijski vidikovac 21	10000 Zagreb	(HR) Tel.: 00385 1 373 68 11	
Plavčić, Vinko	Nadioci 16	72250 Vitez	(BiH) Tel.: 00387 30 713 447	
Pokrajčić, Ilija	Vugrovečka 125	10360 Sesvete	(HR) Tel.: 00385 1 200 70 70	ilija@talon.hr
Pokrajčić, Ivan	Ninska 4	10410 Velika Gorica	(HR) Tel.: 00385 1 622 47 99	
Pranjić, Krusnolav	Badalićeva 11	10000 Zagreb	(HR) Tel.: 00385 1 364 68 65	kpranjic@ffzz.hr
Pranjković, Ivo	Zagrebačka 124	10410 Velika Gorica	(HR) Tel.: 00385 1 622 46 73	ivo.pranjkovic@zg.t-com.hr
Primorac, Jure	Sustenweg 4c	6020 Emmenbrücke	(CH) Tel.: 0041 260 57 09	
Pušić, Petar,	Gneisenaustr. 98	47057 Duisburg	(D) Tel.: 0049 203 351 876	p.pusic@web.de

Puškarić, fra Jozo	Franjevački samostan	Tolisa Orašje	(BiH) Tel.: 00387 32 738 755	jozo.puskaric@tel.net.ba
--------------------	----------------------	---------------	------------------------------	--------------------------

R

Radat Niko	Prof. Messerschmitt 26	86159 Augsburg	(D)	
Radišić, Rajko	nova adresa nepoznata			
Radman, Đuro	Frateršćica 146	10000 Zagreb	(HR) Tel.: 00385 1 375 11 48	duroradman@net.hr
Radman, fra Vili	Aleja Bosne Srebrene 111	71000 Sarajevo	(BiH) Tel.: 00387 33 453 266	
Rašić, Ivan	Otona Župančića 10	10410 Velika Gorica	(HR)	
Rašić, Marko	Ive Andrića 10	40000 Čakovec	(HR)	
Rubčić, Darko	Trg međunarodnog prijateljstva 5/VII	71000 Sarajevo	(BiH) Tel.: 00387 33 455680	

S

Selak, Marko	Europastr. 27	78549 Sapichingen	(D)	
Semren, fra Marko	Ul. kralja Petra I. Karađorđevića 80	78000 Banja Luka	(BiH)	marko.semren@gmail.com
Semren, Jure	Bila	80205 Guber/Livno	(BiH) Tel.: 00387 34 243402	
Semren, Zoran	Bila	80205 Guber/Livno	(BiH)	zsemren@yahoo.com
Semunović, Anto	Savski gaj, XII. put/6	10000 Zagreb	(HR)	
Sesar, Mirko.	Svetoklarska 5E	10020 Zagreb	(HR) Tel.: 00385 1 655 51 95	mirko@gbox.hr
Sičaja, Drago	Hrvatskog proljeća 9	10370 Rugvica		
Sikirić, fra Miron	Aleja Bosne Srebrene 111	71000 Sarajevo	(BiH) Tel.: 00387 33 453 266	
+Skopljak, Pero	Kralja Tvrta 178	72250 Vitez	(BiH) Tel.: 00387 30 715 005	
+Slipac, Stipo	Ljudevita Gaja 24/3	72290 Novi Travnik	(BiH) Tel.: 00387 30 792 588	
Slišković, Zdravko	Kirchenviertel 1	9500 Villach	(A)	slisko@aon.at
Slišković, Ivo	Rajterova 175	42240 Ivanec	(H) Tel.: 00385 42 781 041	
Soldo, Ivan	Watzmannstr. 65	84034 Landshut	(D)	
Stanić, Ivica	Ljudevita Gaja 27	35000 Slavonski Brod	(HR) Mob: 091 447 77 71	
Stipić, fra Jure	Ul. kralja P. Svačića 11	44410 Gvozd	(HR)	
Stjepandić, Vinko	Gutenzellerstr. 7	72768 Reutlingen (Pr.)	(D)	
Stojak, Danijel	Brizjak 42	72250 Vitez	(BiH) Tel.: 00387 30 726 733	
Stojak, Marijo,	Saršoni 16	51216 Viškovo	(HR) Tel.: 00385 91 7623599	mario.stojak@skole.hr
Stojić, Ante	Donji Hamzić bb	Čitluk	(BiH) Mob.: 00387 61 204 847	
Struijić, Boris	nova adresa nepoznata			
Suša, Stipe	Ljudevita Gaja 28	10290 Zaprešić	(HR) Tel.: 00385 1 3354006	st_susa@hotmail.com

Š

Šagolj, Ivo	Kralja Zvonimira 18/2	88000 Mostar	(BiH) Tel.: 00387 36 324284	
Šantić, Stipo	N. Š. Zrinski	72260 Busovača	(BiH) Tel.: 00387 30 245 288	
Šapina, Danijel	S. Ahmedova 41	70230 Bugojno	(BiH) Tel.: 00387 30 243 337	
Šaravanja, Pavo	NES 1259 8530 Deutsch	Landsberg	(A)	
Šarčević, Ilija	Travanjska 21a	10360 Sesvete		
Šarčević, fra Ivan	Aleja Bosne Srebrene 111	71000 Sarajevo	(BiH) Tel.: 00387 33 453 266	ivansar@bih.net.ba
Šarčević, fra Luka	Lintforterstr. 83	47445 Moers	(D) Tel.: 0049 284 172013	hkm.moers@t-online.de
Šarčević, Mijo	D. Kodrmana 13	10290 Zaprešić	(HR) Tel.: 00385 1 331 11 71	
Šarić, Stipo	Majevička 19	10000 Zagreb	(HR)	

Ševo, Ivan	Franjevački samostan	88000 Mostar	(BiH)
Šilj, Marko	Rujanska 15	10000 Zagreb	(HR) Tel.: 00385 1 3873809
Šimunović, Ivan	Kriješnice 15	10000 Zagreb	(HR) Tel.: 00385 1 243 1306
Šimunović, Ljupko	Planinska 26	10360 Sesvete	(HR) Tel.: 00385 1 200 76 89
Širić, Ferdo	Našička 16	10000 Zagreb	(HR) Tel.: 00385 1 363 45 79
Šokčević, Žarko	Blümlisalpstrasse 77A	3627 Heimberg	(CH) Tel.: 0041 33 2263639
Šoljić, Ante	Sustjepan 39	20236 Mokošica	(HR) Tel.: 00385 20 450 029
Špionjak, Marko	St. Leonhard 4	83547 Bahensham	(D)

T

Tadić, Ivo	Školska 22	10294 D. Pušća / Zaprešić	(HR)
Tadić, Luka	Trpimirova 29 (stan Kovačević)	10000 Zagreb	(HR) Tel.: 00385 1 455 12 60
Tadić, Petar	Poljana Zvonimira Dražića II	10000 Zagreb	(HR) Tel.: 00385 1 363 74 05
Tikvić, Ivo	Aberlestr. 11	81371 München	(D)
Tikvić, Niko	Side Košutić 8	10090 Susedgrad	(HR) Tel.: 00385 1 346 23 23
Tolnaj, Josip	Sv. Antuna 5	43000 Bjelovar	(HR) Tel.: 00385 43 242 696
Tomas, Mato	A. Jakšića 4	10040 Zagreb	(HR)
Tomas, Ivica	Prilaz V. Holjevca 6a	47000 Karlovac	
Tomas, Mirko	Perlachweg 369	6073 Sistrans	(A) Tel.: 0043 512 379 822
Tomić, Jozo	Trg kralja Tomislava 12	35214 Donji Andrijevci	(HR) Tel.: 00385 35 471 261
Tomić, Marinko	Saborska 19	10000 Zagreb	(HR) Tel.: 00385 1 285 96 73
Tomšić, Đuro	Pantovčak 24	10000 Zagreb	(HR) Tel.: 00385 1 482 12 37
Tomšić, Jozo	Kralja Tomislava 5	43240 Čazma	(HR) Tel.: 00385 43 771 717
Topić, Franjo	Selčinska 1	10360 Sesvete	(HR) Tel.: 00385 1 200 16 36
Topić, Ivo	Ul. blaženog kardinala Stepinca 72	35430 Okučani	(HR) Tel.: 00385 91 7308057
Topić, Mato	Selčinska 20	10360 Sesvete	(HR) Tel.: 00385 1 201 17 12
Tunjić, Bartol	Pfarrgartenstr. 4	71729 Erdmannhausen	(D)

V

Valjan, Mato	Linden Str. 1	35457 Odenthal	(D) Tel.: 0049 6406 907 631	mato.valjan@slavistik.uni-giessen.de
Valjan, fra Velimir	Aleja Bosne Srebrenе 111	71000 Sarajevo	(BiH) Tel.: 00387 33 456 266	velimir.valjan@gmail.com
Vidačović, Mirko	Mayennerstr. 28	71332 Waiblingen	(D) Tel.: 0049 7151 58977; 172 436	mirko.vidackovic@web.de
Vidaković, Josip	Trnsko 3b /II	10000 Zagreb	(HR) Tel.: 00385 1 652 81 90	
Vidović, Hrvoje	Avenija Većeslava Holjevca 16	10000 Zagreb	(HR) Mob.: 00385 98 389 014	
Vidović, Mijo,	nova adresa nepoznata			mijovidovic@yahoo.de
Visković, Ivica,	Schopenhauerstr. 47	80807 München	(D) Tel.: 0049 89 300 94 45	viskovic@aol.com
Volić, Ladislav	Dravska 79	42202 Trnovec (Varaždin)	(HR) Tel.: 00385 42 683 921	
Vujica, fra Benedikt	Aleja Bosne Srebrenе 111	71000 Sarajevo	(BiH)	vujicab@bih.net.ba
Vujica, fra Pavo	Bosne Srebrenе 4	71300 Visoko	(BiH) Tel.: 00387 32 738766	
Vujica, Robert	Hrasno	72260 Busovača	(BiH) Tel.: 00387 30 713 6645	
Vukadin, Josip	Sterkraderstr. 141	46453 Dinslaken	(D) Tel.: 0049 2064 97 187	Generalvikariat@bistum-essen.de
Vukadin, Mato,	Plievier Park 5	81737 München	(D) Tel.: 0049 89 67905079	matovukadin@hotmail.de

W

Welte, Stanko	Am Berg 24	83620 Feld Westerham	(D)
---------------	------------	----------------------	-----

Z

Zeba, Ivan,	Bože i Nikole Bionde 2	10000 Zagreb	(HR) Tel.: 00385 1 613 71 02	ivan.zeba@mvp.hr
-------------	------------------------	--------------	------------------------------	------------------

Zelić, Tomislav	Teskere bb	88320 Ljubuški	(BiH) Tel.: 00387 39 831 153
-----------------	------------	----------------	------------------------------

Zeljko, Ivan	Leipzigerstr. 9	79211 Denzhausen	(D) Tel.: 0049 7666 39 48
--------------	-----------------	------------------	---------------------------

Zirdum, Ilija	Doljani 5	10000 Zagreb	(HR) Tel.: 00385 1 231 8779
---------------	-----------	--------------	-----------------------------

Zlopša, Milan	Unska 2c	10000 Zagreb	(HR)
---------------	----------	--------------	------

Zloušić, Filip,	Van der Nuell-Gasse 9/2/5	1100 Wien	(A) filip.zlousic@gmail.com
-----------------	---------------------------	-----------	-----------------------------

Znabor, Mladen	Kirchberg 12	89426 Modingen	(D)
----------------	--------------	----------------	-----

Zubak, Stipo	Ivanićgradska 73/III	10000 Zagreb	(HR) Tel.: 00385 1 245 26 29
--------------	----------------------	--------------	------------------------------

Ž

Žilić, Nikola	Pete Poljanice 5	10040 Zagreb	(HR) Tel.: 00385 1 292 22 75
---------------	------------------	--------------	------------------------------

Živković, Ilija	Odranska 12	10000 Zagreb	(HR) Tel.: 00385 1 619 62 20
-----------------	-------------	--------------	------------------------------

Živković, Ivo,	Marburger Str. 11	57072 Siegen	(D) Tel.: 0049 271 314096	i.zivkovic@gmx.net
----------------	-------------------	--------------	---------------------------	--------------------

Žutić, Šimun	Splitska bb	88440 Prozor	(BiH) Tel.: 00387 36 770 025
--------------	-------------	--------------	------------------------------

Web stranica Udruge đaka Franjevačke klasične gimnazije Visoko iz Zagreb je: www.udfkg.hr

